

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM
DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**ALMANYA VE TÜRKİYE’DE LİSE BİRİNCİ SINIFLARDA
OKUTULAN DİL VE EDEBİYAT DERS KİTAPLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI (BERLİN ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Emel YILDIZ**

Ankara–2007

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALMANYA VE TÜRKİYE’DE LİSE BİRİNCİ SINIFLARDA OKUTULAN
DİL VE EDEBİYAT DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI
(BERLİN ÖRNEĞİ)**

**Hazırlayan
Emel YILDIZ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İsmet ÇETİN**

Ankara–2007

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Emel YILDIZ'IN “Almanya ve Türkiye’de Lise Birinci Sınıflarda Okutulan Dil ve Edebiyat Ders Kitaplarının Karşılaştırılması (Berlin Örneği)” başlıklı tezi 27.09.2007 tarihinde, jürimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalında, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. İsmet ÇETİN.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATÇI.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN

ÖN SÖZ

Dünyada, ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler doğrultusunda, çok hızlı bir bilgi ve iletişim trafiği yaşanmaktadır. Bilgi ve iletişim çağını yaşadığımız bugün, bilgiye en kısa ve doğru yollardan ulaşabilen ve ulaştıkları bilgileri doğru zamanlarda etkili bir şekilde kullanabilen insanlar, yaşanan bu çok hızlı trafikten yara almadan ve zarara uğramadan kazançlı çıkmaktadırlar. Bu insanlar, bilgi ve iletişim trafiğinden kazançlı çıkma için gelişmiş dil becerilerine borçludurlar.

Dil becerilerinin kazanılması, dilin öğretimi yoluyla olmaktadır. İnsanlara önce o dilin kuralları ve mantığı öğretilmekte, sonrasında eğitim yoluyla o dilin kuralları ve mantığı, beceriler ve alışkanlıklar haline dönüştürülmektedir.

Dilin beceriler ve alışkanlıklar haline dönüştürülmesi; çeşitli ülkelerin eğitim ve öğretim kurumlarında, aşamalı bir şekilde önce o dilin kuralları ve mantığının öğretilmesine yönelik dil öğretimiyle, ilerleyen aşamalarda ise o dilin sanatlı ve etkili kullanımına yönelik edebiyat öğretimi ile gerçekleştirilmektedir.

Eğitim ve öğretim kurumlarından biri olan liselerde dil ve edebiyat öğretimi, ders kitaplarında yer alan metin çalışmaları üzerinden uygulamalı bir şekilde yapılmaktadır. Metin çalışmaları ile öğrenciler, o dilin en güzel örnekleriyle karşılaşmakta, onları anlamakta ve kendileri de dili aynı güzellikte kullanmaktadırlar. Metin çalışmaları, öğrencilere çok yönlü düşünme ve hareket etme olanağı sağlamaktadır. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmakta ve öğrencilerin duygu, düşünce ve hayâl dünyalarını zenginleştirmektedir. Öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağlaması açısından metin çalışmaları ve metin çalışmalarının yer aldığı ders kitapları, öğrenme ve öğretme sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Bu önemden hareketle, bu çalışma “Almanya ve Türkiye’de Lise Birinci Sınıflarda Okutulan Dil ve Edebiyat Ders Kitaplarının Karşılaştırılması (Berlin Örneği)” olarak belirlendi ve dört bölüm olarak şekillendi.

İlk bölümde bu çalışmanın önemi, amacı, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları açıklandı. İkinci bölümde Almanya (Berlin Örneği) ve Türkiye’de dil ve edebiyat ders kitaplarını şekillendiren öğretim programlarına yer verildi. Almanca öğretim programının sınıf ayırımı yapmamasından dolayı tamamı, Türkçe öğretim programlarının sınıflara göre düzenlenmesinden dolayı lise birinci sınıfları ilgilendiren kısımları, asıl metinlerine sadık kalınarak, bu bölüme dahil edildi. Üçüncü bölümde dil ve edebiyat ders kitapları biçimsel açıdan ve içerik açısından belli kriterler gözetilerek incelendi ve karşılaştırıldı. Dördüncü ve son bölümde ise, bu çalışmanın sonuç ve önerilerine yer verilerek bu çalışma neticelendirildi.

Bu çalışmada ilmî desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. İsmet ÇETİN’E; maddî ve manevî destekleriyle yanımda olan anneme, babama, ağabeyime ve kardeşime; Almanca metinlerin Türkiye Türkçesine çevirisinde yardımcı olan Taylan YILDIZ’A; Alman eğitim sistemi ile ilgili birebir görüşlerine başvuru alan uzmanlar Heidi GLAUSE, Gisela BESTE ve Fritz TANGERMANN’A ve Cornelsen Verlag Yayınevi yetkililerine samimi teşekkürlerimi sunarım.

Emel YILDIZ

ÖZET

ALMANYA VE TÜRKİYE’DE LİSE BİRİNCİ SINIFLARDA OKUTULAN DİL VE EDEBİYAT DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI (BERLİN ÖRNEĞİ)

Yıldız, Emel

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İsmet ÇETİN

Eylül–2007

198 Sayfa

Bu araştırmada, farklı yaklaşımlarla hazırlanmış Almanya’da Görüş Alanı Almanca; Türkiye’de Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının biçimsel açıdan ve içerik açısından karşılaştırılması; yapı malzemelerine, kapak görünümlerine, konuların işlenişine, ders kitaplarının öğrencilerin yetişmesinde sundukları artılara ve eksikliklere göre yapıldı ve ders kitapları ile ilgili şu sonuçlara ulaşıldı.

Ders kitapları biçimsel açıdan şu özelliklere sahiptir: Almanca ders kitabında kaliteli yapı malzemeleri kullanılmıştır ve kapak tasarımı kitabın içeriğine uygundur. Türkçe ders kitaplarında kaliteli yapı malzemeleri kullanılmamıştır ve kapak tasarımları kitapların içeriğine uygun değildir.

Ders kitapları içerik açısından şu özelliklere sahiptir: Almanca ders kitabı, fiyatının pahalı olması ve içeriğinin detaylı olması dışında, çok sayıda materyal kullanılarak çok iyi hazırlanmıştır. Türkçe ders kitapları, çok sayıda soru sorularak ve etkinlik önerilerek alıştırma ve etkinlik kitapları düzeyinde hazırlanmıştır.

Bu sonuçlara dayalı olarak, Görüş Alanı Almanca ders kitabı detaylı bilgilerden arınarak; Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları uygulama çalışmaları yanında teorik bilgilere de yer vererek öğrenme ve öğretme sürecine daha fazla katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Dil ve edebiyat ders kitapları, öğretim programları.

ABSTRACT

A COMPARISON BETWEEN GERMAN AND TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE COURSE BOOKS COVERED IN FIRST CLASSES OF HIGH SCHOOLS IN GERMANY AND TURKEY

(BERLIN EXAMPLE)

Yıldız, Emel

Master's Degree, Discipline of Turkish Language and Literature Teaching

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. İsmet ÇETİN

September–2007

In this study two course books; the scope of view German originated “Blickfeld” in Germany and Turkish Literature 9th class of high schools and Language and Expression 9th class of high school course books Turkish originated “Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı” were compared and analyzed in terms of their structure, book covers, how the topics are dealt, and what advantages and disadvantages they offer. In addition to that, the following results were found.

At the end of this research according to the structure of the books the conclusion is: The German course book is produced from high-class material and cover design is coherent with the content of the book. Turkish course book is made from low class physical material and cover design is not suitable for the content of the book.

According to the content of the course books, the conclusion is: German course book was prepared by lots of student beneficial materials and is higher in cost and more detailed in its contents. Turkish course book mainly aims at self-practice and self-learning of the pupils by asking many questions and suggesting various implementations.

Result of this study: German course book “Blickfeld” could be more effective by not including complicated and detailed content. “Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı” could be more effective by additional theoretical information and practice sections.

Key Words: Language and literature course books, education programmes.

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo 2.2.1. Türk Edebiyatı Dersi Dokuzuncu Sınıf Hedef-Kazanım Sayısı</u>	<u>65</u>
<u>Tablo 2.2.2. Türk Edebiyatı Dersi Dokuzuncu Sınıf İçin Önerilen Süre ve Metin Sayıları.....</u>	<u>65</u>
<u>Tablo 2.3.1. Dil ve Anlatım Dersi Dokuzuncu Sınıf Hedef-Kazanım Sayısı.....</u>	<u>78</u>
<u>Tablo 2.3.2. Dil ve Anlatım Dersi Dokuzuncu Sınıf İçin Önerilen Süre ve Metin Sayıları.....</u>	<u>79</u>

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
II. BÖLÜM.....	25
ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	25
2.1. Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı	25
2.2. Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı.....	54
2.3. Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı.....	69
III. BÖLÜM.....	82
DİL VE EDEBİYAT DERS KİTAPLARININ BİÇİMSEL AÇIDAN VE İÇERİK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	82
3.1. Biçimsel Açidan Karşılaştırma	82
3.1.1. Ders Kitaplarının Yapı Malzemeleri	82
3.1.1.1. Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca-Lise Kısmı En Üst Seviye).....	82
3.1.1.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı.....	83
3.1.1.3. Ders Kitaplarının Yapı Malzemeleri Açısından Karşılaştırılması.....	84
3.1.2. Ders Kitaplarının Kapak Görünümleri	85
3.1.2.1. Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca Lise Kısmı En Üst Seviye).....	85
3.1.2.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı	86
3.1.2.3. Ders Kitaplarının Kapak Görünümleri Açısından Karşılaştırılması.....	87
3.2. İçerik Açısından Karşılaştırma	88

3.2.1. Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca-Lise Kısmı En Üst Seviye).....	88
3.2.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı.....	119
3.2.3. Ders Kitaplarının İçerik Açısından Karşılaştırılması	129
IV. BÖLÜM	137
SONUÇ VE ÖNERİLER	137
KAYNAKÇA	142
EKLER.....	144

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Önceden saptanmış amaçlara göre, insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizesi (Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>) olarak tanımlanan eğitim; insanı temel alan, belli bir disiplini gerektiren, yaşamın her alanında varlığına ihtiyaç duyulan ve yaşam boyu süren, uygulamalı bir bilim dalıdır. Eğitim, kişinin yararlı alışkanlıkları, kendisi üzerinde uygulamasını amaçlayan bir süreçtir. Önce bu yararlı alışkanlıklar öğrenilmekte ve sonra uygulanmaktadır (Yalçın, 2002: 16). Bu noktada, öğretim önem kazanır. Öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme eylemi (Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>) olarak tanımlanan öğretim sayesinde insan, yararlı alışkanlıkları öğrenirken yönlendirilir.

“Tüm ülkeleri ilgilendiren bir mesele olan eğitim ve öğretim; ülkelerin birleşmesi, kaynaşması ve bütünleşmesi noktasında önemli olup artık uluslar arası bir nitelik kazanmıştır. Uluslar arasında çok yönlü ekonomik ve kültürel ilişkiler, her geçen gün gelişmektedir. Kültür, ekonomi ve siyaset alanlarındaki gelişmeler anlaşmalarla desteklenmekte, uluslar, aralarında sürekli ilişkiler kurmaktadır. ‘Bu insanlar bizden farklıdır, dolayısıyla yaptıkları yanlıştır.’ görüşü yerini ‘Bu insanlar ne gibi benzer özelliklere sahiptirler, başarıları ve sorunları nedir?’ şeklinde bir anlayışa bırakmaya başlamıştır. Her yönüyle karşılıklı çıkarlara dayanan bu ilişkiler, çıkarları ortak olan ulusları birleştirmeye, karşılıklı anlaşmalar yapmaya yöneltmektedir (Türkoğlu, 2005).”

Ülkelerin ve kültürlerin, başka dil ve kültürlerle kaynaşması, karşılıklı alışveriş içinde bulunmasında, toplumu oluşturan insanların birbirleri ile sağlıklı ilişkiler kurarak dayanışma içinde bulunmalarında, dil öğretimi toplum için birinci derecede hayati önem taşımaktadır (Yalçın, 2002: 9). Dil öğretimi, kendi kuralları ve mantığı içinde yalnızca dil öğretimini ilgilendiren bir konu değil, toplum hayatının

bütün unsurlarını yakından ilgilendiren hayatî bir kavramlar bütünüdür (Yalçın, 2002: 15).

İletişimin kurulduğu ve bilginin taşındığı en önemli unsurlardan biri hiç şüphesiz ki dildir (Yalçın, 2002: 9). Son yıllarda yapılan dil felsefesi ve sosyolojisi alanındaki çalışmalarla iletişim teknolojisinde ortaya çıkan gelişmeler, dilin toplum hayatındaki yerini ve önemini daha çok artırmıştır. Dil öğretimi, modern toplumun yapı taşı olarak kabul edilmektedir (Yalçın, 2002: 13).

Dil öğretimi, insanlar için yapılan bir eğitimidir ve insanların da pek çok farklılıkları yanında birçok benzerlikleri bulunmaktadır (Yalçın, 2002: 13). Dil öğretimi, geçtiğimiz çağın son çeyreğinde büyük önem kazanmıştır. Ulaşım ve iletişim teknolojisindeki büyük gelişme, dünya yuvarlağının gittikçe küçülmesine yol açmış ve insanların, kendi bölgelerindeki ve dünyanın birçok yerindeki insanlarla iletişim kurmasını inanılmaz ölçülerde kolaylaştırmıştır (Yalçın, 2002: 9). İnsanların eşitliğine, seçme ve seçilme haklarına, fırsat eşitliği, sağlık, seyahat ve eğitim eşitliğine giden yolun kapısı dil ve dil öğretiminden geçmektedir (Yalçın, 2002: 9). Dil öğretimi, sadece kuru bilginin beyne yüklenmesinden öte, kişinin öğrendiği her yeniliği, hayatının bir parçasında uygulamasını amaçlamaktadır (Yalçın, 2002: 10).

Dil becerilerinin eğitim yoluyla geliştirilmesi, bir toplumun kalkınmışlığının en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bilgiyi doğrudan doğruya kendisi elde etmeyen bir insanın yönlendirilmesi, kullanılması ne kadar kolaysa, bilgiye doğrudan ulaşabilen insanların başka insanlar tarafından yönlendirilmesi de o kadar zordur. Sürekli olarak başkalarından bilgi almaya muhtaç bir insanın hiçbir zaman bir vatandaş olarak, bulunduğu toprakların eşit haklara sahip bir ferdi olması mümkün değildir (Yalçın, 2002: 14).

Dilin en güzel örneklerini tanıma amacına yönelik bir eğitim olan edebiyat öğretimiyle ise öğrenci, dilinin en güzel örnekleri ile karşılaşacak, onları anlayacak ve kendisi de dili aynı güzellikte kullanacaktır. Dili kullanmanın güzel sanatların bir

dalı olduğu düşüncesi, tarihin en eski dönemlerine kadar iner. Bu yüzden edebiyat öğretimi, dilin sanatlı ve etkili kullanımına yönelik bir eğitimidir (Yalçın, 2002: 45).

Benzer ve farklı pek çok özelliklere sahip insanların eğitimi için yapılan dil öğretimi ile dilin en güzel örneklerini tanıma amacına, dilin sanatlı ve etkili kullanımına yönelik yapılan edebiyat öğretimi; çeşitli ülkelerin eğitim ve öğretim kurumlarında, metin merkezli öğrenmeyi gerektiren dil ve edebiyat derslerinde, ders kitapları aracılığıyla yapılmaktadır.

Dil ve edebiyat ders kitapları; öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirmeye; duygu, düşünce ve hayâl dünyalarını zenginleştirmeye, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmalarına daha uygun öğrenme ortamı hazırlar. Aynı zamanda öğrencilere, metin çalışmaları yoluyla, o dilin sanatlı ve etkili kullanımı için bir çalışma alanı sunar. Metin çalışmaları; öğrencilerin dil becerilerinin gelişmesinde, öğrencilerin birey olarak sosyalleşmesinde ve gelişmesinde öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir.

“Edebiyatın tarihî ve kültürel olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğu” gerçeği doğrultusunda, ülkelerin kültür hayatı, tarihi ve edebiyatı birbirinden ayrılmaz bir bütün teşkil etmektedir. Bu sebeple, dil ve edebiyat öğretiminde, ülkelerin tarihî, kültürel ve sosyal yaşantısına ilişkin bilgi sunması açısından dil ve edebiyat ders kitaplarının önemi bir kez daha belirginleşir.

Dil ve edebiyat öğretiminde, ders kitaplarının yukarıda bahsedilen öneminden hareketle, bu çalışma, “Almanya ve Türkiye’de Lise Birinci Sınıflarda Okutulan Dil ve Edebiyat Ders Kitaplarının Karşılaştırılması (Berlin Örneği)” şeklinde belirlendi.

Bu çalışmada; Almanya (Berlin eyaleti örneği) ve Türkiye’de lise birinci sınıflarda okutulan dil ve edebiyat ders kitaplarında, Almanca ve Türkçenin öğretimi hangi kriterler gözetilerek nasıl yapılmıştır; bu ders kitapları, öğrencileri dersin amaçlarına göre yetiştirebiliyor mu, bu hususlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu hususları tespit edebilmek için; Almanya’da (Berlin eyaleti örneğinde) Görüş Alanı Almanca ders kitabı ve Türkiye’de Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları karşılaştırılmıştır.

Görüş Alanı Almanca ders kitabının seçimine neden olan faktörler;

- Kitap sistematığının karşılaştırmalı bir çalışma için uygun olması,
- Dilinin akıcı olması,
- Çalışma üslubunun öğretmen ve öğrencilere kolaylık sağlamasıdır.

Bişimsel açıdan karşılaştırma; ders kitaplarının yapı malzemelerinin ve kapak görünümünün tespit edilmesine yönelik olmuştur.

Almanya’da (Berlin eyaleti örneğinde) ve Türkiye’de lise birinci sınıflarda dil ve edebiyat öğretimi, ülkelerin dil ve edebiyat anlayışlarının farklı olmasından kaynaklı, farklı konular üzerinden yapıldığı için; ders kitaplarını içerik açısından karşılaştırma, konular çerçevesinde yapılmamıştır. İçerik açısından karşılaştırma; konuların ders kitaplarında işleniş ve bu ders kitaplarının, öğrencilerin dil ve edebiyat derslerinin amaçları doğrultusunda yetişmelerinde hangi artıları ve eksiklikleri sunduğuna yönelik olmuştur.

Yukarıda bu çalışmanın önemi, amacı ve yöntemi izah edildikten sonra aşağıda, Türkiye’nin ve Almanya’nın (Berlin eyaleti örneğinde) eğitim sistemleri, bu çalışmanın kapsam ve sınırlılıkları doğrultusunda, Anayasalar ve eğitim yasaları kaynak gösterilerek, özetlenmiştir.

Türkiye’de eğitim ve öğretim, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Madde 42’de yer aldığı gibi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. Türkiye’de, Türkçe’den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında, Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Türkiye’de millîlik esasına dayanan eğitim ve öğretim, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda yer alan maddeler ışığında,

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa göre düzenlenir. Bu kanuna göre; Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları şunlardır:

Türk Milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

4. Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; diğer yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 2).

Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak tespit edilir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 3). Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 5). Eğitim

kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 4).

Türk millî eğitim sisteminde; güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak eğitim kurumlarında Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 11).

Türk millî eğitim sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden kurulur. Örgün eğitim okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 18).

Bu çalışma için esas alınan öğretim kurumu, örgün eğitim kapsamında yer alan ortaöğretim kurumudur (liselerdir). Türkiye'de, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre, ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 26). İlköğretimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 27).

Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olarak;

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında denge sağlanır (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 28).

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir. Nüfusu az ve dağınık olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, ortaöğretimin genel, meslekî ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir. Ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine göre, Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 29). “Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması” çerçevesinde, Talim ve Terbiye Kurulu’nun 07/06/2005 tarih ve 184 sayılı kararı neticesinde; üç yıllık genel, meslekî ve teknik liselerin eğitim ve öğretim süresinin, 2005-2006 öğretim yılından itibaren 9. sınıftan başlamak üzere, kademeli olarak dört yıla çıkarılması kararlaştırılmıştır. Bu karara göre, liselerin sınıfları, 9.-10.-11.-12. sınıflardan oluşur. “Almanya ve Türkiye’de Lise Birinci Sınıflarda Okutulan Dil ve Edebiyat Ders Kitaplarının Karşılaştırılması (Berlin Örneği)” şeklinde isimlendirilen bu çalışmaya göre; Türkiye’de Dil ve Edebiyat dersleri, Dil ve Anlatım (*haftada iki saattir) ile Türk Edebiyatı (*haftada üç saattir) dersi olarak iki ayrı derstir. Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması çerçevesinde hazırlanan ve Talim ve Terbiye Kurulu’nun 14.07.2005 tarih ve 197 sayılı kararı ile Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı dersi öğretim programları ve eğitim araçları, 2005-2006 öğretim yılından itibaren 9. sınıftan başlamak üzere denenip geliştirmek ve kademeli olarak uygulanmak üzere kabul edilmiştir (Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, <http://www.ogm.meb.gov.tr/>).

Türkiye’de lise veya dengi okulları bitirenler, yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır. Hangi yükseköğretim kurumlarına, hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından tespit edilir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 31).

Türk eğitim ve öğretim hizmetinin, Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 56). Millî Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine ve program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanılma süresini ve telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, paralı veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla görevlidir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 53). İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak ders kitapları, Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 55).

Türk millî eğitim sisteminin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları ve Anayasa’da ifadesini bulmuş olan Atatürk Milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlâk ve millî kültürün yozlaşmadan Türk milletine has şekil ve evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir. Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk Dili’nin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile iş birliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 10). Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak

yapılır. Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları, gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar, maddî ve manevî bakımından teşvik edilir ve desteklenir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 13).

Türkiye’de ders kitapları ve eğitim araçları için, Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği esas teşkil eder. Bu yönetmelik, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 3797 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır.

Bu yönetmeliğe göre, ders kitapları;

- a) Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içeremez.
- b) 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak hazırlanır.
- c) Temel insan haklarına aykırılık taşıyamaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içeremez.
- d) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanır.
- e) Reklâm niteliğinde öğeleri içeremez (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, Madde 5).

Türkiye’de eğitim ve öğretim kurumlarında, ders kitaplarının okutulma süresi, ilk kabul edildiği öğretim yılından itibaren 5 (beş) öğretim yılıdır (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, Madde 13). Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu’nun 28.06.2006 gün ve 284 sayılı kararı ile Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı ve 282 sayılı kararı ile Türk Edebiyatı 9. Sınıf

ders kitapları, ders kitabı olarak kabul edilmiştir ve bu ders kitapları, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 19.07.2006 gün ve 3387 sayılı onayı ile birinci defada 1.015.000 adet basılmıştır.

Türkiye'de, Millî Eğitim Bakanlığı kitaplarının güncelleştirilmesinden ve yenilenmesinden ilgili birim (*örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulan derslere ait öğretim programlarına bağlı olarak ders kitabı, eğitim aracı ve benzerini hazırlayan hizmet birimleri) sorumludur (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği Madde 14). Yazarlar veya yayınevleri, kitap hazırlarken ilgili öğretim programında ve varsa şartnamelerinde belirtilen esaslar ile Millî Eğitim Bakanlığınca istenilen diğer hususlara aynen uymak zorundadırlar (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, Madde 16).

Almanya'da, Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nda Madde 5 ve Madde 7'de yer aldığı üzere; sanat ve bilim, araştırma ve öğretim serbesttir. Öğretim özgürlüğü, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. Bütün okul rejimi Devletin denetimi altındadır.

1949 yılında yürürlüğe giren Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'na göre, federalizm ilkeleri esas alınarak kurulmuş bir konfederasyon devleti olan; kendi Anayasası, kanunları, parlamentoları ve hükümetleri olan on altı eyaletten oluşan Almanya'da eğitim, kültür gibi bazı alanların sorumluluğu, tamamen eyaletlere aittir. Eğitim alanında eyaletlerin sorumluluğunda olan konular, eğitim politikası ve devlete ait eğitim kurumlarına maddî kaynak sağlama görevidir. Bu bakımdan Alman eğitim sistemi, tek bir açıdan ele alınamamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada, Türk eğitim sahası ile birlikte, Berlin eyaletinin Almanya'nın başkenti olması dışında başka bir kriter gözetilmeyerek, Berlin eyaleti eğitim sahası ele alınmıştır. Alman eğitim sisteminin genelinden Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı sorumlu olsa da Berlin eyaleti eğitim sisteminin sorumluluğu, Berlin Eyaleti Eğitim, Bilim ve Araştırma Senato Yönetimi'ne (Berlin Eyaleti Eğitim, Bilim ve Araştırma Bakanlığı'na) aittir. Berlin eyaletinde eğitim ve öğretim, Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'na göre düzenlenir. Bu yasaya göre;

Berlin eyaletinde eğitimin amacı; Nasyonal Sosyalizm ve diğer baskı ve şiddeti egemen kılmaya yönelik öğretilere karşı çıkarak devlet ve toplum yapısını, demokrasi, barış, özgürlük, insan onuru ve cinsiyetler arası eşitlik temeline oturtulacak kişiliklerin yetişmesini sağlamak olmalıdır. Bu kişilikler, topluma karşı genel sorumluluklarının bilinci içinde olmalı ve davranışlarına tüm insanların eşit haklara sahip olduğu, her dürüst inanç ve görüşe saygı duyulması gerektiği, toplumsal koşulların ileri bir düzeye çıkarılması, milletlerin barış içinde birbiri ile anlaşması prensipleri yön vermelidir. Bu bağlamda tarihî geçmişleri Hristiyanlık ve hümanizm ile özgürlük, barış ve demokrasinin gelişmesine katkı sağlamış toplumsal hareketler yerini bulmalıdır.

Ayrıca Berlin eyaletinde eğitim ve öğretim; çeşitli öğrenim yer, form ve yöntemlerini kapsayan, uzun dönemli, sistemli planlanmış ve birbirini tamamlayan bir öğrenme süreci olarak düzenlenmelidir. Öğrencilerin aklî, fizikî, hissî, sosyal ve kültürel durumlarıyla bağlantılı yetenek, beceri, ilgi ve eğilimleri ile çabalamaya, başarıya ve eğitimin devamına yönelik istek ve hazırlıkları, gelişimlerinin sonuna kadar teşvik edilip desteklenmelidir.

Berlin eyaletinde her genç insanın, cinsiyetine, ırkına, diline, kökenine, engelli olup olmadığına, dinî veya politik bakış açısına, cinsî tercihinine ve velilerin ekonomik ve sosyal konumlarına bakılmaksızın geleceğe yönelik eğitim ve öğrenim hakkı bulunmaktadır. Her genç insan, yetenek ve kabiliyetlerinin ölçüsü ve eğitim ve öğretimin hedefleri ve gerçekleştirilmesi gereken temel ilkeler doğrultusunda umumî okullara eşit giriş hakkına sahiptir.

Okul, öğrencilerin aklî ve fizikî sağlığını, fikir özgürlüğünü ve gelişebilme imkânlarını koruyacak şekilde düzenlenir. Okul yolu ile ders yük ve beklentileri ve onların organizasyonu, başarı belgeleri, ev ödevleri ve diğer okul etkinlikleri; öğrencilerin yaşına uygun ve onlardan beklenebilir nitelikte ve onların kendi özel etkinlikleri içinde yeterince zaman bırakacak şekilde olur.

Berlin eyaletinde her okul, Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'na göre, eğitim ve öğretim görevini yerine getirmekle, dersleri ve derslerin amaca uygun şekilde organizasyonunu bağımsız olarak ve kendi sorumluluğunda sağlamakla yükümlüdür. Okul, bunun için kendi pedagojik taslağını, bir eğitim programı çerçevesinde geliştirir. Tüm bu faaliyetlerde okul personeli, veliler ve öğrenciler birlikte etken olurlar. Yasaya göre, okul programının geliştirilmesinde, Berlin Okul ve Medya Eyalet Enstitüsü'nün görüşleri dikkate alınmalıdır ve okul programı, okul denetim makamı tarafından onaylanmalıdır.

Berlin eyaletinde bütün eğitim kurumları resmî denetime tâbidir. Okul denetimi, senatonun “okul teftiş kurulu” tarafından yapılır. Okul teftiş kurulu, şu konularda karar vermekle yetkili merciidir.

- 1) Dersin amaçları, içeriği, organizasyonu ve verimliliğin artırılması.
- 2) Ders saatlerinin sayısı ve süresi.
- 3) Sınav tarihlerinin belirlenip açıklanması.
- 4) Derslerin planlanması, konulması ve kaldırılması.
- 5) Kanunlar çerçevesinde, öğretmenlerin çalışma sürelerinin belirlenmesi.
- 6) Okullarla ilgili basın ve iletişim işlemlerinin standardının ve şeklinin belirlenmesi.
- 7) Okul yöneticilerinin ve personelin hizmet içi eğitimlerinin yürütülmesi.
- 8) Eğitimin hazırlanması, planlanması ve eğitim metotlarının geliştirilmesi ve eğitimin kalitesinin artırılması.

Berlin eyaletinde okul sınıflara, okul seviyelerine ve çeşitlerine aynı zamanda okul bitirme derecelerine göre çeşitli gruplara ayrılır. 1. sınıftan 6. sınıfa kadar olan eğitim ve öğretim, sistemin birinci basamağını (İlkokullar); 7. sınıftan 10. sınıfa kadar olan eğitim ve öğretim ise sistemde ikinci basamak I' i; lise ve meslek okulları da sistemde ikinci basamak II' yi oluşturur. Okul bitirme dereceleri; ortak eğitim amaçları, eğitim standardı ve diplomalarıyla belirlenir. Ortak eğitim amaçları, branş derslerinin ve öğrenilecek konuların, yapılacak görevlerin içerik ve metotsal açıdan müdahale edilmesi ve genişletilmesiyle ilerleme kaydeder. Okul çeşitleri:

- 1) İlkokul
- 2) Ortaöğretim Yapan Okullar
 - a) Karma okul (Gesamtschule)
 - b) 10. sınıfa kadar olan ortaokul (Hauptschule)
 - c) Seviye olarak daha üst düzeyde olan ortaokul (Realschule)
 - d) Her ikisinin de iç içe olduğu ortaokul
 - e) Lise
- 3) Meslek Okulları
 - a) Meslek Okulu (Sadece haftada bir gün okulda diğer günler iş yerinde)
 - b) Meslekî Branş Okulları (Her gün okulda belirli günler iş yerinde)
 - c) Sanat Meslek Okulları (Her gün okulda üniversiteye geçilebilir.)
 - d) Meslek Liseleri (Bu okullarda meslek öğrenilir ve üniversiteye gidilebilir.)
 - e) Sanat Meslek Yüksek Okulları (Üniversite düzeyinde eğitim yapan kuruluşlar)
- 4) Özel pedagojik formasyon gerektiren okullar (Sonderschulen)
- 5) İkinci eğitim sistemini oluşturan sistem, sonradan genel eğitimin tamamlanabilmesini ve meslek edinmeyi sağlayan kuruluşlar

Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'na göre; karma okullar ve liseler, 5. sınıftan itibaren eski dilleri öğreten bir eğitim sistemi sürdürebilirler.

Berlin eyaletinde liseler (Gymnasium); öğrencilere daha ayrıntılı, derin genel bilgi verdiği gibi onların bilgi ve becerilerine göre aldıkları eğitimde bir ağırlık noktasının oluşmasını sağlar. Gymnasium, eğitim basamağı olarak 7.-10. sınıfları (Sekundastufe I-İkinci Basamak I) ve Gymnasiale Oberstufe (Sekundastufe II-İkinci Basamak II)' yi kapsar. Gymnasium, aynı zamanda Genel Olgunluk Sınavı-Abitur (Hochschulreife) yapmayı da sağlar. İkinci Basamak I' in sonunda Gymnasiale Oberstufe (İkinci Basamak II)' ye devam edebilmek için gerekli olan Orta Eğitim Diploması (Mittlerer Schulabschluss) verilir. 9. sınıftan sonra alınan diploma, Hauptschull Diploması'na (Hauptschulabschluss) denktir. 10. sınıftan sonra alınan

diploma ise, eğer gerekli başarı oranına ulaşılmışsa, Erweiterter Hauptabschluss'a denktir.

Berlin eyaleti eğitim sistemi içinde, bu çalışma için esas alınan eğitim basamağı, Gymnasiale Oberstufe'dir ve bu eğitim basamağının sınıfları 11.-12.-13. sınıflardır.

Türkçe karşılığı "Lise Üst Sınıfları" olan Gymnasiale Oberstufe sınıflarında (11.-12.-13. sınıflarda); sistemde İkinci basamak I' deki bilgilerden daha derin, ayrıntılı bir genel bilgi ve kişisel olarak belirlenmiş özel alanlarda eğitim verilir. Burada bilgiler, İkinci Basamak I' de alınan bilgilerin üzerine öğrenilir. Genel kültür, bilimsel bilgi ve üniversite eğitimi ile ilgili bilgileri (üniversiteye hazırlayıcı bilgileri) kapsar. Bu okula en az iki, en fazla dört yıl devam edilir. Başarısız olunan bir olgunluk sınavının-Abitur'un tekrarı için bu süre en fazla bir yıl daha uzatılabilir.

Gymnasiale Oberstufe, iki yıllık ve üç yıllık bir kalifiye döneminden oluşur. İki yıllık döneminde; zorunlu ve seçmeli derslerde, temel ve yetenek kurslarının kombinasyonu ile temel (genel) ve kişisel eğitimin birleştirilmesiyle bir eğitim ağırlık noktası oluşturulur. İki yıllık dönemine, Gymnasium'dan Gymnasiale Oberstufe'ye geçirilen öğrenciler alınır.

Gymnasiale Oberstufe'nin üç yıllık dönemi ise, kendi içinde şu şekilde ayrılır: Meslekî Gymnasium, Spor Okulları, Berlin Devlet Balet Okulu, Artistik Okul ve Carl-Phillip-Emanuel-Bach Oberschule. Bunlar bir yıllık hazırlık dönemi ve iki yıllık kalifiye döneminden oluşur. Üç yıllık dönemine, Orta Eğitim Diploması almış olup bunların yetenek ve başarılarının, bu okula uygun olduğu düşünülen öğrenciler alınır. Gesamtschule'lerde (*Hauptschule, Realschule ve Gymnasium gibi üç okul sistemini içine alan karma okullarda), Gymnasiale Oberstufe hem iki hem de üç yıllık şekli ile sunulur. Öğrenciler, Gymnasiale Oberstufe'yi, 13. sınıfta olgunluk sınavını vererek tamamlarlar. Buradan mezun öğrenciler, üniversiteye devam ederler.

Berlin eyaletinde, Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'na göre, okulların eğitim ve öğretimle ilgili görevleri, temel öğretim programlarında belirtilir. Derslerle ilgili temel öğretim programları; ilgili beceri hedeflerini, branşlaşma yetkilerini, eğitimin temel prensiplerini, yönetilen fikirleri, ders branşının standartlarını, ödev alanları ve öğrenim alanlarını belirler.

Temel öğretim programları; öğretim birimlerinin pedagojik sorumluluklarını, öğrencilerin farklı kabiliyet, verimlilik, eğilimlerine, okulların aktif okul programlarına ve okulun yeterli büyüklükteki sınıflarına, oyun odalarına uygun olarak oluşturulur.

Eğitim işleri ile ilgili yetkili senato idaresi, eğitim ve derslerle ilgili temel öğretim programlarının geliştirilmesi için komisyonlar oluşturur. Bu komisyonlarda okul uygulama, öğretke ve ihtisas bilimlerine yer verilir. Okul ve Medya İle İlgili Berlin Eyalet Enstitüsü, Okul Denetim Dairesi'nin beyanları doğrultusunda, temel öğretim programları çalışmalarını koordine eder.

Temel öğretim programları, eğitim işlerinden sorumlu senato idaresince bir yönerge ile ilan edilir. Bunlar en fazla on yıllık süre boyunca düzenli olarak, tespit edilmiş olan ölçüler çerçevesinde gözden geçirilerek değerlendirilir ve yönlendirilir. Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'na göre; Federal Almanya'nın diğer eyaletleri ile "Temel Öğretim Programları Komisyonları" oluşturularak, eyaletler için ortak temel öğretim programı oluşturulması hususunda anlaşılabilir.

Berlin eyaletinde temel öğretim programlarının ve ders kitaplarının; kimler tarafından, neler esas alınarak ve nasıl hazırlandığı hususunda, Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'na ek olarak, şu bilgilere ulaşılmıştır. (*Bu bilgilere, Berlin ve Brandenburg eyaletleri için faaliyet gösteren "Okul ve Ders Araçları Eyalet Enstitüsü" adlı kurumda, Lisenin Birinci ve İkinci Basamakları Almanca dersi için görevli alan uzmanı Gisela Beste ve Berlin Eyaleti Eğitim, Bilim ve Araştırma Senato Yönetimi'nde (Berlin Eyaleti Eğitim, Bilim ve Araştırma Bakanlığı'nda) Almanca, Sanat Alanı ve Spor dersleri konularında görevli uzman Fritz Tangermann ile yapılan görüşmeler neticesinde ulaşılmıştır.)

Berlin eyaletinde eğitim ve öğretimde bütünlüğü sağlamak ve ders işleyişini kolaylaştırmak amacıyla, her ders için eğitim bakanlıklarınca temel öğretim programları hazırlanır ve dersler, bu programlara uygun olarak işlenir.

Almanya’da her bir derse ilişkin temel öğretim programları çıkarmakla görevli kurumlar, eğitim ya da kimi eyaletlerde kültür bakanlıklarıdır. Berlin eyaletinde, bu husustaki yetkili birim ise Berlin Eyaleti Eğitim, Bilim ve Araştırma Senato Yönetimi’dir. Diğer eyaletlerde bakanlıkların, Berlin eyaletinde ise senato yönetiminin bu yetkisi, her eyaletin okul yasasında düzenlenmiştir. Senato yönetimi, sadece temel öğretim programlarının çıkarılmasında değil, aynı zamanda uygulanmasında da görevlidir. Temel öğretim programlarının uygulanmasında senato yönetimine çeşitli malzemeler ve eğitim seminerleri ile eyalet enstitüleri destek verir. Berlin eyaletinin senato yönetimi, eğitim yasasından da kolaylıkla okunabileceği üzere, bunu yaparken komisyonlar devreye sokar ve bu komisyonlar aracılığıyla temel öğretim programlarını oluşturur.

Temel öğretim programlarının her ne kadar 5–10 yıllık zaman aralıklarıyla değiştirildiği söylense de uygulamada buna uyulduğu görülmemiştir. Kimi zaman iki yıl içerisinde, kimi zaman daha az, kimi zaman daha fazla zaman geçtikten sonra temel öğretim programları değiştirilmektedir. Bu konuda, maalesef, yeknesak bir uygulamaya rastlamak mümkün değildir. İstendiğinde, değişen koşullara ve durumlara göre temel öğretim programları değişikliği yapılabilmektedir. Değişiklikler, genelde kültür bakanları toplantısının kararları, bilhassa kültür bakanları toplantısının öngördüğü eğitim standartları ve merkezî olgunluk sınavı- Abitur için öngörülen yeknesak sınav koşulları doğrultusunda gerçekleşir. Kimi zaman yeni ortaya çıkan bilimsel gelişmeler, kimi zaman da toplumsal ihtiyaçlar, temel öğretim programları değişikliği konusunu gündeme getirir.

Temel öğretim programları oluşturulurken komisyonların uymak zorunda oldukları belli bir kriter listesi yoktur. Temel öğretim programlarının, öğrenciyi lisenin son döneminde yapılacak olgunluk sınavına hazırlaması ve o zamana kadar öğrencinin kazanması istenilen becerileri öğrenciye kazandırabiliyor olması gerekir.

Yine temel öğretim programları hazırlanırken güncel olaylara, yeni ortaya çıkan bilimsel gelişmelere, Anayasaya ve eğitim yasalarına bakılır.

Temel öğretim programlarında, ulaşılması gerekli ve bağlayıcı çeşitli standartlar yer alır. Bu standartlara nasıl ulaşılacağı ve bu standartların derslerde nasıl aktarılıp kazandırılacağı hususu ise, öğretmenin özgürlüğüne bırakılmıştır. Ancak bu durum, öğretmenin bu hususta tamamen özgür olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Temel öğretim programları, okullarda yapılan okul içi planlar yoluyla aktarılır. Bu okul içi planları, o dersin öğretmenlerinden oluşan zümre kurulu tespit eder ve belgelendirir. Ders öğretmenleri, her okulda spesifik ve ayrı şekilde tespit edilen bu okul içi planlar ve zümre kurullarının kararları doğrultusunda dersini işler. Zümre kurullarının yetkileri, esas itibarıyla, Berlin Eyaleti Eğitim Yasası'nın yanı sıra Lise Birinci Basamak ve Gymnasium Üst Sınıfları (Gymnasiale Oberstufe) Tüzüğü'nde yer alır. Zümre kurullarının esas görevi, temel öğretim programlarının derslerde nasıl uygulanacakları konusunda, ağırlık noktalarını tespit etmektir. Örneğin hangi konuların işlenmesi gerektiği, bilhassa bağlayıcı okuma listelerini, ödev türlerini, yazılı sınavlarda veya sınıf çalışmalarında sorulacak soruları tespit etmek zümre kurullarının görevlerindendir. Her ne kadar durum böyle olsa da başta da belirtildiği gibi temel öğretim programlarını uygulama, esas olarak dersi anlatan öğretmenin inisiyatifine bırakılmıştır. Öğretmeni bağlayan tek şey, temel öğretim programında yer alan standartlar ve öğrenciye kazandırılması gereken becerilerdir. Öğretmenin bunu ne şekilde, nasıl ve hangi zaman aralığında yaptığı, bunu yaparken hangi eğitici araçlardan yararlandığı kendi iradesine bırakılmıştır. Dersin şekillenmesi, temel öğretim programından daha çok öğretmenin kararları doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Burada, yukarıda sözü edilen eyalet enstitüsünün rolünü de gözden kaçırmamak gerekir. Adı geçen enstitü, ciddi çalışmalar yapmakta ve her bir dersin temel öğretim programının ders işlenişi esnasında öğretmenlerce nasıl uygulanabileceği hususunda, bağlayıcı niteliği olmayan, sadece tavsiye niteliğinde kalan el kitapları yayımlamaktadır. Bir önceki Almanca öğretim programına ilişkin bir el kitabı mevcut olmasına rağmen yeni çıkan ve bu çalışmaya dahil ettiğimiz

“Gymnasium’un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı”na ilişkin bir el kitabı, ne yazık ki söz konusu enstitüce yayımlanmamıştır.

Bu çalışma için seçilen ders kitaplarından Görüş Alanı Almanca ders kitabı, içeriği açısından, yukarıda bahsi geçen bir önceki Almanca öğretim programına göre hazırlanmıştır. Bakanlıktaki yetkililerden edinilen bilgiye göre, bu ders kitabı, içerik açısından bu çalışmaya dahil edilen “Gymnasium’un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı”na da uyar. Bu öğretim programına göre Berlin eyaletinde hazırlanmış olan bir Almanca ders kitabı mevcut değildir ve bu öğretim programına göre, şimdilik, bir Almanca ders kitabı çıkarmayı düşünmedikleri yayınevi yetkililerden öğrenilmiştir.

Açıklanması gereken diğer bir husus ise, Almanca ders kitaplarıdır. Berlin eyaletinde, okullarda okutulabilecek ders kitaplarının içeriğini belirleyen, yayımı ve uygulanması konusunda kurallar koyan veya bu hususta yetkisi olan bir kurum yoktur. Almanya’nın kimi eyaletlerinde böylesi bir kurumun varlığına rastlansa da Berlin’de böyle bir kurumun varlığından söz edilemez. Kitapların basımında ve kabul edilmesinde göz önünde tutulması gereken esas kriter, temel öğretim programlarıyla uyum içerisinde olmasıdır. Başka bir kriter öngörülmez ve aranmaz. Okullarda hangi kitapların okutulacağı, seçimi tamamen okul ve öğretmen inisiyatifine bırakılmıştır. Bu konuda zorlayıcı bir hükme rastlanmaz. Okullar temel öğretim programlarına uygunluk gösteren her kitabı seçebilir, tavsiye edebilirler. Bu konuda, bakanlığın herhangi bir şekilde söz hakkı yoktur. Öğretmenler ne bakanlıkça ne de okul yönetimlerince belli bir kitabı seçip, belli bir kitabı kullanmaları konusunda zorlanamayacağı gibi, öğretmenler, öğrencilere belli bir kitabın alınması konusunda baskı yapamazlar. Hatta bir öğrenciye, belli bir kitabı bırakınız, herhangi bir ders kitabının alınması konusunda dahi baskı yapılamaz. Öğrenciler kitap alıp almamakta serbesttirler. Eğer öğretmen, belli bir kitaptan belli bir konuyu işlemek isterse ya öğrenciden o bölümü fotokopi çektirmesi istenir ya da kendisi bu fotokopileri sınıfa getirir, öğrencilere dağıtır. Dersler, sadece kitaplar üzerinden, hele ki bir kitap üzerinden asla işlenmez. Her okul kütüphanesinde, çeşitli yayınevlerinin çeşitli kitapları bulunur ve öğretmen, konuya en uygun düşen kitap hangisi ise onu

gündeme alır. Öğretmenin teorik olarak, herhangi bir kitap söz konusu olmadan, kendi getirdiği materyallerle de dersini işlemesi söz konusu olabilir.

Berlin eyaletinde ders kitapları, Türkiye’de olduğu gibi, her bir sınıf için ayrı ayrı hazırlanmamıştır; aksine lisenin birinci ve ikinci basamaklarının (Gymnasium’un üst sınıflarının) tamamı için, bütün sınıfları için öngörülen ders kitapları söz konusudur. Görüş Alanı Almanca (Lise Kısmı En Üst Seviye) isimli ders kitabı, buna örnektir. Bu ders kitabı, Hauptschule ve Realschule için de uygundur. Fakat içerik açısından çok ağır ve ayrıntılı olması gerekçe gösterilerek; buralarda, bu ders kitabının okutulmasında çekingenlik gösterilir ve bu ders kitabı tercih edilmez. Bu ders kitabı, genelde, olgunluk sınavında Almanca dersini alan dersi olarak seçenler tarafından tercih edilir ve kullanılır.

Berlin eyaletinde ders kitaplarında, sınıf ayırımından daha çok konu ayırımı yapılmıştır. Öğretmenin bir kitaptan herhangi bir konuyu, ne zaman ve hangi sınıfta, nasıl işleyeceği kendi inisiyatifine bırakılmıştır.

Berlin eyaletinde ders kitaplarının okullarda kullanıma sunulması ve ders planı olarak uygulanmasında, Berlin Eyaleti Eğitim Yasası’nda yer alan şu esaslar geçerlidir: Öğrencilerin, ağırlığı uzun bir süre için derste olmak üzere belirlenmiş olan okul kitapları ve diğer materyaller, dersin ön ve sonraki hazırlık aşamalarında;

- Öğrenciler kurallara karşı gelmezlerse,
- Cinsiyet, din veya ırk ayrımı yapılmaması teşvik edilirse,
- Eğitim ve öğretimin, öğretim programlarının amacına ve içeriğine uygun olması, metotsal ve didaktik esaslara dayanarak pedagojik taleplere yeterli gelmesi, okul kitaplarında ve diğer materyallerde yer alan ifadelerin hatasız ve bilime uygun yapılması halinde,

okullarda kullanıma sunulabilir ve okullarda ders planı olarak uygulanabilir.

Berlin eyaletindeki ders kitaplarının hazırlanması ve seçimi ile ilgili sürece ilişkin aşağıda verilen bilgiler, temel işi okul kitaplarını basıp yayımlamak olan Cornelsen Verlag Yayınevi’ndeki yetkililerinden alınmıştır. (*Ders kitaplarının

hazırlanması ve seçimi ile ilgili sürece ilişkin aşamaların, her yayınevi için geçerli olmasından dolayı ve ayrıca Görüş Alanı Almanca ders kitabını hazırlayan Schöningh Yayınevi'nin Berlin eyaleti dışında bulunmasından dolayı, Berlin eyaletinde bulunan Cornelsen Verlag Yayıneviyle görüşülmüştür.)

Ders kitaplarının seçimi, temel olarak her eyaletin kendi yetki alanında yer alır. Eyaletler, ders kitaplarının seçimini, eğitim bakanlıkları aracılığıyla gerçekleştirir. Ders kitaplarının seçiminde, her şeyden önce, temel öğretim programlarına bakılır. Temel öğretim programlarında belirlenmiş amaçlara ve kazandırılması gereken becerilere göre bir yöntem izlenmesi söz konusudur. Temel öğretim programları “Öğrenim Planı Komisyonu” şeklinde Türkçeye çevrilebilecek “Lehrplankommission”lar tarafından hazırlanır. Bu komisyonlarda bakanlıktan yetkililer, öğretmenler ve didaktikerler bir araya gelir ve her derse ilişkin temel öğretim programları, bu komisyonlar aracılığıyla belirlenir.

Yayınevleri, Almanca dersine ilişkin kendi basacakları kitapları hazırlarken sadece temel öğretim programlarını göz önüne alır. Ders kitaplarının hazırlanmasında uygulanacak esas kriterler, temel öğretim programları çerçevesinde belirlenir. Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı, Türkiye'deki öğretim programları gibi çok ayrıntılı düzenlemeler içermediğinden; Almanca ders kitaplarının hazırlanmasında yayınevlerine serbestlik sağlanmış olur.

Yayınevleri tarafından hazırlanan ders kitapları, tek tek okullara gönderilir. Burada bir hususun belirtilmesinde yarar var. Berlin eyaletinde ders kitaplarının seçimi, Türkiye'deki gibi bakanlığın yetkisinde, daha doğrusu bakanlığa bağlı bir kurumun yetkisinde değildir. Aynen temel öğretim programlarının uygulanmasında olduğu gibi bu alan da okulların inisiyatifine bırakılmış bir alandır. Her okul, Almanca derslerinde uygulayacağı kitabı seçmekte özgür bırakılmıştır. Okullarda bunu, “Fachkonferenz” adı verilen ve Türkçeye “zümre kurulu” şeklinde çevrilebilecek kurul yapar. Alan dersinin öğretmenlerinden oluşan ve yıllık toplantılar yapan zümre kurulları, toplantılarında Almanca dersinde okutulabilecek ve temel öğretim programlarına uygun kitapları, öğretmenlerin de derslerde

kullanmaları yönünde tavsiye eder. Süreç şu şekilde işler: Yayınevleri, kendi bünyelerinde ders kitaplarını hazırlamakla görevli bir komisyon oluşturur. Burada sadece yayınevi temsilcileri ve yazarlar değil, bazı öğretmenler de aktif rol oynar. Yayınevi temsilcileri, yazarlar, davet edilen ya da yayınevinin irtibat halinde olduğu branş öğretmenleri ve danışmanlar, bir araya gelip temel öğretim programları ve gelişen ihtiyaçlar çerçevesinde ders kitabında hangi konuların yer alması, nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda tartışılır. Bu sürece uygulamacıların, yani branş öğretmenlerinin de davet edilip söz sahibi kılınması; yayınevlerinin hazırladıkları kitapların, hem ihtiyaçlara daha kolay yanıt verebilmesini hem de güncelliği yakalamasını sağlar. Bu komisyonlar tarafından hazırlanan kitaplardan birer örnek, okullara ücretsiz gönderilir. Örnek kitaplara ilaveten diğer öğretmenlerin de görüşünün alınabilmesi ve kitapların bu sayede varsa eksikliklerinin giderilmesi ya da yeni talepler doğrultusunda geliştirilmesi maksadıyla öğretmenlerin eleştirilerini, beklentilerini, taleplerini yansıtabileceği anket formları da gönderilir. Bu süreç, pratikte yaklaşık üç ay sürer. Bu esnada, devreye eğitim bakanlığı da girer ve bakanlık bu süreci kontrol eder. Eğitim bakanlığında, Türkçeye “sınav komisyonu” şeklinde çevrilebilecek olan “Prüfungskommission” tarafından kitaplar, belirli kriterler etrafında kontrol edilir. Kriterler kısaca şu şekilde sıralanabilir:

1. İlk ve esas kriter, ders kitabının temel öğretim programına uygunluk göstermesidir. Yayınevleri bu hususa yeterince dikkat edip, kitabı mümkün olduğu şekilde temel öğretim programına uygun hazırlamaya çalışırlar.
2. İkinci kriter, kitabın öğrenci yanlısı olup olmadığı, daha doğrusu öğrenciyi hedef alıp almadığıdır. Kitap, daha çok öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği, kolay kullanabileceği şekilde hazırlanmaya çalışılır. Bu nedenle kitabın dilinin akıcı olmasına çalışılır, bilimsel ifadelerden mümkün mertebe kaçınılır. Öğrencilerin anlamasını kolaylaştırmak için kitapta çok sayıda şemaya, tabloya, fotoğraf ve resim gibi görsel araçlara yer verilir.
3. Üçüncü kriter, kitabın bilimsel bulgulara göre hazırlanmasıdır. Bu kriter kapsamına, ortaya çıkan yeni bilimsel gelişmeler de girer. Kitabın mümkün olduğu müddetçe yeni bilimsel gelişmeleri takip etmesi ve bu sayede güncel kalması amaçlanır.

4. Dördüncü ve son kriter ise, kitabın Alman Anayasası'na uygunluğu kriteri göz önünde tutulur. Alman Anayasası'nda yer alan devletin temel düzenine ilişkin prensipler, Anayasal yükümlülükler yayınevlerince dikkate alınır. Bu sayede kitapta işlenen konuların, Anayasaya aykırı ya da Anayasal düzeni sarsıcı konular olması engellenmiş olur. Öğrencilere arka planda, Almanca dersi verilirken, Anayasal düzenin gerekleri de aktarılmak istenir.

Ders kitapları, okullara gönderildikten sonra, yukarıda da kısaca bahsedildiği üzere, okullarda zümre kurulları adı verilen ve Almanca öğretmenlerinin bir araya geldiği kurullar toplanır. Bu kurul toplantılarına, bölgelere göre yayınevinin temsilcileri de katılır. Burada yayınevi temsilcileri, esas olarak, kitapların konseptini öğretmenlere tanıtır ve kitaplar yazılırken hangi süreçlerin işlediğini ortaya koyarlar. Bu esnada, öğretmenler ve yayınevi temsilcileri arasında bir beyin fırtınası yaşanır; eğer eksiklikler varsa, bu talepler, öğretmenlerce doğrudan muhatabına iletilir. Zümre kurulları kitapları seçerken, esas olarak, o anda geçerli olan temel öğretim programına bakarlar. Öğretmenlerce öncelik verilen ilk husus, kurul önüne gelen örnek kitaplar yolu ile temel öğretim programında öngörülen becerilerin kazanılıp kazanılamayacağıdır. Burada diğer kriterlerin yanında, öğretmen ve öğrenci menfaatleri de düşünülür ve uygulamada kitap fiyatları da önemli bir rol oynar. Genellikle pahalı kitaplar tercih edilmez.

Son dönemde, ders kitaplarının seçiminde dikkate alınan bir başka husus ise, kitapların, Berlin eyaletinde ilk uygulaması 2007 yılında yapılan, merkezî olgunluk sınavına kadar okunması gereken kitapları içeriğinde barındırıp barındırmadığı ve merkezî olgunluk sınavına kadar işlenmesi gereken konuları yeterince işleyip işlemediğidir. Bu konuya örnek verecek olursak, şu ana kadar basılı olan ve okullarda okutulan kitapların hiçbirinde, merkezî olgunluk sınavı kapsamında yer alan “Mephisto” adlı eser yer almamakta ve bu esere dair hiçbir bilgi verilmemektedir. En azından Cornelsen ve Klett Yayınevlerince çıkarılan ders kitapları, bu esere ve esere dair bilgiye yer vermemektedir.

Ders kitapları, okullardaki zümre kurullarında tartışıldıktan ve eğitim bakanlıklarındaki sınav komisyonunun denetiminden geçtikten sonra, teorik olarak basıma hazır gelir. Eyaletlerin birçoğunda, hâl-i hâzırda, Berlin eyaletinde birkaç yıl öncesine kadar, bu tartışma ve denetim süreçlerinden sonra, yayınevlerinin kitabı basabilmesi için eğitim bakanlıklarınca verilecek bir izni beklemesi gerekirdi. Bu izinler, her bir kitaba ve her bir yayınevine belli bir süre için verilir. Verilen bu izin süreleri, daha sonra bakanlıklarca uzatılabilir. Bu izinler, eyaletlerin resmî gazetelerinde yayımlanır ve bu sayede, hangi kitapların eyaletlerce verilen izinler doğrultusunda basıldığı konusunda, ders kitaplarıyla ilgilenenlerin bilgi sahibi olmaları sağlanır. Resmî gazetede, eyaletlerde okutulabilecek ve izin verilmiş bütün kitapların listesi yer alır. Bazen bu izinler, belli şartlar konarak verilir. Kitapta bazı konuların değiştirilmesi istenir ve kitabın ancak bu konular değiştirildikten sonra basılabileceği öngörülür. Okullarda okutulabilecek kitaplar, zümre kurulları tarafından ayrı ayrı saptanır. Her ne kadar okullarda, kitap seçimi konusunda, zümre kurulları toplanıyor olsa da ders öğretmenine tek bir kitabı okutması konusunda baskı yapılmaz. Sadece tavsiye niteliğinde kararlar alınır. Nitekim uygulamada, eyaletlerce izin verilmiş kitapların hepsi okul kütüphanelerinde yer alır. Hem öğretmenler, hem de öğrenciler ihtiyaç duyduklarında ve işlenen konuya bağlı olarak, bu kitaplardan okul kütüphanesine gidip fotokopi alıp faydalanabilirler. Ne öğretmenler ne de öğrenciler için zorunlu kitap uygulaması söz konusudur.

Ders kitapları konusunda, her ne kadar izin uygulaması, hâl-i hâzırda, çoğu eyalet için sürse de Berlin eyaleti, bu hususlarda ve temel öğretim programlarında, Berlin eyaleti ile birlikte hareket eden ve Berlin eyaleti ile birlikte ele alınan Mecklenburg-Vorpommen ve Brandenburg eyaletleri için, iki yılı aşkın bir süredir izin uygulaması söz konusu değildir. Berlin, Brandenburg ve Mecklenburg-Vorpommen eyaletlerinde Almanca dersinde okutulabilecek kitapları hazırlayan yayınevleri, eğitim bakanlıklarınca verilecek izin şartına tâbi değildir. Bunun anlamı, söz konusu eyaletlerde ders kitapları, okullardaki zümre kurullarında tartışıldıktan sonra yayınevi inisiyatifi ile basılabilecek olmasıdır. Teorik olarak yayınevleri, kitapları okullara göndermeyip tartışmaya açmayarak bile ders

kitaplarını basabilecektir. Yukarıda yapılan açıklamalara istinaden, böylesi bir tutumun yayınevi lehine olmayacağı açıktır.

II. BÖLÜM

ÖĞRETİM PROGRAMLARI

2.1. Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı

Amaçlar

Giriş aşamasındaki Almanca dersinde öğrenciler, ortaöğretim 5.–10. sınıflarında kazanılan becerileri derinleştirir, genişletirler ve kendilerini ölçme-değerlendirme aşamasındaki çalışmaya hazırlarlar. En geç giriş aşamasının sonunda ölçme-değerlendirme aşamasına giriş için aranan koşullara ulaşırlar.

Örgün öğrenimde, ölçme-değerlendirme aşamasında girişte aranan koşullar, uzun bir aradan sonra öğrenim sürecine geri dönüş nedeniyle akşam okulu dinleyicileri veya kolejlin katılımcıları tarafından yerine getirilir. Bitirme hedefli standartlara, yetişkin öğrenenlerin kendi becerilerinin kullanımının yanı sıra kendi içinde farklılaşan çalışmalarla erişilir.

Öğrenciler açıklarını kapatmak ve güçlü oldukları yanlarını geliştirmeye yönelik imkânı elde ederler. Bilimsel hazırlayıcı çalışmaya yönelik temelleri derinleştirir veya kazanırlar ve artan biçimde karmaşıklaşan ödevlerin kendi başlarına üstesinden gelirler. Burada alana ait metodik bilgileri ve becerileri daha bir güvenle uygularlar. Ders seçimini tam anlamıyla yapabilmek için temel ve alan dersleri için istenilenleri bilirler. Öğrenciler herhangi bir dersin çalışılmasına hazırlık için bireysel öğrenme alanı elde ederler, öğretmenleri tarafından desteklenir ve rehberlik edilirler.

İçerikler

Almanca dersinin içerikleri; edebî ve pragmatik metinlerin üretimi ve iktibas edilmesinin derinleştirilmesi ve dile ilişkin tanımlar ve işlevlerdir. Dersin profili, edebiyat ve dil tanımının açıklanması yoluyla alan derslerinin edebî ve dilsel, teorik derinleşmesini sağlar.

Alana İlişkin Metodik Beceriler

1. Okuma

Öğrenciler;

- Farklı okuma tekniklerini ve okuma stratejilerini kendi başlarına kullanırlar ve bilhassa bilgilerin ve metin yapılarının kavranması için amaç ve hedef odaklı kullanırlar.
- Düz ve düz olmayan alana ilişkin alan bilgisi gerektiren metinlerde amaç yönelimli bilgi içeriğinden, metin taslaklarından, metin türü özelliğinden ve dilsel ve tarzsal ortaya konuluş biçimlerinin işlevinden yararlanırlar.
- Günlük deneyimlere ve gündelik bilgilere dayanan daha karmaşık epik, lirik ve dramatik metinlerden yararlanırlar, onların çeşitli metin türlerindeki ve sosyal-kültürel ve tarihî bağlamlardaki farklı özgül görünüm biçimlerini dikkate alırlar, farklı perspektiflerin arasında ayırma varırırlar, seçilmiş dilsel ve tarzsal araçların işlevlerini kavrarlar.

2. Yazım

Öğrenciler;

- Daha karmaşık projeler için de süreçsel veya aşamalı yazım yolunu giderek esnek ve planlı biçimde uygularlar.
- Yazdıklarını yazım portföyünde toplarlar.
- Daha karmaşık konular, konuşma gidişatı ve sonuçları ve çalışma seyirleri hakkındaki bilgiye yönelik rapor ve protokol gibi çoğaltılabilir metin türlerine hâkimiyet kazanırlar.

- Muhatabın ve niyetin ve sunuma ilişkin medya araçlarının gözetildiği uzmanlık çalışması oluştururlar.
- Uygun durumlarda kısa konuşmalar yazarlar.
- Alıcının beklentilerinin öne alındığı yazım türü çeşitlerini kullanırlar.
- Seçilmiş dilsel ve tarzsal araçların yanı sıra farklı metin türlerindeki özgül görünüm biçimlerini de dikkate alarak apaçık görülebilen edebî ve pragmatik metinler hakkında yorumlar oluştururlar.
- Edebî metinleri; değiştirerek, yazmaya devam ederek, boşlukları doldurarak, kısaltarak, figürler ilave ederek ve/veya türünü değiştirerek -deneyerek de- kullanırlar.
- Açıkça görülebilen sorulara ilişkin metin tasarıları bağlamında da dayanak gösteren ve açıklayan metinler oluştururlar.
- Önemli yazım kurallarının yanı sıra genel sözcük ve ifade kalıplarını deneyimli bir şekilde uygularlar ve doğru yazım ve dil bilgisi problemlerini çözebilmek, tanımlayabilmek ve yansıtabilmek için amaç yönelimli yazı ve değerlendirme stratejilerini kullanırlar.
- Uygun yardımcı araçları bilinçli şekilde ve kendi başlarına uygularlar.
- Geniş kapsamlı kendi başına yapılan hata tahlilinin yardımıyla hataları düzeltir ve hatalardan kaçınırlar.

3. Konuşma ve Dinleme

Öğrenciler;

- Konuşma eylemlerinde ve ayrıca farklı sunum ve konuşma biçimlerinde, amaca yönelik ve dinleyici hedefli geniş bir çeşitlilik kullanırlar ve sunum tekniklerini işlevsel bir şekilde uygularlar.
- Dinleyici yönlendirmesi ile birlikte duruma ve konuya uygunluğu da dikkate alarak kendi iletişimsel amaçları için bilinçli bir şekilde diyalog stratejilerini ve ayrıca geniş bir yelpazede konuşma eylemlerini kullanırlar.
- Kendisinin ve başkasının konuşma alışkanlığını gözler ve değerlendirirler.

4. Dil Bilimi ve Dil Bilinci

Öğrenciler;

- İletişim stratejilerini birbirinden ayırt ederler, bunları bilinçli bir şekilde kullanırlar, etkisini yansıtır ve burada sözlü ve yazılı iletişim durumlarındaki olası anlama, anlaşma sorunlarının nedenlerini tanırlar ve düzeltme ve sorun çözümü anlamında sahip oldukları bilgiyi kullanırlar.
- Sözlü ve yazılı iletişimin tahlilinin yanı sıra metinlerin oluşumuna ilişkin çok çeşitli söz dizimsel, anlam bilimsel ve ayrıca tarzsal araçları tanırlar, yansıtır ve uygularlar ve kavramsal ve mecazî dil kullanımını birbirlerinden ayırt ederler.

Gymnasium'un Üst Sınıflarındaki, Ölçme-Değerlendirme Aşamasındaki, Eğitim ve Öğretim

1. Genel İlkeler

Gymnasium'un üst sınıflarındaki, ölçme-değerlendirme aşamasındaki, eğitim ve öğretimde öğrenciler;

- Kendilerini yüksek bir öğrenimin ya da meslekî bir eğitimin gerekliliklerine hazırlamak amacıyla, o ana kadar kazandıkları becerileri geliştirir ve derinleştirirler.
- Daha fazla tek başına hareket ederler, sosyal oluşum süreçlerinde sorumluluk üstlenirler.
- Demokratik bir toplumda birlikte yaşama ve çalışmaya, halkların barış içinde birlikte yaşamasına ilişkin esasları bilirler.
- Öğrenciler, kültürlerarası becerileri artırır ve farklı kültürel özelliklere sahip insanlarla diyaloga ve birlikte çalışmaya aktif ve düzenleyici katkıda bulunurlar.
- Bireysel ve toplumsal bakış açıları, onlar tarafından giderek artan şekilde konuya uygun biçimde değerlendirilir.
- Öğrenciler kendileri ve diğer insanlar, cinsiyet, ırk, dil, köken, bir özür durumu, dinsel ve siyasî eğilimler, cinsel kimlik ve ekonomik ve toplumsal

statü gözetmeksizin insanların eşitliği için sorumluluk alırlar. Kuşaklar arasındaki diyalogda aktif bir rol üstlenirler.

- Bilimsel, teknik, hukukî, politik, toplumsal ve ekonomik gelişmelerle ilgilenir, bunların yarattığı olanakları ve hareket alanları, perspektifleri ve sonuçlarını giderek yerinde bir biçimde değerlendirirler.
- Fikir oluşturma süreçlerine ve kararlara katılırlar. Bu sayede kendilerine farklılık gösteren davranış alternatifleri açarlar.
- Globalleşen dünyadaki hızlı dönüşüme, yaşam boyu öğrenime, gündelik hayatta ve iş yaşamında karşılaşılan sorunların aşılmasına yönelik beceri kazanılmasını sağlayan dinamik model gerektiriyor. Bu amaçla öğrenciler temel bilgi alanlarına ait merkezî bağlantıları içselleştirir, çok taraflı deneyimlerin işlevini ve anlamını tanır ve yeni kazanılanların yanı sıra mevcut yetenek ve becerileri birbirleri ile bağlantılandırır. Öğrenciler dilin ve bilginin kullanımındaki yeteneklerini geliştirir ve bunları giderek duruma uygun, amaç yönelimli ve muhatap temelli uygularlar.

Öğrencilerin olgunluk sınavında alan ve alan dışı sahip olmaları gereken beceriler, mezuniyet için belirlenmiş standartlarla ortaya konur. Standartlar, öğrencilere ve öğretmenlere daha başarılı davranış, tutum için yönlendirme sunar ve ders biçimlendirmesi, sonuç hedefli danışma, görüşmelerin yanı sıra bireysel destek konseptlerinin geliştirilmesi için önemli bir çıkış noktası oluşturur.

Beceri gelişimi için, ilgili derslerin temel alanlarına konsantre olan ve hem alana özgü hem de alan dışı temel amaçları anlaşılabilir kılan konu alanları ve içerikler önemlidir. Öğrenciler böylece örneğe dayalı öğrenme ve bilimsel hazırlayıcı eğitimin yanında derin ve yaygın bir eğitimin kazanılması olanağını elde ederler. Burada daima öğrencilerin deneyim dünyasıyla ve perspektifsel geleceğin ve bugünün toplumsal sorunları ile bağlantı kurulur. Öğrenciler, öğrenme sürecinde kazanılan becerileri yeni öğrenme alanlarına aktarırken ve kendi amaçları ve okul, öğrenim, meslek ve gündelik yaşamın gereklilikleri için kullanılabilir kılabilirler; bağlantı kurarlar, çok yönlü düşünürler ve yaşam boyu öğrenme esası ile hareket ederler. Bu gereklilikler, konu alanların seçimi ve içerik muhasebesi

yoluyla sadece alanın sistematik hale getirilmesinde değil, aynı zamanda beceri kazanımına katkıda bulunur.

Ölçme-değerlendirme aşamasındaki öğrenme ve öğretme, gençlerin genç yetişkin hale geldikleri gelişim aşamasını dikkate almalıdır. Bu her şeyden önce öğrenenlerin öğrenme süreci ve öğrenme başarısı için sorumluluk almaları ve hem dersi hem de kendi kendine öğrenmeyi aktif bir şekilde kendi başlarına biçimlendirmeleri ile gerçekleşir.

Öğrenmede her birey bireysel bilgisi ve becerisi ve ayrıca deneyimleri ve düşünme tarzları temelinde kendi için anlam taşıyan bir resim oluştururlar. Bu olgu, öğrencilerin kendi öğrenme yöntemlerinin farkına vardıkları, bunları geliştirdikleri ve ayrıca farklı çözümler verdikleri ve kendi başlarına karara vardıkları bir öğrenme kültürü aracılığıyla değerlendirilir, hesaba katılır. Böylece yaşam boyu öğrenmeye hazırlanır ve motivasyon dolu ve merak ve ilginin ağırlık taşıdığı faaliyetler mümkün hale getirilir. Hatalar ve sapa yollar burada tecrübe ve öğrenme süreçlerinin ayrılmaz parçaları olarak görülür.

Yeni ile ihtilaf dışında, derinleşmenin ve güçlendirmenin yanı sıra uygulamanın, alıştırmanın, sistemleştirmenin aşamaları başarılı bir öğrenme açısından büyük önem taşır. Bu tür öğrenme süreçleri aynı zamanda yeni kazanılan bilgilere yönelik uygulamaların aranmasını mümkün kılar ve içinde çeşitli metotların ve medyanın kullanılabildiği alıştırma durumları (alıştırma hali) bağlamında varyant zengini düzenlenme talep eder.

Öğrenme ortamları öğrencilerin kendilerince idare edilen öğrenmeyi destekleyecek şekilde düzenlenmelidir. Bu ortamlar, çağa uygun iletişim ve bilgi tekniğinin yanı sıra medyanın kullanılması yoluyla hem bireysel öğrenme süreçleri arasındaki farkı hem de birlikte öğrenmeyi destekler. Bu hem multimedya araçlarının ve ağ temelli öğrenme düzenlemesinin kullanılması hem de medya araçları ile verimli bir ilişki için geçerlidir. Çağdaş öğrenme ortamları, öğrencilere kendi öğrenme ve çalışma amaçlarını formüle etme ve gerçekleştirme ve ayrıca kendi

Çalışma sonuçlarını değerlendirme ve kullanma olanağını verir. Derslerdeki cinsiyete özgü perspektiflerin bütünleştirilmesi öğrencilerin farklılıklarını ve kişiliklerini algılamasını ve güçlendirmesini destekler. Öğrenciler, geleneksel rol belirlemelerinden bağımsız olarak kendi meslekî ve özel hayatlarının planlamasına ilişkin kararlar almak hususunda cesaretlendirilir. Alan dışı öğrenme yoluyla içerikler ve konu alanları daha geniş çerçevede anlaşılır, alan dışı ilgiler-bağlantılar kurulur ve toplumsal açıdan önemli görevler vurgulanır. Alanlar arası bağlantı kuran ders plan ve projelerinin hazırlanması ve icrası öğretmenlerin birlikte çalışmasını teşvik eder ve bütün katılımcılara çoklu perspektif algısı sunar.

Öğrencilerin dersin planlamasına ve organizasyonuna aktif olarak katıldıkları projeler kapsamında, alan sınırları dışında da öğrenme süreçleri yürütülür ve oluşturulur. Burada ğrenciler alanı aşan yetenek ve becerileri de dokümantasyon ve sunum için kullanırlar. Bu anlamda kendilerini yükseköğrenime ve daha sonraki mesleklerine hazırlarlar.

Öğrencilerin okul dışında topladığı tecrübeler, bilgiler ve kazanılan yetenekler derslerdeki çalışmanın içinde alınır, derslerde çalışmaların içine katılır. Bu tecrübelerin aktarılmasında okul dışı öğrenme meknlarının, devlet ve özel kurumlarının yanı sıra kültürel veya bilimsel kuruluşların önerilerinden de yararlanılır. Projelere ve yarışmalara katılım, yurt dışında ve uluslararası münasebetlerde bulunma aynı ölçüde önemli bir işleve sahiptir. Bu, ğrencilerin deneyim ufkunu genişletir ve kültürlerarası eylem yeteneklerinin güçlenmesine katkıda bulunur.

2. Performans Tespiti ve Değerlendirilmesi

Performans tespiti ve değerlendirilmesi, öğrencilerin kişisel gelişimi için önemli olan, öğrenme ilerlemelerini, makul gereklilik ve değerlendirme kriterleri temelinde tanımlayabilmek ve teşvik edebilmek için onların güçlü yanlarını yakalayan ve öğrenme sonuçlarını kullanan bireysel danışmadır. Böylece ğrenciler performanslarının kalitesinin yanı sıra kendi güçlü ve zayıf yanlarını gerçekçi

biçimde değerlendirmeyi ve eleştirisel tepkileri ve tavsiyeleri kişisel gelişimleri için bir şans olarak görmeyi öğrenirler. Bunun dışında diğer insanlara verimli ortak bir çalışma ve başarılı faaliyet için vazgeçilmez olan âdil ve konu ile ilgili tepkiler vermeyi öğrenirler.

Ödevlerde istenilenler, ölçme-değerlendirme aşaması seyrinde giderek becerilerin derinleştirilmesine, ders planında tanımlanan bitirme hedefli standartlara, yapılacak işlerin türleri ve olgunluk sınavının süresine göre tayin edilir. Yapılacaklar öyle açıktır ki öğrencilerden kendi faaliyetlerini kendilerinin organize etmesi beklenir. Öğrencilerden yapması talep edilenler, öğrencileri yükseköğrenime ve daha sonraki mesleklerine hazırlanmasına katkıda bulunan özel hayat ve iş hayatı bağlantılı metin formatları ve yapılacaklara göre tayin edilir.

Yazılılar yanında geniş kapsamlı yazılı ödevler belli bir biçimde bilinçli yöntemsel tutum, niyeti teşvik eder ve bağımsız öğrenmeye ve araştırmaya motivasyon sağlar. Aynı şekilde sözlü alıştırmalar da büyük anlam taşır. Öğrenciler grup içerisinde ve tek başına yansıtılmış, konusal tartışmaya ve sunuma ve ortaya çıkan sonuçların medya araçlı temelli sunumuna ilişkin yeteneklerini deneme fırsatını elde ederler. Pratik alıştırmalar bütün alanlarda bağımsız ya da sözlü veya yazılı alıştırmalarla birlikte gerçekleştirilebilirler. Öğrenciler böylece öğrenim ürünlerini kendi başlarına yalnız ve grup içerisinde üretme ve değerli deneyimler toplama fırsatlarını yakalarlar.

Almanca'nın Beceri Kazanımına Katkısı

1. Alan Profili

Almanca dersinin merkezinde öğrenciler okuyan, yazan, konuşan ve yargıya varan bireyler olarak yer alır. Onlarla bağlantı kuran eğitim misyonu, aktif dilsel vasıflandırma ve estetik bir eğitimi aynı ölçüde kapsar. Almanca dersi, öğrencileri kendilerinin her türdeki metinler üzerine dil sayesinde dahil edildikleri kültürel, estetik, manevî, politik ve sosyal yaşama bağımsız ve ehil katılıma muktedir kılar.

Böylelikle ders, kimlik kurucu bir işlevi yerine getirir. Öğrenciler şekil, dil ve dünya görüşü açısından geniş çeşitlilikte edebî ve pragmatik metinler oluştururlar. Metinlerin benimsenmesi ve üretimi yoluyla estetiksel deneyimler ve sosyal anlayışlar, bilgiler kazanırlar. Aynı zamanda günlük dildeki ve bilimsel tartışmada kendi ve başkalarının pozisyonlarını eleştirebilme ve bunları iletişim amaçlı aktarabilme yeteneğini geliştirirler. Bu sayede tartışma yeteneğinin temel demokratik prensibini yerine getirirler.

Ortaöğrenimin 5.-10. sınıflarındaki ölçme-değerlendirme aşamasındaki Almanca dersi meslek tanımlayıcı ve aynı biçimde bilime hazırlayıcı bir işleve sahiptir. Bu, öğrencilerin teorik görüşlerini ve problem çözme önerileri ile uğraşmalarını ve ayrıca kendi davranışlarını aktarmalarını hedef olarak koyar. Öğrenciler konulara sorgulayıcı yaklaşırlar ve kendilerine ait yaratıcı çözüm hamleleri denerler. Komplike dilsel ve sanatsal konularla uğraşı, giderek artan biçimde analitik ve kendilerince tanımlanan davranışı teşvik eder. Tartışma ile belirlenen perspektif değişimi ve değişik bakış tarzlarına açılım, bağlantılı düşünmeyi teşvik eder ve bilginin kazanımına yönelik dinamik bir modeli temel alır. Bu şekilde öğrenciler alanın sınırları dışında da bağlantıları tanırlar ve bunları kendi başlarına üretebilirler. Böylece kendilerini yükseköğrenim ve mesleğin gerektirdikleri hedefe yönelik hazırlarlar ve yaşam boyu öğrenime ilişkin yeteneklerini ve niyetlerini geliştirirler.

Dilsel ve estetiksel eğitim, metnin iletişim aracı üzerinden birbirine bağlıdır. Dilsel eğitim, öğrencilerin farklı türlerdeki metinleri anlayabilsin, düzenleyebilsin ve aktarabilsin diye sözel ve yazılı alanlardaki ifade yeteneklerini geliştirme amacındadır. Estetiksel eğitim, öğrencilerin metinleri bilhassa edebî beklenti içerisinde kendi özellikleri içinde biçimlendirilmiş nesneler olarak algılama ve değerlendirme yeteneğini geliştirmek amacına sahiptir.

2. Alanla Bağlantılı Beceriler

Almanca dersinde kazanılabilir alanla bağlantılı beceri, alana özgü içerikler ve yöntemlerden kaynaklanır. Burada, edebî ve pragmatik metin türleri ve şekillerini, dilsel, görsel ve dijital türdeki metinleri düz ve düz olmayan metinler gibi aynı şekilde kapsayan genişletilmiş bir metin kavramından hareket edilir.

Alanla bağlantılı beceri, bir yandan güncel medya ürünlerinin yanı sıra dil ve iletişim, edebiyat ve tarihi hakkında dil belgelerinin seçimindeki kriterlerde de göz önünde tutularak birbirine bağlantılı alan bilgisini kapsar. Diğer yandan bilimsel yönelimli süreçler, alanla bağlantılı yöntemlerin yanı sıra çalışma teknikleri ve yaratıcı çözüm yöntemleri üzerine çeşitli biçimlerde uygulanabilir bir repertuar ile ilgili uygulama bilgisini de içerir. Okuma üzerine memnuniyet edebiyat ve dille yaşam boyu süren bir uğraş için bir temel oluşturabilir. Almanca dersi için özel alanla bağlantılı beceriler dört beceri alanına ayrılır. Bunlar bir bütünün parçası olarak düşünülür ve mevcut parçaları ile yakın bir değişim ilişkisi içerisinde bulunurlar.

Almanca dersinin merkezinde metinle çalışma yer alır. Söz konusu metin, düzenleyici bir mesele olarak anlaşılır ve algılanır. Burada metin bireysel ve sanatsal ifade ve iletişimin bir aracı olarak incelenir.

Metinlerle çalışma için bir bütün olarak düşünülebilecek dört temel beceri alanı şunlardır:

- 1) Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi
- 2) Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması
- 3) Konuşma, Sunum ve Dinleme
- 4) Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi- Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme

a) Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi

Bu alandaki beceri gelişimi, öğrencilerin metinlerin çok yönlülüğünü, metin türlerini kendi değişimlerini ve oluşturma imkânları dahilinde tanıma ve işlevleri dahilinde yapısal özelliklerini analiz etmeye dair okuma, dinleme, dikkatlice bakma ve izlemeye dönük yetenek ve hazır olmalarını kapsar. Öğrenciler metinlerin oluşum koşullarını ve medyaya özgü aracılık koşullarını kavrar, yazarın metinle hangi etkileri amaçladığını anlar ve hatta metinlerin amaçlanmamış etkilerini de gözlemlerler. Öğrenciler, metne bilinçli olarak eleştirel bir mesafe ile yaklaşır, değer verici bir ilişkiye girerler, şahsî metin algılamasının subjektifliğini yansıtır ve bunu diğer okuyucu, dinleyici ve izleyicinkilerle karşılaştırırlar. Öğrenciler metin kavramının değişik yöntemlerini ve süreçlerini tanırlar, bunları artan biçimde kendi başlarına kullanırlar ve emin şekilde becerirler. Metinlerin derinleşmiş anlamını öğrenciler, yapıcı ve bu bağlamda tatmin edici olmanın yanı sıra iletişimsel, dönüşlü zihinsel bir faaliyet olarak algırlar. Metinleri ve anlamlarını tarihsel, toplumsal, siyasal, dinsel, kültürel, sanatsal, edebî ve motif-tarihsel bağlamlarına oturturlar, subjektif bakış açılarını tarifler ve sebeplendirirler. Yabancı dilde metinlerin çevirilerinde yaşanan temel sorunlara bakış kazanırlar.

b) Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması

Bu alandaki beceri gelişimi öğrencilerin kendi metinlerini verilen işe uygun ve hedefe yönelik yazılı olarak kaleme almalarını ve metin taslaklarını oluşturmaları için onların yeteneklerini ve bu duruma hazır olmalarını hedef alır. Burada emin ve esnek biçimde çeşitli metin türlerine özgü yazı türlerine sahip olurlar. Dil ile uğraşı sırasında sözlü ve yazılı dil kullanımının türlerini ve kurallarını ayırt ederler ve buna ilişkin bir duyarlılık geliştirirler. Analitik-söylemsel ve yaratıcı yazım türlerinin yanında deneme, özet, değerlendirme, röportaj gibi çeşitli metin türlerini çözebilirler. Öğrenciler güvenilir bilgiler temelinde farklı yazım türlerini kurallara uygun ve dil açısından uygun bir şekilde kullanabilir ve kendine özgü bir şekil geliştirebilirler. Adım adım kendi yazım süreçlerini geliştirir ve bunu yansıtır. Öğrenciler tarihsel,

toplumsal, kültür-bilimsel, sanat-bilimsel ve edebiyat-bilimsel konuları dilsel yönden birbiriyle bağlantılı bir biçimde açıklarlar. Edebî metinleri yeniden oluştururlar, özgün ya da kurallara uygun biçimde geliştirirler. Taslak, tez kâğıdı, grafik/duvar gazetesi/ofis gibi yazılı metinler arasından seçilmiş türlerin yapısını ve işlevini öğrenirler ve bunları verilen işe uygun ve muhatap yönelimli uygularlar.

c) Konuşma, Sunum ve Dinleme

Bu bölümdeki beceri gelişimi, öğrencilerin sözlü iletişimin farklı durumları ile emin ve bağımsız biçimde baş edebilme amacına yönelik beceri ve hazır olma durumuna dayanır. Sunuşlarda ve konuşmalarda olguları, ilişkilerini ve çözüm önerilerini verilen işe uygun ve muhatap yönelimli sunar ve burada sunuşun farklı olanaklarını konuya uygun biçimde kullanırlar. Öğrenciler tartışma, münazara ve görüşmelere aktif ve duruma uygun olarak katılırlar ve bunları yeri geldiğinde yönetirler. Öğrenciler sanatsal metinleri kişisel yorum önerileri şeklinde etki doğuracak biçimde aktarmaya ve çeşitli biçimlerde sunmaya, onları bilinçli bir dinleme üzerinden algılamaya, kendi üzerlerinde etki doğurmalarına izin vermeye ve mevcut önerinin etrafında tartışmaya yönelik ilgi ve yeteneklerini geliştirirler. Sözlü ifadenin ve onun mevcut iletişimsel işlevinin çeşitli şekillerini öğrenirler. Şahsî konuşmalarını konuya ve dinleyiciye uygun yapılandırabilir, retorik imkânlardan faydalananak güvenli ve esnek biçimde biçimlendirebilir ve etkileri içerisinde değerlendirebilirler. Farklı konuşma durumlarında, duruma uygun, norma uyan biçimde ve ehil bir tarzda ve orijinal şekilde tepki gösterebilirler.

d) Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi-Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme

Bu alandaki beceri gelişimi, dil bilincini geliştirme ve öğrencilerin sözlü ve yazılı iletişime katılımı için temel bir gereksinim (gereklilik) olacak dilsel normların, kuralların ve bunların kabulü bilgisine dayanır. Öğrenciler, yeni bilimsel bilgileri dikkate alarak dilin insanî “Biliş, Bilme Becerisi”ne yönelik anlamını yansıtırılar. Dil ve dil kullanımı anlamada dil ile gerçeklik arasındaki zengin değişim ilişkilerini

dikkate alırlar. Sosyal dünyanın oluşumunu ve şeklini dil aracılığı ile yansıtır ve özellikle görsel dil aracılığı ile aktarılan dünya görüşlerini araştırırlar. Öğrenciler dili bir kurallar sistemi ve tarihsel yönden gelişen düzenlemeler olarak anlar ve bunları kurallara uygun bir şekilde kullanırlar. Burada kültürel, aktarılan düşünce ve dil örneklerine bağımlılıklarının ve bir dil ailesine sosyal ve kültürel bağılıklarının bilincindedirler. Alman dilinin seçilmiş gelişim açılarını öğrenirler ve dil kullanımında bunların işlev ve anlamlarını yansıtır. Toplumda dilsel açıdan uyumlu ve iletişime uygun davranmak için öğrenciler bir yandan dilin kurallara uygun kullanımı ve öte yandan yazılı ve sözlü iletişimin farklılaşan formlarının varlığı hakkındaki bilgilerini kullanırlar.

Giriş Koşulları ve Bitirmeye Yönelik Standartlar

1. Giriş Koşulları

Başarılı bir beceri kazanımı için öğrenciler, qualifications aşamasının başında, belli başlı alana ilişkin yeterlilikleri karşılamadırlar. Bunlar giriş koşullarında ortaya konmuştur. Öğrencilere mevcut durumları hakkında kendilerinden emin olmaları olanağı sağlanır. Öğretim elemanları, bunları bireysel öğrenim danışmanlığının yanı sıra farklılaşan öğrenim düzenlemeleri için kullanırlar.

a) Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi

Öğrenciler;

- Çeşitli öğrenim tekniklerini kullanabilir ve okuma becerisine ilişkin stratejileri hedef yönelimli ve kendi başlarına uygularlar.
- Edebî ve pragmatik metinleri kendi metin türü özelinde tanırlar ve analiz ederler.
- Seçilmiş biçimlendirme araçlarını etki bağlamları içerisinde tanırlar.
- Metne ilişkin kendi açıklamalarını geliştirirler, belgelerler ve diğerleri ile bu konuda anlaşırlar.

- Yazarın önerisi ile ilişki içerisine girer (örneğin dünya görüşleri; edebî figürlerin hareketleri ve davranış biçimleri) ve edebî ve pragmatik metnin önerilerine ilişkin pozisyon geliştirirler.
- Görsel araçlara özgü türleri kendi niyetleri ve etkileri içinde tanırlar ve değerlendirirler.
- Metin oluşturulmasına ilişkin analitik, açıklayıcı ve verimsel yöntemleri uygularlar.

b) Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması

Öğrenciler;

- Temel yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine hâkimdirler ve bireysel hata noktalarını tanırlar.
- Şahsî yazım süreçlerini, amaca uygun ve hedefe yönelik planlar ve bilgi edinmenin farklı kaynaklarını kullanırlar.
- Kendi metinlerini, ödeve (muhabata) uygun olarak kaleme alırlar ve oluştururlar, mantıklı biçimde tartışır ve dilsel biçimlendirme araçlarını bilinçli biçimde kullanırlar.
- Metin oluşturmanın değişik yöntemlerinin sonucu olarak metinleri kaleme alırlar ve oluştururlar, verimli biçimde metin taslakları ortaya çıkarırlar.
- Düz ve düz olmayan metinlerin sunumuna ilişkin seçilmiş yöntemleri kullanabilirler.
- Süreç yönelimli başarı belgелеmelerine (örneğin çalışma defteri) ilişkin türleri kullanırlar.
- Alana ilişkin bir çalışmayı tasarlamakta bilgilidirler.
- Kendi metinlerini kendi sorumlulukları altında gözden geçirirler ve onların yazım kuralları ve dil bilgisi açısından doğruluklarını kontrol ederler, yazım atölyesinin çalışma şeklini tanırlar.

c) Konuşma, Sunum ve Dinleme

Öğrenciler;

- Sözlü ifadenin değişik biçimlerini ayırt ederler ve kendilerini açık, konuya ve duruma uygun ifade ederler.
- Edebî metin taslaklarını ve kendi metinlerini dinleyici üzerinde etki doğuracak biçimde sunarlar, okurlar ve sahne olarak biçimlendirirler.
- Farklı konuşma ve sunum biçimlerini kullanabilirler, konuya uygun olarak hazırlanırlar ve muhataba uygun şekilde farklı sunuş türlerini kullanırlar.
- Konuşmaları ve tartışmaları yönetir, idare eder ve yansıtır.
- Konuşmalara yapısal biçimde katılırlar, kendi düşüncelerini temelli ve katılabilinir biçimde savunurlar, konuşma kurallarına uyarlar, kendilerini ve konuşma biçimlerini gözlemlerler ve değerlendirirler.
- Sunumları ve konuşmaları dikkatle izler, temel bilgileri anlar ve daha sonra bunları başkalarına aktarırlar.

d) Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi-Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme

Öğrenciler;

- Kendilerinin ve başkalarının konuşma edimlerini gözlemler ve bunlar hakkında kafa yorarlara ve dilsel iletişimin temel faktörlerini göz önünde bulundururlar.
- Seçilmiş dilsel değişimleri bilirler, farklı konuşma biçimlerini ayırt eder, göz önünde bulundururlar ve argonun yanı sıra standart dili duruma uygun olarak uygularlar.
- Dil dönüşümünün (örneğin anlam dönüşümü, yabancı dillerin etkileri) seçilmiş ortaya çıkış biçimlerini gözlemler, tanırlar ve değerlendirirler.
- Metin oluşturmanın söz ve anlam bilimsel araçlarını kullanabilirler.
- Dil bilgisine ve yazım kurallarına ilişkin kategorilerin yanı sıra kelime türlerini, cümle yapılarını bilirler ve bunları kendi başlarına ve emin biçimde kullanırlar.

2. Hedefe Yönelik Standartlar

a) Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi

Temel Ders-Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Kesinleşmiş bilgiler temelinde düz ve düz olmayan metinlerde yapılandırılmış temalar hakkında işaretli bir biçimde konuya uygun olarak kanaat oluştururlar.
- Çeşitli türdeki düz ve düz olmayan metinleri kendi ifadeleri, amaçları ve biçimsel yapıları içinde anlar ve bunları daha büyük, anlamı destekleyici bir bağlantı içine sokarlar.
- Metinlerin kurulumunu, biçimini ve argüman yapılarını sistematik biçimde analiz ederler ve yöntemlerden yola çıkan bir araştırma süreci uygularlar.
- Metin analizinin sonuçlarını açıklığa kavuştururlar, yorumlarlar ve bunları metin içinde nedenini ortaya koyar, metinlerin çok anlamlılığını ayırt eder ve çeşitli okuma biçimleri konusunda uzlaşır, edebiyat incelemesinin temel bilimsel problemlerini ve yöntemlerini bilirler.
- Edebî eserler hakkında sonuca varılmasında biçimlendirici yorum sürecini uygularlar.
- Açıklayıcı sonuca varma sürecini uygularlar.
- Yazarların duruş noktalarını araştırırlar, kendilerini bunlarla eleştirel ve tarihî açıdan nedensel biçimde ilişkilendirirler.

Temel Ders:

Öğrenciler;

- Metinlerin etki niyetlerini ve stratejilerini karşılaştırır, açıklar ve değerlendirirler.
- Metinleri metinler arası bağlantıları içine sokarlar, farklı edebî çağlarda konuları açısından birbirine yakın ve motif benzeri metinleri karşılaştırırlar.
- Seçilmiş edebî eserlerin kabul görme hikâyeleri ile uğraşırlar.

- Dille ve edebiyat bağlamında öznellikleri hakkında kafa yorarlard.
- Retorik stratejilerin işlevini ve etkisini anlar ve bunlar hakkında kendi kabul beklentileri ve stratejileri bağlamında kafa yorarlard.
- Bilgi edinimi ve bilginin işlenmesine ilişkin çeşitli amaçlar için farklı görsel araç metinlerini konuya uygun kullanır, elektronik medyada kaynakları eleştirisel biçimde kontrol ederler.
- Farklı görsel araçlara ilişkin spesifik ifade araçlarını araştırır, bunları etkileme niyetleri ve farklı etkileri içinde tanırlar.
- Sanal dünyaların biçimlendirme stratejilerini görürler ve kendi sorunsalları içerisinde değerlendirirler.
- Yabancı ve kendi medya davranışları hakkında kafa yorarlard.

Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Dilsel ve grafiksel biçimlendirme araçlarını estetiksel kaliteleri içerisinde araştırırlar.
- Metin araştırmasının seçilmiş yöntemlerinin tarihî ve bilim teorisi açısından kaçınılmazlığını bilirler, başarı yeteneklerini örneklerle sınarlar, bunları edebî metinler hakkında sonuca varılmasında kullanırlar.
- Metinlerin işlevini ve oluşum şeklini kültürel, toplumsal ve tarihî etkisel bağlamları ve poetolojik (şii bilimsel) konseptleri de göz önünde bulundurarak araştırırlar.

b) Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması

Temel Ders-Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Medyadaki bilgi ediniminin farklı olanaklarını hedefe uygun biçimde kullanırlar ve bunları kaynaklarla birlikte eleştirisel biçimde kullanırlar.
- Bilgilendirici, tartışmaya açık, çağırıcı, araştırıcı ve biçimlendirici metin çeşitlerini mevcut iletişimsel ve gereklilikleri içinde ayırt ederler ve emin biçimde kullanabilirler.

- Hedef ve muhatap yönelimli ve ayrıca materyal yönelimli yazım süreçlerini tasarlar ve bunları düzene sokarlar.
- Metin türüne uygun yazım planı oluşturur ve burada yapılması gereken işi ve bunun süresini de dikkate alırlar.
- Verilen işe uygun, konseptten yola çıkan ve kurallara uyan metinler yazarlar.
- Kendi yazım süreçlerinin aşamaları ve bunların sonuçları hakkında kafa yorarlara.

Temel Ders:

Öğrenciler;

- Metinleri gözden geçirme yöntemlerini bilirler ve bunları kriterler çerçevesinde uygularlar.
- Tezleri formüle ederler.
- Mantıklı, ikna edici, farklılaşan ve metne dayanan tartışma yürütürler.
- Neden-sonuç ilişkilerini isabetli biçimde açıklar ve temelli biçimde görüş beyan ederler.
- Kendi metinlerini dilsel açıdan değişken ve stil açısından uygun biçimde düzenler, dilsel araçları bilinçli şekilde kullanırlar.
- Metin çalışmasının ve sunumunun farklı olasılıklarını verilen işe ve muhataba uygun biçimde uygularlar.
- Karşıt metinlerin yazımı ve edebî ve pragmatik metinlerin değiştirilmesi ve tekrar yazılması gibi farklı yaratıcı, verimli yazım türlerini ortaya koyabilirler.
- Bu yazım türlerini verilen iş hedefli uygular ve burada metin düzenlemesinin kriterlerine dikkat ederler.

Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Karışık bir horizont karşısında uygun ifade biçimleri hakkında yöntemsel görüşlere karar verirler.
- Stilsel araçların etki olanakları ve sınırları hususunda kafa yorarlara ve bunları farklı yazım durumlarında uygun biçimde uygularlar.

- Metin çalışma programlarının ve sunum tekniklerinin olasılıkları ve sınırları hakkında kafa yorarlardı.
- Kendi edebî metinlerini yazarlar ve giderek artan yaratıcılıkta örnek metinlerden, örnek metinlerin etkisinden uzaklaşırlar.

c) Konuşma, Sunum ve Dinleme

Temel Ders-Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Bilgilerin hazırlanmasında çeşitli olasılıkları kullanır ve bunları eleştirel bir şekilde tartışma konusu kılarlar.
- Farklı konuşma ve anlatım türlerini bilir ve bunları birbirinden işlevleri ve talepleri çerçevesinde ayırt edebilir ve bunlar hakkında kafa yorabilirler.
- İstenen metni ya da katkıyı dinleyici üzerinde etki doğuracak ve verilen işe uygun biçimde planlar, taslak haline getirir ve formüle eder ve burada zaman sınırlamalarına uyarlar.
- Kaynakların önemli noktalarını ve pasajlarını konusal ve doğru biçimde özetlerler.
- Olayları açık biçimde ortaya koyar, tanımlar ve alana ilişkin terimleri doğru uygularlar.
- Sözlü ifadenin, argümantasyonun ve tartışmanın farklılaşan türlerini ve yöntemlerini kullanabilirler.
- Sunum tekniklerini temelli biçimde kullanır ve etkileri hakkında kafa yorarlardı.

Temel Ders:

Öğrenciler;

- Farklı sunuculuk tekniklerini kullanabilirler.
- Sözlü ve sözlü olmayan konuşma biçimlerinin etkileri hakkında düşünür ve bunları dinleyici üzerinde etki doğuracak biçimde ve duruma uygun olarak kullanırlar.
- Kendi duruş noktalarını getirir, nedenlerini ortaya koyar ve savunurlar.

- Tartışmalara ve münazaralara aktif, kurallara ve konuya uygun biçimde katılır ve diğer pozisyonları, kuralları ve değer yargılarını eleştirisel ve açık fikirli biçimde tartışmaya açarlar.
- Sözlü ve sözlü olmayan araçların etkilerini de göz önünde bulundurarak anlatım ve konuşma teknikleri hakkında kafa yorurlar.
- Not tutumuna ilişkin farklı teknikleri uygulurlar ve bunları duyulanın yeniden üretiminde kullanırlar.
- Kendilerinin ve başkalarının konuşma davranışlarını gözlemler ve buna uygun tepki verirler.
- Konuşma ve tartışma sonuçlarını değerlendirirler ve buna ilişkin özetlerin farklı türlerini uygulurlar.
- Farklı sunum ve düzenleme biçimlerini denerler ve bunları kendi işlevi ve etkisi içinde değerlendirirler, sahnesel araçlarla düzenlerler
- Sınıf arkadaşlarının önerilerini verimli şekilde tartışır ve temsiller sunarlar.
- Sanatsal temsilleri kendi estetiksel kaliteleri içinde tartışır ve değerlendirirler.

Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Neden-sonuç ilişkilerini isabetli ve açık biçimde açıklarlar.
- Karışık anlatımlarda retoriksel araçları ve stil figürlerini kullanır ve bunların etkileri hakkında düşünürler.
- İfade şekillerini düzeltir ve ifade eylemlerinin düzenlenmesinde yeni değişkenler tasarlarlar.
- İletişim bozukluklarının nedenlerini bilir ve bunlar hakkında düşünür ve uygun aktarım olanaklarını tespit ederler.

d) Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi-Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme

Temel Ders-Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Dilin sistemli, uyumlu ve art-zamansal yapısı ve iletişim aracı olma işlevi ile ilgilenirler, uğraşırlar.
- Farklı iletişimsel yapıları tanırlar ve bunları başlıca dilsel özgünlükleri ve şimdiki durumda (şahsına münhasır) işlevleri içerisinde ayırt ederler.
- Konuşmacı ve dinleyici aktivitelerin yanı sıra görüşme tipleri ve yapılarını incelerler.
- Başarılı ve başarısız iletişimin koşulluluklarını yansıtır ve kendi konuşma ediminde bunu dikkate alırlar.
- Dilin ve dil gelişiminin güncel eğilimlerinin tarihsel koşulluluklarını öğrenirler.
- Dil eleştirisi alanlarını ve seçilmiş dil-eleştirisel tutumları, pozisyonları tanırlar, bilirler.
- Sözlü ve yazılı iletişim içerisindeki dil aracılığıyla yapılan manipülasyonun işlevlerini ve biçimlerini ayırt ederler.
- Tema-konu, içerik ve dil estetiği düzeyinde metin yapılarını araştırır ve burada kavramsal doğru tanımlamaları kullanırlar.
- Alman dilinin çeşitliliklerini kavrarlar ve seçilmiş kriterlere uygun olarak tanzim ederler. (Örneğin sosyal-dilbilimsel, tarihsel, dil ve beşerî-tarihsel, yerel dil çeşitliliklerini iletişimsel işlevi içinde açıklarlar.)

Alan Dersi:

Öğrenciler;

- Normların tarihsel koşullarını öğrenir ve toplumsal anlamlarını yorumlarlar, buna ilişkin fikir yürütürler.
- İletişim psikolojisi araştırmaları ve dil felsefesinin temellerini yansıtır.
- Metinler için dilsel olmayan işaretlerin anlamlarını araştırır.
- Çeşitliliklerini dikkate alarak metin türlerini araştırır ve şekillendirirler.

Yetki ve İçerik

Ders planının oluşturulmasında ve geliştirilmesinde yetki alanları, sonuç yönelimli standartlar ve farklı konu içerikleri zorunlu olarak dikkate alınır. Konu alanlarının içerikleri dil ve edebiyat ile ilişki tarzlarını tarifler. Hazır şablonlar, tablolardan kaçınmak için, ağırlık, bakış açısına uygun farklı konmalıdır ki, zamana ve konuya uygun geniş tecrübe olanakları ve bir uzman genel bakışı ortaya çıksın. Kendi kombinasyonları içindeki edebiyat ve dil örnekleri yönünden değişik zenginlikte seçenek, öğrenciler için geçmişteki ve günümüzdeki edebî ve kültürel hayatın aynadaki yansıması anlamına gelir.

1. Tarihsel ve Toplumsal Bağlamları İçerisinde Edebiyat ve Dil

İçerik:

- Edebiyatın üretim ve yeniden üretim olanakları
- Yazarların kendini anlama ve şiirsel yaratıları (eserleri)
- Biçimlerin ve edebî türlerin ve edebiyatın kendi işlev kavrayışı içerisinde değişiklikler ve devamlılık
- Çağ (devir) kavramının problemleştirilmesi ve konulaştırılması
- Geleneksel, modern ve deneysel edebî biçimlerin ve motiflerin (güdü) gelişimi ve karşılaştırması
- Tarihsel ve kültürel değişimler bağlamında dil tarihi ve dil gelişimi
- Cinsiyet söyleminde edebiyat ve dil
- Sürgün durumlarında yazarlar

2. Diğer Kültürler Bağlamında Edebiyat ve Dil, Sanatlar ve Medya Araçları

İçerik

- Avrupa edebiyatının gelişimi bağlamındaki Alman edebiyatının gelişimi
- Diğer kıtaların edebiyatının alınması, kabulü
- Göç edebiyatının çeşitli görünümleri ve gelişimi
- Sözlü ve yazılı sunum ve geleneksel aktarım, sözlü anlatım geleneği

- Mevcut kültürel özgünlükleri içinde film ve tiyatro gelenekleri
- Estetik, istek, medya ve kamusal beklentiler geriliminde edebiyat ve tiyatro
- Yaratıcı sanat (görsel sanat), müzik, film ve edebiyat arasındaki etkileşim

Konu Alanında Beceri Kazanımı: Alanla ilgili beceriler, içerikler bağlamında dilin ve edebiyatın anlaşılmasına kültürel ve estetiksel uygulamanın parçası olarak katkı sunmalıdır.

3. Metin Çeşitleri ve Metin Yapıları

İçerik

- Pragmatik metinlerin tahlilinin yanında edebî metinlerin tahlili ve yorumlanmasına yönelik yöntemler ve teknikler
- Tartışmaya açık yapıların kavranması ve tartışmaya açık metinlerin üretimi
- Farklı dönemlerdeki estetik kavramların ifadesi biçimindeki türler ve şekiller, metin türleri, figürler, biçimlendirici araç ve tarz özellikleri
- Kelime ve cümle yapıları, metinlerin ses bilgisel (fonetik) ve anlam bilimsel (semantik) yapıları
- Uygulamalı retorik şekilleri
- Edebî tasarımların (model, kalıp, örnek) görsel araçlar şeklinde çevirileri
- Metin oluşumu yöntemleri ve teknikleri: Yapılandırma prensipleri ve biçimlendirme teknikleri, düzeltme stratejileri

Konu Alanında Beceri Kazanımı: Metinlerin yazımı, biçimlendirilmesi ve sunumunun yanı sıra edebî ve pragmatik metinleri okuma, kavrama ve değerlendirilmesi gibi alan becerileri, içerikler bağlamında edebî ve pragmatik yapısal prensiplerin anlaşılmasına katkıda bulunurlar.

4. Dil ve Dilin Kullanımı

İçerik

- Dil, düşünme ve gerçeklik ilişkisi
- Dil öğrenimi teorileri

- Alman dilinin ve bu dilin biçimlerinin bilhassa Kuzey Almanya Almancasının hesaba katılarak gelişimi
- Dilin günümüz kullanımındaki norm ayrışımı ve dil dönüşümü
- Kamusal hayatta dilin kullanımı ve dilin araçsallaştırılması

Konu Alanında Beceri Kazanımı: Dil bilinci ve dilsel yeteneklerin geliştirilmesinin yanı sıra dil ve dilin kullanımı üzerine kafa yorma gibi alan becerileri, içerikler kapsamında, bağlamında dilin işaret ve iletişim sistemi olarak anlaşılmasına ve onun bu yönde ele alınmasına katkıda bulunmalıdır.

Ders Yarıyılı

Ders yarıyılı; aşağıdaki genel bakışta, dört ders yarıyılı olarak tanımlanmıştır. Ders planının dört konu alanı, konuların çerçevesini ortaya koyar. İçeriksel ağırlık noktalarına uygun şekilde metin açılımı (olgunluk sınavındaki Almanca dersi için aranan yeknesak sınav yeterliliklerine göre), metin biçim ve türleri, şiir bilgisel ve retorik yapıların seçilmiş süreçleri ve alan terminolojisi dikkate alınır.

1. Temel Dersler

1. Ders Yarıyılı: Edebiyat ve Dil Karşılaştırması-Ağırlık Noktası 20.-21.

Yüzyıl

Toplumsal Dönüşümlerde Yaşam ve Yazı

Aşağıdaki üç alt konudan ikisi zorunludur:

1. Edebiyat ve Dilde Nasyonal Sosyalizm Dönemi
2. 1945 Sonrası Edebiyat-Demokratik Alman Cumhuriyetinde ve Federal Almanya Cumhuriyetinde Edebiyat
3. 1989 Sonrası Edebiyat

Başka Kültürlerle İlişki İçindeki Alman Dilini Kullanan Yazarlar

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Sürgün Edebiyatının Değişik Görünüm Biçimleri
2. Edebiyatın Konusu ve İçeriği Olarak Göç

Dil Kuralları ve Dil Değişimleri

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Dil ve Siyaset
2. Almancanın Çeşitliliği

2.Ders Yarıyılı: 17.-18. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

Toplumda ve Edebiyatta Aydınlanma

Aşağıdaki üç alt konudan ikisi zorunludur:

1. Aydınlanma ve Aydınlanma Eleştirisi
2. Fırtına ve Atılımla Aşırı Duygululuk Dönemi Edebiyatı ve Dili
3. Drama ve Tiyatronun Gelişimi

Diğer Avrupa Edebiyatlarıyla Etkileşim İçindeki Alman Dili ve Edebiyatı

Aşağıdaki üç alt konudan birisi zorunludur:

1. Avrupa Rönesansı ve Barok Lirikliği
2. Orta Çağın Seçilmiş Eserleri
3. Alman Esinlemesi Altındaki 17.-18. Yüzyıl İngiliz ve/veya Fransız Edebiyat ve Felsefesinin Yazarları ve Konuları

Dil Tarihi ve Gelişimi

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Anlam Bilimin Gelişim Yönleri
2. Alman Konuşma Dilinin Gelişimi

3. Ders Yarıyılı: 19.-20. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

Yapı (Proje) Olarak Çağ ve Çağ Kavramı

Aşağıdaki üç alt konudan ikisi zorunludur:

1. 18.-19. Yüzyıl Çağ Dönüşümü
2. Realizmin Edebî Akımları
3. Çağ Kavramı ve Üslup Zenginliği

Diğer Sanat Dalları ve Medya Araçlarıyla Bağlantı İçerisindeki Edebiyat

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Romantizm Örneğinde Güzel Sanatlar, Müzik ve Edebiyat Arasındaki Etkileşim
2. Karşılaştırmada Edebî ve Filmsel Anlatım

Dil Teorisi ve Felsefesi

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Dil ve Gerçeklik
2. Dil Eleştirisi

4. Ders Yarıyılı: 21. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

Edebiyat ve Edebiyatın İşletilmesi

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Medya Bağlamında Edebiyat
2. Ticarileşme ve Edebiyat

Çeşitli Medya Araçlarının Etkisi Altında Metin Üretimi (Oluşumu)

Uyarlaması

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Sinema ve Televizyonda Kültürlerarası İletişim
2. Farklı Medya Araçlarının Metin İçeriklerine ve Oluşumlarına Etkileri

Medya Dili

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Alman Dilinin Gelişimine Yabancı Dillerin Etkileri
2. Dil Gelişimine Yeni Medya Araçlarının Etkisi

2. Alan Dersleri

Alan dersleri, temel derslerin ders yarıyıllarına uyum gösterir. Bunun dışında alan dersi için aşağıdaki içeriksel genişleme geçerlidir:

- 17. Yüzyıl Öncesi Edebiyat ve Dil (Antik Çağ veya Orta Çağ veya Erken Yeni Çağ)
- Edebiyat Teorisi Yönünden Derinleşme
- Dil Felsefesi Yönünden Derinleşme

1. Ders Yarıyılı (DE-1): Edebiyat ve Dil Karşılaştırması-Ağırlık Noktası 20.-

21.Yüzyıl

2. Ders Yarıyılı (DE-2): 17.-18. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

3. Ders Yarıyılı (DE-3): 19.-20. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

4. Ders Yarıyılı (DE-4): 21. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

Diğer Düzenlemeler

1. Sınıf Üstü Ders

Uygulanmıyor.

2. Ek Dersler

Burada ortaya konulan temel ve alan derslerinin yanında, içerikleri öğrencilerce geliştirilen ve okul işleri için yetkili Senato yönetimi tarafından onaylanan temel dersler de verilebilir, koyulabilir. Aşağıdaki ek dersler olasıdır:

- Öğrencilerin mevcut temel ve alan derslerde edindikleri bilgileri ve yetenekleri derinleştirdikleri ve genişlettikleri ek dersler.
- Öğrencilerin alan dışı ve/veya alanlar arası bağlantı kurucu biçimde belirli bir öğrenme performansı çerçevesindeki bir sınava hazırlandıkları seminer dersleri.

3. Yabancı Dildeki Dil Dersleri

Uygulanmıyor.

Almanca Dersinde Performans Tespiti ve Değerlendirilmesi

Almanca dersinde performans tespiti ve değerlendirilmesinin amacı, öğrencilerin beceri gelişiminin aşağıdaki alanlarda anlaşılmasıdır:

- Edebî ve pragmatik metinlerin okunması, oluşturulması ve değerlendirilmesi
- Metinlerin yazılması, oluşturulması ve sunulması
- Konuşma, sunum ve dinleme
- Dil bilinci ve dilsel yeteneklerin geliştirilmesi-Dil ve dilin kullanımına dair düşünme

Bu durum, öğrencilerin Almanca öğretim programında belirtilen becerileri kazanabilecek çeşitli fırsatlara sahip olmalarını gerektirir. Öğrenciler, geri bildirim yoluyla bilgi sahibi olurlar. Geri bildirimler, öğrenme süreçlerinin önemli bir parçasıdır. Böylece öğrenciler, güncel performans durumları ve öğrenme durumları hakkında bilgi sahibi olurlar. Kendi başlarına, kendilerinin ve diğerlerinin performanslarını değerlendirmeyi öğrenme suretiyle, değerlendirme kriterleri ile ilgilenme, baş edebilme durumlarında öğrenciler, kendilerine olan güvenlerini arttırmaları ve böylece kişisel öğrenim gelişimlerini yönlendirmeyi öğrenirler.

Performans tespitinden farklı olarak performans değerlendirmesi, beceri gelişimi hakkında sonuca varılmasını amaçlar. Genel olarak öğrenciler, aşağıdaki etkinliklere yönelirler.

- Ders görüşmelerine katkılar (Örneğin tahlil veya araştırma sonuçlarının sözlü özetleri, tartışmalar, münazaralar)
- Ev ödevleri ve bunların değerlendirilmesi
- Kısa sunuşlar ve sunumlar (Bir tez kâğıdının tanıtımı, grafik açıklaması, temel bir alıntının yorumu, çalışma sonuçlarının ortaya konması)
- Öğrenme ve çalışma tekniklerinin kontrol edilmesinin yanı sıra içeriksel ve tematik bilgilerin sağlamlaştırılmasına yönelik notlu yazılı alıştırmalar ve testler

- Ders aşamasının çok yönlü belgelendirme şekilleri (Protokoller, çalışma dosyaları, materyal dosyalar, öğrenme, çalışma ve okuma günlükleri)
- Sahnesel gösteriler (Örneğin belirli bir rolü üstlenme)
- Edebî eserlerin uygulamaya geçirilmesi için meydana getirilen senaryolar veya videolar
- Uzmanlık alanı veya uzmanlık alanını aşan projelerde ortak çalışma

Geniş kapsamlı faaliyet becerisini desteklemeye yönelik olarak, alana ilişkin ve metodik yeteneklerin ve becerilerin yanında, iş birliğine hazır olmak ve öz yansıtmada bilhassa öğrenme sonuçları, takım çalışması içinde veya proje çalışması içinde ortaya çıkarılırsa değerlendirmeye dahil olur.

Performans, hem ürün hem de süreç yönelimi olarak değerlendirilir. Süreç yönelimi; uzmanlık çalışmalarının veya portföylerin oluşturulması söz konusu ise, grup süreçleri bir rol oynuyorsa veya daha büyük projelerin yapılması öngörülüyorsa varılacak sonucu belirler. Bu anlamda öğrencilerin performansları ya da performans gelişimleri ürün yönelimli notlandırmanın izin verdiğiinden daha kişisel değerlendirilir. Bunun dışında alana ilişkin becerilerin kazanımına hizmet eden performanslar hesaba katılır.

Becerilerin kalite ölçütlerinin yanı sıra becerilerinin kontrol edilmesi için kriterler tespit edilmelidir ve bu kriterler önceden duyurulmalıdır. Açık planlarla birlikte belli planlarla yapılacaklar, belirli bir zaman dilimi sırasında beceri gelişimini kontrol etmeye yarayan araçlardır.

Yazılı alıştırmalar EPA'nın 24.05.2002 tarihli olgunluk sınavındaki, Abitur'daki yeknesak sınav talepleri ve ayrıca Almanca dersine uymalıdır.

Değerlendirme; metin benimsenmesi, içerikselleştirme ve metin üretimi gibi beceri alanlarındaki performanslara dayanır:

- Talep Alanı 1: Bilgi ve tanımadaki temeller

- Talep Alanı 2: Çalışma süreçlerinin organizasyonu, analiz ve yorumlama, açıklama ve biçimlendirme
- Talep Alanı 3: Kendi kararlarını alım için yetenek

Her iki şekildeki sınav içeriklerine hazırlık, dersin bir aşamasını oluşturur. Burada beşinci sınav içeriklerinin alanı aşan karakteri hesaba katılır (Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı, http://www.berlin.de/imperia/md/content/senbildung/schulorganisation/lehrplaene/se_k2_deutsch.pdf).

2.2. Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı

Bu programda; ilköğretim okulunu bitirmiş, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen öğrencilerin düzeyleri hareket noktası alınmıştır. Ortaöğretimde dört yıl boyunca okutulan Türk Edebiyatı dersiyle; özel uzmanlık alanı istemeyen her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen; başta sanat metinleri olmak üzere yine her türlü metni yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenek bakımlarından inceleyip çözümleyebilen ve yorumlayabilen; benzer ve farklı metinleri birbirleriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirebilmek istenmiştir. Ayrıca öğrencilere edebî metinler aracılığıyla estetik zevk kazandırmak hedeflenmiştir. Onların, tarihî akış içinde Türk kültürünü, düşüncesini ve zevkini metinlerde belirlemeleri; bunların edebî metinlerle nasıl ifade edildiklerini sezmeleri; mahallî ve yerli olandan evrensel olana açılacak bilgi ve becerileri kazanmaları amaçlanmıştır. Kısacası; liseyi bitiren öğrencilerin Türkçe ile sanat eseri ortaya koyabilecek, gündelik hayatla ilgili her türlü yazışmaları yapabilecek becerileri kazanmaları; Türkçe ile yazılmış ilmî ve felsefî yazıları anlayıp değerlendirme olgunluğuna kavuşmaları, sanat metinlerini inceleyip, onları yorumlayabilecek seviyeye ulaşmaları amaçlanmıştır. Öğrencilerin, uygulanamayan ve kullanılamayan bilgileri tekrar eden değil; bu derslerde elde ettiklerini yaşama tarzlarıyla birleştiren, kendi kimliğinin farkına varmış ve evrensele açık bireyler olmaları amaçlanmıştır.

Türk Edebiyatı Dersinin Genel Amaçları:

1. Edebiyatın kültürel ve tarihî olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğunu kavratmak.
2. Edebî eser ve metinlerin, ortaya çıktıkları dönemi, güzel sanatlara özgü duyarlılıkla yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından temsil ettiklerini sezdirmek.
3. Edebî metinleri yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımlarından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmek.
4. Ulusal ve evrensel değerlerin sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavratmak.
5. Türkçenin, tarihî akış içinde yaşanan medeniyet daireleri çevresinde nasıl zenginleştiğini ve edebiyat dili haline geldiğini kavratmak.
6. Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerın edebî metinlerde nasıl yansıdığını belirlemek.
7. Türkçenin, Türk ulusunun kimliği olduğunu kavratmak.
8. Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmek.
9. Okuma zevki ve alışkanlığı geliştirmek.
10. Araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmek.
11. Öğrencilerin sanat zevk ve anlayışlarını geliştirmek.
12. Dille gerçekleştirilen sanatın etkinliklerini anlayabilecek zevk ve bilgi birikimini kazandırmak.
13. Dil ve edebiyat ilişkisini kavratmak.
14. Edebiyat ile diğer çalışma alanları ve bilim dalları arasındaki ilişkiyi kavratmak.
15. Zamanın akışına paralel olarak –en eski dönemden bugüne- Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmek.
16. Edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavratmak.
17. Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavratmak.

18. Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişmesini kavratmak.
19. Öğrencilerin; kazandıkları yöntem ve dikkatle karşılaştıkları her türlü yazılı ve sözlü metni anlamalarını, değerlendirmelerini ve yorumlamalarını sağlamak.
20. Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk öğelerini belirlemek; bunlar arasındaki ilişkiyi kavratmak.
21. Her türlü insan etkinliğinin edebî eserlerde, sanata has duyarlılıkla dile getirilerek değerlendirildiğini kavratmak.
22. Öğrencilerin Türk ulusunun yaşadığı medeniyet daireleri ile Türk edebiyatının dönemlerini bugünden geçmişe yönelik bir dikkatle değerlendirip yorumlayacak düzeye ulaşmalarını sağlamak.

Programda sıralanan bu amaçları gerçekleştirmek üzere, ünitelerde belirtilen kazanım, önerilen etkinlik ve verilen açıklamalar doğrultusunda, metinlerin incelenmesi ve yorumlanmasıyla öğrencilerin; eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerilerini kazanmaları, bu becerileri geliştirmeleri hedeflenmiştir.

Programda; yaşanan, tasarlanan ve hissedilen bireysel ve toplumsal gerçekliği zamanın şartlarına göre yorumlayarak zenginleştiren, değiştiren, daha görünür, anlaşılır ve sezilir kılan edebî metinler esas alınmıştır.

Program, Türk Edebiyatı derslerinde öğrencilerin metinleri önce yapı bakımından çözümlemeleri; tema, dil-anlatım, anlam bakımlarından incelemeleri; sonra da yorumlamalarını sağlamak üzere hazırlanmıştır. Öğrencilerin Türk Edebiyatı derslerinde işlevini bilmeden ezberledikleri edebiyat tarihi ve edebî kişilikler hakkındaki bilgiler yerine metni çözümleme, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmaları ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmaları amaçlanmıştır.

Programda Türk edebiyatı, kronolojik oluşumu dikkate alınarak sınıflara, sınıflar da ünitelere ayrılmıştır. Böylece neyin, nerede, ne kadar sürede, nasıl öğretileceği somut olarak gösterilmiştir. Buna göre;

Her ünite, bir edebî döneme veya gruba ait metinlerin yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve yorum başlıkları altında incelenmesi ve yorumlanmasından oluşmaktadır. Her ünitenin başında, öğrencilerin üzerinde durulacak edebî dönemin zihniyetine özgü ayırıcı özellikleri kavramalarına imkân hazırlayan kazanımlara yer verilmiştir. Böylece öğrencilere, metinlerle yazıldıkları dönem ve dönemin zihniyeti arasında ilişki kurabilecek bilgi ve beceri kazanımlarına imkân sağlayacağı düşünülmüştür. Kazanımlardan hareketle metinlerin nasıl çözümleneceği konusunda gerekli açıklamalar yapılmış, örnek etkinlikler verilmiştir.

Her ünitenin başında, o ünite üzerinde durulacak metinlerin yazıldığı dönemin zihniyetinin yine o dönemin metinlerine sorulacak sorularla belirlenmesi planlanmıştır. Sonra da o dönemdeki edebî metinlerin nasıl çözümleneceği, bunları edebî kılan hususların nasıl belirleneceği, metnin ve dönemin özellikleri dikkate alınarak, hazırlanan kazanımlar aracılığıyla gösterilmiştir. Öğretmenin de öğrencinin de metin karşısında ne yapacakları, metne niçin ve nasıl yaklaşacakları, programda açık ve net olarak sıralanmıştır. Bu kazanımlar; yapı incelemesi, tema dil-anlatım, anlam adlı çalışma alanlarına özgü bilgi ve verilerin öğrencilerin metinlere uygulayacak düzeyde ifadesiyle oluşturulmuştur. Bu çözümleme ve değerlendirmeler; karşılaştırmaya, yorumlamaya ve metinleri dönemiyle ilişkilendirmeye imkân sağlayan öğrenci düzeyinde hazırlanan kazanımlarla tamamlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin her ünite gerçekleştirecekleri etkinlikler, etkinlik sütununda; öğretmenin ders esnasında vurgulaması gereken hususlar da açıklamalar sütununda belirtilmiştir. Bazı ünite ve konuların başında, neyin, niçin problem olarak ele alınıp nasıl çözümleneceği açıklanmıştır.

Programda; dokuzuncu sınıfta, genellikle yakın dönem Türk edebiyatından seçilen örnekler çevresinde, farklı tarz ve türdeki metinlerin yapı, tema, dil-anlatım,

anlam bakımlarından nasıl incelenip çözümleneceği ve yorumlanacağı üzerinde durulmuştur.

Dokuzuncu sınıfta, güzel sanatlar içinde edebiyatın yeri, edebî metinlerin dili ve özellikleri, edebî metin-gerçeklik ilişkisi üzerinde durulduktan sonra; edebî ve öğretici metinlerin incelenmesi, anlaşılması ve yorumlanmasında yararlanılacak hususlara geçilmiş; metinlerin yapı, tema, dil-anlatım, anlam bakımlarından nasıl inceleneceği, daha önce yazılmış metinlerle ve dönemleriyle nasıl ilişkilendirileceği ve sonuçta nasıl yorumlanacağı belirtilmiştir. Bu sınıfta üzerinde durulacak konular dört ünite halinde ele alınmıştır.

I. Ünite: Güzel Sanatlar ve Edebiyat: Bu ünitenin amaçları; güzel sanatlar içinde edebiyatın yerini belirleme, edebiyatın bilim dallarıyla ilişkisini kavrama, dilin insan ve toplum hayatındaki yerini ve önemini kavrama, metnin oluşumunu kavrama, edebî metnin özelliklerini kavrama, edebî gerçekliğin niteliğini kavrama şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, sanatın insan hayatındaki, edebiyatın güzel sanatlar içindeki yeri ve değeri ile edebî metinlerin edebî olmayan metinlerden farklılıklarını kavratmak hedeflenmiştir. Ayrıca edebiyat ile kültür, tarih ve gerçeklik ilişkisi üzerinde durulmuş; dille edebiyatın birbirinden ayrı düşünölemeyeceği sezdirilmiş ve edebiyatın diğer çalışma alanlarıyla, bilimsel etkinliklerle ilişkisi belirtilmiştir. Sayılan konularla ilgili teorik bilgi vermek yerine; bu konularda yazılmış metinlerden seçilen parçaları, öğrencilerin bireysel olarak ve birlikte gerçekleştirecekleri incelemelerle eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, araştırma, sorgulama, yaratıcı düşünme becerileri kazanmaları hedef olarak belirlenmiştir. Bu ünite de sözü edilen becerilerle öğrencilerin metinleri incelemeleri ve değerlendirmelerine imkân verecek nitelikte ve sayıda kazanımlar verilmiş, etkinlikler önerilmiş ve açıklamalar yapılmıştır.

II. Ünite: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir): Bu ünitenin amaçları; yazıldığı dönemin zihniyetiyle şiirin ilişkisini belirleme, şiirin ahenk

özelliklerini inceleme, şiir dilini inceleme, şiirin yapısını inceleme, şiirde temayla ilgili çıkarımlarda bulunma, şiirde gerçeklik ve anlamla ilgili çıkarımlarda bulunma, şiir ve gelenek arasında ilişki kurma, şiiri yorumlama, şairin edebî yönüyle ilgili çıkarımlarda bulunma, manzume ve şiir arasındaki benzer ve farklı yönleri kavrama, şiir örneklerini inceleme şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda; şiirlerin zihniyet, ahenk, dil, yapı, tema, anlam, gerçeklik ve gelenek bakımlarından nasıl incelenmesi ve yorumlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin; şiirleri ahenk, yapı, tema, dil-anlatım, anlam, gelenek ve dönemleriyle ilişkileri bakımlarından inceleyip yorumlayacak becerileri kazanmaları amaçlanmıştır. Böylece şiirle bütünleşebilen öğrencilerin zevk ve anlayışına göre bireysel antolojilerini oluşturmaları; topluluk karşısında şiir okuma alışkanlıkları kazanmaları hedeflenmiştir.

III. Ünite: Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler: Bu ünitenin amaçları; olay çevresinde oluşan metinleri gruplandırma, yazıldığı dönemin zihniyetiyle metnin ilişkisini belirleme, anlatmaya bağlı edebî metni yapı yönünden inceleme, anlatmaya bağlı edebî metnin temasıyla ilgili çıkarımlarda bulunma, anlatmaya bağlı edebî metni dil ve anlatım yönünden inceleme, anlatmaya bağlı edebî metni geleneği içerisinde değerlendirme, anlatmaya bağlı edebî metni anlama ve yorumlama, yazarın edebî yönüyle ilgili çıkarımlarda bulunma, anlatmaya bağlı edebî metin örneklerini inceleme/karşılaştırma, göstermeye bağlı metinleri (dramatik metinleri) tanıma, göstermeye bağlı edebî metin örneklerini inceleme/karşılaştırma şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, anlatmaya ve göstermeye bağlı edebî metinler üzerinde durulmuştur. Önce masal ve destandan hikâye ve romana uzanan çizgide anlatmaya bağlı edebî metinlerin yapı, tema, dil-anlatım, metin ve gelenek, anlam, sanatçı-metin ilişkisi bakımlarından nasıl incelenmesi gerektiği, verilen kazanım, önerilen etkinlik ve yapılan açıklamalarla gösterilmiştir. Öğrencilerin bunlardan hareketle metin parçalarını okuyup inceleyerek, bağımsız metinleri inceleyip yorumlayacak beceriler kazanması sağlanmıştır.

Göstermeye bağı edebî metinler ile anlatmaya bağı edebî metinlerin benzerlikleri, tiyatro sanatı ile edebî tiyatro metninin birbirinden ayrı iki sanat dalı olduğu, kazanım ve etkinlikler aracılığıyla kavratıldıktan sonra, göstermeye bağı edebî metnin özelliklerinin nasıl incelenip yorumlanacağı belirtilmiş; öğrencilerin karşılaştırma ve değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

IV. Ünite: Öğretici Metinler: Bu ünitenin amaçları; yazıldığı dönemin zihniyetiyle metnin ilişkisini belirleme, öğretici metinleri yapı (plan) yönünden inceleme, öğretici metinlerin ana düşüncesiyle ilgili çıkarımlarda bulunma, öğretici metni dil ve anlatım yönünden inceleme, öğretici metni geleneği içerisinde değerlendirme, öğretici metnin anlam özelliklerini belirleme, yazar veya düşünür hakkında çıkarımlarda bulunma, öğretici metni yorumlama, öğretici metinleri inceleme ve karşılaştırma şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, öğretici metinlerin yapı, ana düşünce, dil-anlatım, metin ve gelenek, anlam bakımlarından nasıl inceleneceği ve yorumlanacağı konularında birbirini tamamlayarak verilen kazanım, etkinlik ve açıklamalarla öğrencilerin zevklerinin gelişmesi ve metni inceleyip yorumlayacak beceriler kazanmaları hedeflenmiştir. Sonra da öğretici metinlerin her birinin bütün halinde nasıl inceleneceği gösterilmiştir.

Programda; Türk Edebiyatı dersinin işleniş, yöntem ve teknikleri:

1. Problemler basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora giden bir sırada ele alınmalıdır.
2. Öğrencilerin metinleri anlamaları, yorumlamaları ve ondan estetik zevk almaları için; problem çözme, tartışma, açıklama, canlandırma, yeniden yapılandırma gibi teknikler kullanılmalıdır.
3. Edebiyat eğitiminin sınıfla sınırlanmadığı unutulmamalı, öğrencilerin kütüphaneler ve kültür merkezleri başta olmak üzere birçok kaynaktan yararlanılmasına imkân hazırlanmalıdır.

4. Edebiyat eğitiminin bir yönüyle zevk eğitimi olduğu unutulmamalı; öğrencilerin zevklerinin yücelmesi ve gelişmesi yolunda çevrenin şartları dikkate alınarak etkinlikler düzenlenmelidir.
5. Öğrencilerin okuma zevk ve alışkanlığı kazanabilmeleri için her dönemde seviyelerine uygun kitapları okumaları, incelemeleri ve arkadaşlarına tanıtmaları sağlanmalıdır.
6. Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği listede yer alan kitaplar okunmalı, değerlendirilmelidir.
7. Edebiyatın kendisine özgü bir iletişim aracı olması sebebiyle öğrencilerden, edebî metin ve eserlerin neyi, kime, nasıl ilettiklerini araştırmaları istenmeli, gelen sonuçlar sınıfta ve okulda değerlendirilmelidir.
8. Edebî metinlerin gerçeklikle ilişkisi konusunda hemen her sınıfta tartışmalar ve konuşmalar düzenlenmelidir.
9. Edebî metin ve eserlerin kendi dönemlerini nasıl temsil ettikleri her sınıfta tartışılmalıdır.
10. Edebî metin ve eserlerin kültür taşıyıcılık işlevi ve bu işlevlerinin ortaya çıkardıkları sonuçlar üzerinde yazılı ve sözlü çalışmalar yapılmalıdır.
11. Konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır. Tepegöz, televizyon, kasetçalar, video, projektör gibi araçlar etkili bir biçimde kullanılmalıdır.
12. Öğrenci kazanımları sadece işlendiği konuda değil; diğer konularda da pekiştirilmelidir. Özelliğine göre birkaç kazanımın bir ders saatinde gerçekleştirilebileceği gibi bazı kazanımların öğrenciye kazandırılması yıl boyu sürebilir.
13. Türk Dili'nin kullanılmasında imlâ birliği sağlamak amacıyla kabul görmüş terim ve kavramlara yer verilmelidir. Türk Dil Kurumu'nun Kılavuzu ve Sözlüğü esas alınmalıdır.
14. Öğrencilerin imlâ, noktalama ve dil bilgisi kurallarına uymayı alışkanlık haline getirmelerine özen gösterilmelidir.
15. Edebiyat, sanat ve kültürle ilgili hususlar metinlerden hareketle kavratılmalı, sanatçıyla metin arasında ilişki kurulmalıdır.

16. Programda her metnin sonunda: “Şair ve yazarla ilgili çıkarımlarda bulunur.” ifadesine bağlı olarak aşağıdaki hususlar gerçekleştirilecektir:
- Şair ve yazarın hayat hikâyesi ile metin arasında ilişki kurma
 - Şair ve yazarın ortak temalara getirdiği farklı yorumları açıklama
 - Şair ve yazarın beslendiği kültür kaynaklarını açıklama
 - Şair ve yazarın toplumsal düşüncelerden etkilenip etkilenmediğini belirleme
 - Şair ve yazarın dönemindeki ve geçmişteki diğer yazarlardan etkilenip etkilenmediğini belirleme
 - Şair ve yazarın dönemindeki yazarları ve şairleri etkileyip etkilemediğini belirleme
 - Şair ve yazarın sanata getirdiği yenilikleri belirleme
 - Şair ve yazarın edebî grup içindeki ve edebiyat tarihindeki yerini açıklama
 - Şair ve yazarın önemli eserleri hakkında bilgi edinme
17. Teknik liseler ile meslek liseleri başta olmak üzere, haftalık ders saatleri, yıllık eğitim süresi dikkate alınarak -programın yapısı ve mahiyeti değiştirilmeden- okutulacak konular zümre öğretmenleri tarafından belirlenmelidir. Bu belirlemeden hareketle yıllık plan hazırlanmalı, yıllık planda yer alacak metinler, dönemin edebiyat zevk ve anlayışını iyi temsil etmelidir.

Edebiyat derslerinde en önemli araç ders kitabıdır. Edebiyatla ilgili zevk, anlayış ve becerilerin okul veya okul dışı araştırma etkinliklerin ders kitabı çevresinde düzenleneceği bilinmektedir.

Ders kitapları da programda belirtildiği gibi ünitelerden oluşacaktır. Bu üniteler mahiyetleri bakımından iki gruba ayrılmaktadır. Birinci gruba, dokuzuncu sınıfta edebî metinlerin inceleme yöntemlerini kazandırmayı amaçlayan üniteler ile on, on bir ve on ikinci sınıflardaki edebî dönemlerin oluşumu ve zihniyetiyle ilgili hususları ele alan üniteler yer almaktadır. İkinci grubu ise, belli bir dönemde ortaya

konulmuş metinleri incelemeye, çözümlemeye ve yorumlamaya hizmet eden üniteler oluşturmaktadır.

Programda ünitelerdeki kazanımlar dil bilim, anlam bilim, üslup incelemesi, yorum bilim gibi çalışma alanlarıyla ilgili veriler göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Bu program yapı, tema, dil-anlatım, anlam, yorum kelimelerinde ifade edilen hususlarla metinler arasılık, metin-yazar ve metin-dönem ilişkileri göz önünde tutularak düzenlenmiştir. Kitap yazarının, metinleri seçerken olduğu gibi incelemeye, çözümleme ve yorumlamaya ayrılan kısımları düzenlerken bu hususlara dikkat etmesi gerekmektedir.

Programa göre; dokuzuncu sınıfta, amaca uygun ve belirtilen özelliklere sahip kendi dönem veya gruplarını en iyi temsil eden metinlerin seçilmesi gerekmektedir. Böyle metinler genel olarak tanınmış ve benimsenmiş şair ve yazarlar tarafından yazılmışlardır. Dokuzuncu sınıfta amaç, edebî metinlerin özelliklerini ve nasıl incelenip, çözümlenmesi gerektiğini göstermektir. Bunun için metinler, mümkün olduğu kadar yakın dönem Türk ve dünya edebiyatlarından seçilmelidir.

Programda dokuzuncu sınıfta; genellikle yakın dönem Türk Edebiyatı'ndan seçilen örnekler çevresinde farklı tarz ve türdeki metinlerin yapı, tema, dil-anlatım, anlam bakımlarından nasıl incelenip, çözümleneceği ve yorumlanacağı üzerinde durulmuştur. Her sınıfta, öğrencilerin eğitim etkinliğine katılmalarına ve hatta bu etkinliğin merkezinde bulunmalarına özen gösterilmiştir.

Türk Edebiyatı dersi öğretim programında, seçilecek metinlerde aranacak özellikler:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olmalıdır.
2. Atatürk İlke ve İnkılâplarına aykırı ifadeler yer verilmemelidir.
3. Seçilecek edebî metnin özellikleri, anlatım biçimi ve yapısı gözden uzak tutulmadan millî kültürümüze, ahlâk anlayışımıza, yasalarımıza,

geleneklerimize, örf ve âdetlerimize, milletimizin bölünmez bütünlüğüne uygun olmasına özen gösterilmelidir.

4. Siyasî kutuplaşmalara yol açacak bölücü ve ideolojik ifadelere yer verilmemelidir.
5. Metinler, dersin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
6. Seçilecek metinler sınıf ve yaş seviyesine uygun olmalıdır.
7. Seçilen metinler öğrencileri iyiye, güzele, doğruya yöneltmeli; iyi alışkanlıklar kazandırmalıdır.
8. Metinler dil-anlatım ve içerik açısından örnek özelliklere sahip olmalıdır.
9. Metinler, yazıldığı dönem ve akımların belirgin özelliklerini yansıtmalıdır.
10. Seçilen metinler ünitelerde belirtilen amaç ve kazanımları gerçekleştirmeye uygun olmalıdır.
11. Türk Dili'nin tarihî gelişiminin daha iyi anlaşılması için Destan Dönemi (İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı'ndan), İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatından seçilen metinlerin bir bölümü asıllarına uygun dil ve söyleyişle verilmelidir. Ancak işleniş, günümüz Türkçesine çevrilmiş metinler üzerinde yapılmalıdır.
12. İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatına ait metinleri dil bakımından, daha sade olanlar arasından seçilmelidir.
13. Dünya edebiyatından seçilen metinler, iyi çevrilmiş eserlerden alınmalıdır.
14. Karşılaştırmalı metin çalışmaları için seçilen eserler temsil ettiği edebiyatın seçkin örneklerinden olmalıdır.
15. Metin seçiminde öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirme, hayal dünyalarını zenginleştirme, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarma gibi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır.
16. Metinler, öğrencinin kişisel gelişime katkıda bulunmalıdır.
17. Sanat metinlerinin sanat değerleriyle; öğretici metinlerin de öğreticilik işlevleriyle dönemlerini en iyi temsil eden eserler arasından seçilmesine özen gösterilmelidir.
18. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta seçilmelidir.

19. Metinlerde çeşitliliği sağlamak ve öğrencilerin daha farklı metinlerle karşılaşmasını sağlamak amacıyla aynı sınıfta aynı sanatçıdan zorunluluk olmadıkça bir metin seçilmelidir.

Tablo 2.2.1. Türk Edebiyatı Dersi Dokuzuncu Sınıf Hedef-Kazanım Sayısı

ÜNİTELER	HEDEF SAYISI	KAZANIM SAYISI
I.ÜNİTE	6	39
II.ÜNİTE	11	69
III.ÜNİTE	11	76
IV.ÜNİTE	9	47
TOPLAM	37	231

Tablo 2.2.2. Türk Edebiyatı Dersi Dokuzuncu Sınıf İçin Önerilen Süre ve Metin Sayıları

ÜNİTE ADI	ÜNİTENİN BÖLÜMLERİ	ÖNERİLEN ZAMAN		ÖNERİLEN METİN	
		Zaman (Saat)	Ağırlık %	Metnin Tamamı	Metin Parçası
I. ÜNİTE: GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT	Güzel Sanatlar ve Edebiyat	12	8.33		X
II. ÜNİTE: COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR)	Şiir İnceleme Yöntemi	20	16.66		X
	Şiir Örnekleri	20	18.05	7	-
	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinleri İnceleme Yöntemi	16	11.11		X

III. ÜNİTE: OLAY ÇEVRESİNDE OLUŞAN EDEBÎ METİNLER	Anlatmaya Bağlı Edebî Metin Örneklerini İnceleme	26	18.05	6	-
	Göstermeye Bağlı Edebî Metinler **	8	5.55	2	-
IV. ÜNİTE: ÖĞRETİCİ METİNLER	Öğretici Metinleri İnceleme Yöntemi	8	5.55		X
	Öğretici Metin Örnekleri	24	16.66	3	-
TOPLAM		144	100		

X: Kazanımları gerçekleştirmeye yönelik istenildiği sayıda metin parçası seçilmelidir. Metin parçaları seçilirken ders saati, ünite için önerilen zaman ve önerilen metin sayısı göz önünde bulundurulmalıdır.

** : Konu başlıklarında belirtilen Geleneksel Türk Tiyatrosu ve Modern Türk Tiyatrosu'ndan birer metin seçilip, incelenmelidir.

Öğrenme süreci; hazırlık, metin inceleme, anlama-yorumlama, değerlendirme aşamaları programda verilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.

1. Hazırlık: Bu aşama, yeni bilgilerin öğrenilmesini sağlamak amacıyla yapılacak hazırlık çalışmalarını kapsamaktadır. Bu amaca yönelik olarak;

- Ders için gerekli malzemelerin hazırlanması
- Ön bilgilerin harekete geçirilmesi
- İncelemeye yönelik olarak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gerekir.

İncelenecek metne ve konuya göre malzeme hazırlanmalıdır. Daha sonra da öğrencilere, incelenecek konu ve metinle ilgili sorular yöneltilmelidir. Programda belirtilen yönteme göre metnin inceleme ve değerlendirilmesine geçilmelidir.

2. Metin İnceleme: İnceleme, metnin yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından çözümleme sürecini kapsar. Bu aşamada öğrencilerin, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, sanat eserinden zevk alma becerilerini kazanmaları; metni anlayıp ondan bilinçli zevk almaları sağlanır.

3. Anlama-Yorumlama: Bu aşamada yapı, tema, dil ve anlatım öğelerinin iç içe girerek oluşturdukları organik birliğin anlam değeri araştırılır. Bu anlamın oluşmasını sağlayan öğeler arasındaki ilişki belirlenir. Metin güncelleştirilir.

4. Değerlendirme: Bu aşama, öğrenilen bilginin ne derece öğrenildiğinin ve kullanılmaya hazır hale gelip gelmediğinin belirlenmesi aşamasıdır. Öğretmen, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine fırsat tanımalı; sınıfın genel durumunu da bu bölümde değerlendirmelidir. Çıkan sonuçlara göre tedbirler almalıdır.

Türk Edebiyatı dersi öğretim programında ÖLÇME, öğrencilerin kazanım ve becerileri ne kadar edindiklerini görmeye yarayan bir araç olarak kullanılmalıdır. Ölçme ve değerlendirme yoluyla öğrencilerin öğrenme süreçleri izlenmeli ve bu süreç değerlendirilerek gerektiğinde kullanılan sınıf etkinlikleri zenginleştirilmelidir. Öğretmen, öğrencilerin karşılaştıkları eksiklikleri belirlemeli; onları program doğrultusunda gerekli becerileri kazanmaya ve geliştirmeye özendirmelidir. Bunun için öğretmen, birkaç aracı birlikte kullanarak ölçme ve değerlendirme yapmalıdır. Şiir okuma, kitap inceleme, sınıf içi tartışma, canlandırma, performans ödevleri ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinmenin yollarındandır. Ancak bunların hiçbiri tek başına yeterli değildir. Program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejilerini benimsemiş olduğundan, ölçme ve

değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemelerine imkân vermek için çoklu değerlendirme gerekmektedir.

Programda sınıf sınıf gösterilmiş kazanımlar ve becerilerin ölçülmesinde çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli, kısa cevaplı, uzun cevaplı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerin yanında, süreci değerlendirmeye yönelik olarak çeşitli örnekler ve formlar kullanılmalıdır. Ölçme biçimlerinden biri seçildikten sonra, testte kullanılacak soruların, becerileri ve kazanımları kapsayacak şekilde dengeli dağıtılmasına özen gösterilmelidir.

Programa göre; DEĞERLENDİRME, ölçmeyle varılan sonuçlar hakkında verilen kararlar bütünüdür. Bu nedenle objektif olmalıdır. Sınav, ödev, proje ve gözlem sonuçları öğrencilerle beraber değerlendirilmelidir. Öğretmen, değerlendirme sürecinde eksikliklerin belirlenip öğrencilere hatalarını düzeltme fırsatı tanınmalıdır. Türk Edebiyatı dersi öğretim programında değerlendirme, aşağıdaki aşamalar doğrultusunda yapılmalıdır:

1. Süreci Değerlendirme: Öğrencinin, öğrenme-öğretme sürecinde yaptığı projeler, ödevler, sunular gibi çalışmalar ile ders içi etkinlikleri gözlemlenip değerlendirilmeye yönelik çalışmalardır.

2. Sonuç Değerlendirme: Öğrenme-öğretme süreci sonunda öğrencinin elde ettiği kazanımları gözlemlemek ve sonuçlar hakkında karara varma sürecidir. Bu amaçla çoktan seçmeli, eşleştirmeli, uzun cevaplı, kısa cevaplı gibi sorulardan oluşan testler kullanılabilir. İzlemesi yapılacak ünite veya üniteler önceden belirlenir. Ünite veya ünitelerdeki kazanımlardan ve becerilerden hareketle ünitenin içeriğine uygun testler belirlenir. Test için hazırlanan sorularda kazanımların ve becerilerin dengeli dağılımına; ünitedeki kazanım ve becerileri kapsamasına dikkat edilmelidir (Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı, <http://ogm.meb.gov.tr/>).

2.3. Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı

Dil ve edebiyat öğretiminde, 20. yüzyılda iletişim, dil bilim, anlam bilim ve yorum bilim alanlarında ulaşılan düşünce ve gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılarak; Türkçenin kullanımı esnasında kazandığı ve kazanabileceği her türlü değer ve özelliği öğrencilere bilgi düzeyinde kazandırmak amacıyla, Edebiyat programı yanında bir de “Dil ve Anlatım Programına” ihtiyaç duyulmuştur.

Dil ve Anlatım dersinde, konuşulan ve yazılan dilin; anlamı, sesi, görünüşü, çağrışım değeri ve kurallarıyla bir sistem olduğu, bu sistemdeki öğelerin kullanım esnasında yeni değerler ve anlamlar kazandığı, her düzeydeki dil göstergesi ve dil birliklerinin şekil ve anlam olmak üzere iki yönü bulunduğu, ancak bunları birbirinden ayırmanın imkânsız olduğu gibi hususlar temel hareket noktası durumundadır.

Dil ve Anlatım dersinin hareket noktası, dili kullanmanın bilgidен çok beceriye dayandığı gerçeğidir. Dili kullanma becerisinin insanın her türlü etkinliğinde önemli rolü olduğu bilinmektedir; çünkü insan, kültür alanını ana diline göre ve ana dilinin imkânlarıyla şekillendirir, kendini ve dünyayı dil aracılığıyla anlamlandırır. Programın hareket noktası da ilköğretimi bitiren öğrencilerin, dili kullanma becerisi kazanarak zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek aydın kişiler durumuna gelebilmelerini sağlamaktır.

Bu derste, öğrencilerin Türkçenin ifade gücü ve imkânlarını; dinleme, konuşma, okuma, anlama ve yazma becerilerini geliştirerek anlamaları; programda yer alan ünitelerde sıralanan kazanımlar, verilen etkinlikler ve açıklamalar doğrultusunda Türkçeyi kullanma becerilerini olgunlaştırmaları; yine bu dille bireysel ve toplumsal düzeylerde kültür zenginliklerinin bilincine ermeleri amaçlanmıştır.

Bu derste, öğrencilerin kazandıkları dil becerileri ile kendilerini her düzeyde sözlü ve yazılı olarak iyi, doğru ve güzel ifade etmeleri; her türlü Türkçe metni doğru anlayıp yorumlayabilme alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir. Sözü edilen beceriler, öğrencilerin kültür alanı (tinsel alan) ile ilişkilerini düzenlemelerini ve geliştirmelerini de sağlayacaktır. Bu becerilerle öğrencilerin kendi kimliklerinin bilincinde olan, evrensel değerlere ve gelişmelere açık; düşünen, hisseden ve bunları Türkçe ile ifade edebilen bireyler haline gelmeleri amaçlanmıştır.

Programda, metinlerden hareketle yaptırılan uygulamalarla, dil birimlerinin bir ileti etrafında daha geniş ve üst seviyede yeni bir anlam birimini nasıl ve niçin oluşturduğu; bu anlam biriminde bulunan dil birliklerinin birbiriyle ilişkisi üzerinde de durulmuştur. Hazırlanan programda soyut bilgiler verme, anlatımla ilgili tavsiyelerde bulunma yerine; metinlerden hareketle öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında becerilerini geliştirerek Türkçenin özelliklerini kavramaları; bu alandaki kişisel uygulamalarıyla dili her düzeyde doğru ve güzel kullanabilme zevki ve alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir. Böylece Türkçenin sesini ve söyleyişini kendi benliğinde geliştirerek kullanabilen; bu dille düşünen, bireysel dünyasını zamanın gerektirdiği ölçüde genişletip derinleştirerek zenginleştirebilen; ilim ve felsefe yapabilecek temel beceri ve alışkanlıkları kazanan; bu dille inanan, hisseden, var olanı algılayan ve değerlendirebilen; Türkçenin evreninde kendisini çağdaş insan olarak hisseden, toplumla bütünleşmiş öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır.

Dil ve Anlatım Dersinin Genel Amaçları:

1. Dilin rolünü ve önemini kavratmak.
2. Dil-kültür ilişkisini kavratmak.
3. İletişim aracı olarak dilin işlevlerini kavratmak.
4. Türkçeyi doğru ve güzel kullanma yeteneği kazandırmak.
5. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini kavratmak.
6. Kelime, cümle ve metin düzeylerinde dil-anlam ilişkisini kavratmak.
7. Günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak yazma ve konuşma becerisi kazandırmak.

8. Metin ve metin parçalarını, doğru ve güzel okuma, doğru anlama ve yorumlama becerileri kazandırmak.
9. Anlatım türlerinin özelliklerini kavratmak.
10. Her anlatım türünde yazma becerisi kazandırmak.
11. Metin türlerinin özelliklerini kavratmak.
12. Dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazandırmak.
13. Türkçenin kendine özgü ses, yapı ve anlam özelliklerini metinler çevresinde kavratmak.
14. Dil bilgisi kurallarını; ses, kelime, kelime grubu, cümle ve metin düzeylerinde doğru uygulama becerisi kazandırmak.
15. Sanat metinlerini anlama, inceleme ve değerlendirme becerisi kazandırmak.
16. Tartışma, değerlendirme becerisi kazandırmak.
17. Türkçenin köklü bir dil ailesinden geldiği bilincini kazandırmak.
18. Türk diliyle edebî zevk ve estetik değerler taşıyan eserler verildiğini kavratmak
19. Türkçenin millî birlik ve bütünlüğümüzün vazgeçilmez unsurlarının başında geldiğini benimsetmek.
20. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazım kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermelerini sağlamak.
21. Dinlediklerini, okuduklarını, anladıklarını, düşündüklerini söz ve yazıyla planlı, etkili, akıcı, anlaşılır biçimde ifade edebilmelerini sağlamak.
22. Konuşurken ve yazarken anlatım kurallarına uymalarını sağlamak.

Liseler için hazırlanan Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda da konu başlıkları, amaçlar, kazanımlar, etkinlikler ayrı ayrı listeler halinde verilmedi. Her sınıfta ve her üniteye neyin, niçin ve nasıl öğretileceği, her bölümde öğrencilerin neler kazanacağı belirlendi. Dil bilgisi kurallarını ezberletmekten kaçınıldı. Herhangi bir konuda yazı yazabilmenin küçükten büyüğe, parçadan bütüne ve basitten karmaşığa uzanan bir düzen içinde zamanla kazanılan bir beceri olduğu düşünüldü. Liselerde kazandırılmak istenilen dil ve anlatım ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıklar,

önce sınıflara bölündü; daha sonra sınıflara ayrılan konular birbirini tamamlayan ünitelere ayrıldı.

Dokuzuncu sınıf programı, altı üniteden oluşmaktadır. Dokuzuncu sınıfta, sestem paragrafa doğru anlatımda kullanılan birimlerin kavratılması ve bunların öğrenciler tarafından doğru ve güzel kullanımının kişisel beceriye dönüşecek düzeyde özümsemesi hedeflenmiştir.

1. Ünite: İletişim, Dil ve Kültür: Bu ünitenin amaçları; iletişimin gerekliliğini ve özelliklerini kavrama, insan-iletişim ve dil ilişkisini belirleme, dil-kültür ilişkisini belirleme şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, ünite, seçilen metinlerden hareketle öğrencilerin önce iletişimin önemi ve değerini kavramaları sağlanmalıdır; sonra da dille gerçekleştirilen iletişimin özellikleri üzerinde durulmalıdır.

İletişimin önemini kavratmak için doğal göstergelerden ve şehir planlarından yararlanılmalıdır. Öğrenciler, en iyi iletişim aracının dil olduğu gerçeğini ortaya koyacak biçimde yönlendirilmelidir. Öğrencilerden iletişim, dil, insan ve kültür ilişkilerini konu alan yazılar bulmaları, bu yazıları okumaları istenmelidir. Sınıfta gruplar arasında tartışmalarla dilin kültür taşıyıcılığı yönü üzerinde özellikle durulmalıdır. Ayrıca aynı zaman dilimi içinde dil göstergelerinin karşılıklı ilişkileri belirlenmeli ve dilin bir sistem olduğu vurgulanmalıdır. Bütün bunlar, öğrenci gruplarının tartışarak ulaştıkları sonuçlar ile birlikte saptanmalıdır. Öğrencilerin, “dilin, neden o dili konuşan insanların kimliği olduğu”nu tartışmalarına imkân verilmeli; tartışma sonunda ulaşılan sonuçlar maddeler halinde sıralanmalıdır.

Bu ünite, ders kitabındaki metinlerden, öğrencilerin bulup getirdikleri yazılardan ve öğretmenin belirlediği çalışmalardan yararlanılmalı; iletişim-dil-kültür ilişkisi tartışılarak belirlenmeli; dil ile ulusal kimlik arasındaki ilişki üzerinde durulmalıdır.

2. Ünite: Dillerin Sınıflandırılması, Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri ve Türkiye Türkçesi'nin Oluşumu: Bu ünitenin amaçları; dilleri yapı ve köken bakımından sınıflandırma, Türk Dili'nin tarihî gelişimini belirleme şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, öğrencilerden konuyla ilgili bilgi toplamaları istenmeli, daha sonra soru-cevap metoduyla bu konular üzerinde durulmalı; öğrencilerin konuyla ilgili verdikleri doğru bilgiler önce tahtaya yazılmalı, sonra da önem derecesine göre sıralanmalıdır. Dünya haritası üzerinde dil ailelerinin konuşulduğu yerler işaretlenmeli, Türkçenin konuşulduğu coğrafyanın genişliği sezdirilmelidir.

3. Ünite: Ses Bilgisi-Yazım (İmlâ) Kuralları-Noktalama: Bu ünitenin amaçları; dilde ses ve telaffuzun önemini belirleme, Türkçenin ses özelliklerini kavrama, yazım kurallarını uygulama, noktalama işaretleriyle ilgili kuralları uygulama şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, dil ve anlatımın birbirinden ayrılmasının imkânsız olduğu ortaya konulmalı; birbirini tamamlayarak geliştiği hissettirilmelidir. Öğretmen, anlatımda kullanılan birimleri öğrencilerle birlikte belirlemelidir. Böylece anlatımda sesin ve sesin yazıyla tespitinin en küçük birim olduğu düşüncesinden hareketle “Söyleyiş-İmlâ ve Noktalama” ünitesindeki amaçlar ve kazanımlar üzerinde durulmalıdır. Ses ve söyleyişin yazıyla ifadesinin bir rastlantı olmadığı, tarihî gelişimin bir sonucu olduğu, kolaylıkla değiştirilemeyeceği belirtilmelidir.

Dilde kelimelerin en küçük anlatım birimi olduğu, bir anlamı ifade etmek üzere farklı ses ve anlam birimciklerinin kaynaşmasıyla oluştuğu öğrencilere fark ettirilmelidir. Kelimede anlamın oluşması, seçilen metinlerden verilen örneklerle kavratılmalıdır. Kelimelerin metinlerde hangi anlam değerleriyle görevler üstlendikleri üzerinde ısrarla durulmalıdır.

4. Ünite: Kelime (Sözcük) Bilgisi: Bu ünitenin amaçları; kelimelerin yapısını çözümü, kelime anlamı kavrama, kelimelerin çeşitli anlamlarda kullanımlarını belirleme, anlam ilişkilerine göre kelimeleri ayırma ve yerinde kullanma, kelimelerdeki anlam değişmelerinin nedenlerini bulma, işlevlerini belirleme, kelime gruplarını ayırma ve cümledeki işlevlerini belirleme şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, kelimelerin öğrenilecek bir kalıp değil; kullanılacak bir anlatım birimi olduğu, kullanıldıkça da benimsendiği ve zenginleştiği sezdirilmelidir

Öğretmen, seçilen metinler üzerinde kelime düzeyinde dil ve anlatım çalışması yaptırmalıdır. Kelimelerin veya kelime gruplarının niçin seçildikleri, metinde kazandıkları değerler, anlatımda yüklendikleri işlevler, birlikte kullanıldıkları kelimelerle ses ve anlam bakımlarından sağladıkları yapılar ve çağrışımlar üzerinde öğrencilere sorular yönetilmelidir.

5. Ünite: Cümle (Tümce) Bilgisi: Bu ünitenin amaçları; cümleyi öğelerine ayırma ve öğelerin cümledeki işlevlerini belirleme, cümle yapısını belirleme ve yapıyla anlam arasında ilişki kurma, cümlede anlamın oluşmasını belirleme, haber cümlelerini ayırma ve işlevlerini belirleme, dilek-istek ve soru bildiren cümleleri ayırma ve bu tür cümlelerin işlevlerini belirleme, olumlu-olumsuz cümleleri ayırma ve işlevlerini belirleme, anlamlarına göre cümleleri ayırma ve bu cümlelerin işlevlerini belirleme, anlatım bozukluğunun nedenlerini belirleme, cümle kuruluşunda anlatım bozukluğundan kaçınma şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda, cümle metindeki anlamı, işlevi, değeri üzerinde durulmalıdır. Bunun için öğrencilere seçilmiş metinlerde cümlelerin farklı biçimlerde düzenlenip düzenlenmeyeceği sorulmalı; ele alınan metindeki cümlelerin değeri ve işlevi tartışılmalıdır. Cümlelerin diğer cümlelerle ilişkileri üzerinde de durulmalıdır. Öğretmen seçilmiş metinlerden bazı cümleleri çıkarmalı, öğrenciler bu çıkarılan cümlelerin yerine konulabilecek cümleler bulmaya çalışmalıdır. Metnin başına ve sonuna eklenen cümlelerle metnin anlam değerindeki değişimler

tartışılmalıdır. Cümlede yer ve zaman bildiren zarflarla zamirlerin metne kazandırdıkları üzerinde öğrencilerin düşünceleri alınmalı, cümlelerin farklı seçeneklerden hangisinin anlamı en iyi tamamlayıp tamamlamadığı tartışılmalıdır.

6. Ünite: Paragraf Bilgisi: Bu ünitenin amaçları; paragrafın anlatım birimi olduğunu kavrama, paragrafın yapısını kavrama, paragrafın boyutunu belirleme, paragrafın anlamı ve ana düşüncesini belirleme, paragraf çeşitlerinin özelliklerini belirleme, paragrafta düşünceyi geliştirme yollarını kavrama, metin ve paragraf arasındaki ilişkiyi belirleme şeklinde sıralanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan kazanımlardan hareketle seçilen farklı paragrafların öğrenciler tarafından incelenmesi sağlanmalı, inceleme sonuçları sınıfta tartışılmalıdır. Cümlelerin paragrafta nasıl ve neden birleştikleri, amaçlardan ve kazanımlardan hareketle öğrencilere buldurulmalıdır. Öğrencilere farklı konularda, paragraflar yazdırılmalı; bunlar okutturulmalı varsa dil yanlışları düzeltilmelidir.

Dokuzuncu sınıfta anlatım birimleri üzerinde yürütülen çalışmalar; seçilen metinler üzerinde, ünitedeki amaç ve kazanımlardan hareketle büyük ölçüde soru-cevap metoduna, yeri geldikçe de metin üzerinde inceleme ve karşılaştırmalara yer verilerek sürdürülmelidir. Öğrencilerin her düzeyde metinle yüz yüze gelmesi sağlanmalı ve onlardan bu metinlere benzer yazılar hazırlamaları istenmelidir.

Dil ve Anlatım dersi öğretim programında, dersin işleniş, yöntem ve teknikleri:

1. Konular basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora giden bir sıra ile ele alınmalıdır.
2. Öğrencilerin metinleri anlamaları, yorumlamaları ve ondan zevk almaları için; problem çözme, tartışma, açıklama, canlandırma, beyin fırtınası gibi teknikler kullanılmalıdır.
3. Öğrencilerin okuma zevk ve alışkanlığı kazanabilmeleri için her dönemde seviyelerine uygun kitaplar okumaları, incelemeleri ve arkadaşlarına

tanıtımları sağlanmalıdır (Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen 100 Temel Eserden yararlanılmalıdır).

4. Dilin kültür taşıyıcılık işlevi ve bu işlevin ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinde yazılı ve sözlü çalışmalar yapılmalıdır.
5. Konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsuru olan eğitim araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır. Tepegöz, bilgisayar, televizyon, kasetçalar, video gibi araçlar ders işlenişinde etkili bir biçimde kullanılmalıdır.
6. Bir üniteye belirlenen kazanımlar diğer ünitelerde dersin bütünlüğü bozulmadan tekrar edilerek pekiştirilmelidir. Sarmal yapı göz önünde bulundurulmalıdır.
7. Türk Dili'nin kullanılmasında imlâ birliği sağlamak amacıyla kabul görmüş terim ve kavramlara yer verilmelidir. Bu noktada, Türk Dil Kurumu'nun İmlâ Kılavuzu'nun son baskısı ve Türk Dil Kurumu Sözlüğü esas alınmalıdır.
8. Öğrencilerin imlâ, noktalama ve dil bilgisi kurallarına uymayı alışkanlık haline getirmelerine özen gösterilmelidir.
9. Teknik liseler ile meslek liselerinde, haftalık ders saatleri ve yıllık eğitim süresi dikkate alınarak, programın yapısı bozulmadan ve metin inceleme yöntemleri doğrultusunda, okutulacak konular zümre öğretmenleri tarafından programdan seçilmelidir.

Dil ve Anlatım dersi öğretim programında, dokuzuncu sınıfta, ders kitaplarının hazırlanmasında aşağıdaki esaslara uyulmalıdır:

1. İletişim-dil-kültür ilişkisi konusunda programda belirtilen amaçların ve kazanımların gerçekleştirilmesine imkân sağlayan kısa metin parçaları seçilmelidir.
2. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri ve Türkiye Türkçesi'nin tarihî gelişimini işleyen metinler, kısa ve yoğun metinler olmalı; ders kitabında konuyla ilgili şemalara ve bu şemaların açıklamalarına yer verilmelidir.
3. “Ses Bilgisi-Yazım (İmlâ) Kuralları ve Noktalama” adlı üniteye diksiyon kitaplarından yararlanılarak Türkçenin ses zenginliği yazılı olarak ortaya konulmalı; ders kitabında da Türkçeyi güzel kullanan insanların konuşma

metinlerine yer verilmeli, bu metinlerin ses bandından da dinletilmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Ayrıca dili kullanmaktaki tercihleri bakımından farklı yazarlardan seçilen kısa metin parçalarına yer verilmelidir.

4. “Kelime Bilgisi”, “Cümle Bilgisi” ünitelerinde; dili kullanmadaki tercihleri birbirinden farklı olan çağdaş yazarlardan seçilmiş kısa metin parçaları seçilerek, programda belirtilen amaç ve kazanımların gerçekleştirilmesine imkân hazırlanmalıdır.
5. “Paragraf Bilgisi” ünitesinde her amaç için farklı metin parçası seçilmelidir.
6. Paragrafların dil anlayışı bakımından farklı yazarların eserlerinden seçilmesine özen gösterilmelidir.

Dil ve Anlatım dersi öğretim programında, seçilecek metinlerde aranacak özellikler:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olmalıdır.
2. Atatürk İlke ve İnkılâplarına aykırı ifadeler yer verilmemelidir.
3. Metinlerin millî kültürümüze, ahlâk anlayışımıza, yasalarımıza, geleneklerimize, örf ve âdetlerimize, milletimizin bölünmez bütünlüğüne uygun olmasına özen gösterilmelidir.
4. Siyasî kutuplaşmalara yol açacak bölücü ve ideolojik ifadeler yer verilmemelidir.
5. Metinler, dersin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
6. Seçilecek metinler, sınıf ve yaş seviyesine uygun olmalıdır.
7. Seçilen metinler öğrencileri iyiye, güzele, doğruya yöneltmeli; iyi alışkanlıklar kazandırmalıdır.
8. Metin seçiminde dönemin edebî zevkini temsil etme ve edebî değer taşıması gibi hususlar ön planda tutulmalıdır.
9. Aynı dönemi temsil eden şair ve yazarlardan alınan metinler, dönemin özelliklerini birlikte yansıtabilecek nitelikte olmalıdır.
10. Seçilen metinler, dil özellikleri bakımından döneminin ve türünün özelliklerini yansıtmalıdır.
11. Dünya edebiyatından seçilen metinler, aslına uygun çevirilerden alınmalıdır.

12. Metin seçiminde öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirme, hayal dünyalarını zenginleştirme, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarma gibi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır.
13. Sanat metnlerinin sanat değerleriyle; öğretici metnin de öğreticilik işlevleriyle dönemlerini en iyi temsil eden eserler arasından seçilmesine özen gösterilmelidir.
14. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta seçilmelidir.
15. Metinlerde çeşitliliği sağlamak ve öğrencilerin daha farklı metinlerle karşılaşmasını sağlamak amacıyla aynı sınıfta aynı sanatçıdan zorunluluk olmadıkça ikinci bir metin seçilmemelidir.
16. Metinleri seçilen edebî şahsiyetlerin, edebî yönleri üzerinde durulmalıdır.

Tablo 2.3.1.Dil ve Anlatım Dersi Dokuzuncu Sınıf Hedef-Kazanım Sayısı

ÜNİTELER	HEDEF SAYISI	KAZANIM SAYISI
I.ÜNİTE	3	15
II.ÜNİTE	2	5
III.ÜNİTE	4	28
IV.ÜNİTE	6	66
V.ÜNİTE	9	70
VI.ÜNİTE	7	56
TOPLAM	31	240

Tablo 2.3.2. Dil ve Anlatım Dersi Dokuzuncu Sınıf İçin Önerilen Süre ve Metin Sayıları

ÜNİTELER	DERS SAATİ	AĞIRLIK %	METİN VE METİN PARÇALARI	
			BÜTÜN	PARÇA *
I. ÜNİTE: İLETİŞİM, DİL VE KÜLTÜR	6	8	1	*
II. ÜNİTE: DİLLERİN SINIFLANDIRILMASI VE TÜRKÇE’NİN DÜNYA DİLLERİ ARASINDAKİ YERİ	4	6	3	*
III. ÜNİTE: SES BİLGİSİ- YAZIM (İMLÂ) KURALLARI-NOKTALAMA	14	18	3	*
IV. ÜNİTE: KELİME (SÖZCÜK) BİLGİSİ	14	20	2	*
V. ÜNİTE: CÜMLE (TÜMCE) BİLGİSİ	14	20	3	*
VI. ÜNİTE: PARAGRAF BİLGİSİ	20	28	3	*
TOPLAM	72	100	15	*

* : Kazanımları gerçekleştirmeye yönelik olarak önerilen sayının dışında istenildiği kadar metin parçası seçilebilir.

Öğrenme süreci; hazırlık, metin inceleme, anlama-yorumlama, değerlendirme aşamaları programda verilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.

1. Hazırlık: Bu aşama, yeni bilgilerin öğrenilmesini sağlamak amacıyla yapılacak hazırlık çalışmalarını kapsamaktadır. Bu amaca yönelik olarak;

- Ders için gerekli malzemelerin hazırlanması
- Ön bilgilerin harekete geçirilmesi
- İncelemeye yönelik olarak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gerekir.

İncelenecek metne ve konuya göre malzeme hazırlanmalıdır. Daha sonra da öğrencilere, incelenecek konu ve metinle ilgili sorular yöneltilmelidir. Programda belirtilen yönteme göre metnin inceleme ve değerlendirilmesine geçilmelidir.

2. Metin İnceleme: İnceleme, metnin yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından çözümleme sürecini kapsar. Bu aşamada öğrencilerin, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerileri kazanmaları; metni anlayıp ondan bilinçli zevk almaları sağlanır.

3. Anlama-Yorumlama: Bu aşamada yapı, tema, dil ve anlatım öğelerinin iç içe girerek oluşturdukları organik birliğin anlam değeri araştırılır. Bu anlamın oluşmasını sağlayan öğeler arasındaki ilişki belirlenir. Metin güncelleştirilir.

4. Değerlendirme: Bu aşama, öğrenilen bilginin ne derece öğrenildiğinin ve kullanılmaya hazır hale gelip gelmediğinin belirlenmesi aşamasıdır. Öğretmen, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine fırsat tanımalı; sınıfın genel durumunu da bu bölümde değerlendirmelidir. Çıkan sonuçlara göre tedbirler almalıdır.

Dil ve Anlatım dersi öğretim programında ÖLÇME, öğrencilerin kazanım ve becerileri ne kadar edindiklerini görmeye yarayan bir araç olarak kullanılmalıdır. Ölçme ve değerlendirme yoluyla öğrencilerin öğrenme süreçleri izlenmeli ve bu süreç değerlendirilerek gerektiğinde kullanılan sınıf etkinlikleri zenginleştirilmelidir. Öğretmen, öğrencilerin karşılaştıkları eksiklikleri belirlemeli; onları program doğrultusunda gerekli becerileri kazanmaya ve geliştirmeye özendirmelidir. Bunun için öğretmen, birkaç aracı birlikte kullanarak ölçme ve değerlendirme yapmalıdır. Tartışma, yazma, okuma, performans ödevleri ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinmenin yollarındandır. Ancak bunlardan hiçbiri tek başına yeterli değildir. Program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli bir öğretme-öğrenme stratejilerini benimsemiş olduğundan, ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirme gerekmektedir.

Programda eğitim ve öğretim sürecini destekleyici nitelikte çeşitli değerlendirme araç ve yöntemleri önerilmiştir. Öğretmenler bunları ya da bunlardan esinlenerek ünitelerdeki kazanımlara uygun olarak hazırlayacakları değerlendirme yöntemlerini kullanabilirler.

Programda sınıf sınıf gösterilmiş kazanımlar ve becerilerin ölçülmesinde çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli, kısa cevaplı, uzun cevaplı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerin yanında, süreci değerlendirmeye yönelik olarak çeşitli örnekler ve formlar kullanılmalıdır. Ölçme biçimlerinden biri seçildikten sonra, testte kullanılacak soruların, becerileri ve kazanımları kapsayacak şekilde dengeli dağıtılmasına özen gösterilmelidir.

Programa göre; DEĞERLENDİRME, ölçmeyle varılan sonuçlar hakkında verilen kararlar bütünüdür. Bu nedenle objektif olmalıdır. Sınav, ödev, proje ve gözlem sonuçları öğrencilerle beraber değerlendirilmelidir. Öğretmen, değerlendirme sürecinde eksikliklerin belirlenip öğrencilere hatalarını düzeltme fırsatı tanınmalıdır. Dil ve Anlatım dersi öğretim programında değerlendirme, aşağıdaki aşamalar doğrultusunda yapılmalıdır:

1. Süreci Değerlendirme: Öğrencinin, öğrenme-öğretme sürecinde yaptığı projeler, ödevler, sunular gibi çalışmalar ile ders içi etkinlikleri gözlemlenip değerlendirmeye yönelik çalışmalardır.

2. Sonuç Değerlendirme: Öğrenme-öğretme süreci sonunda öğrencinin elde ettiği kazanımları gözlemlemek ve sonuçlar hakkında karara varma sürecidir. Bu amaçla çoktan seçmeli, eşleştirmeli, uzun cevaplı, kısa cevaplı gibi sorulardan oluşan testler kullanılabilir. İzlemesi yapılacak ünite veya üniteler önceden belirlenir. Ünite veya ünitelerdeki kazanımlardan ve becerilerden hareketle ünitenin içeriğine uygun testler belirlenir. Test için hazırlanan sorularda kazanımların ve becerilerin dengeli dağılımına, üniteye kazanım ve becerileri kapsamına dikkat edilmelidir (Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı, <http://ogm.meb.gov.tr/>).

III. BÖLÜM

DİL VE EDEBİYAT DERS KİTAPLARININ BİÇİMSEL AÇIDAN VE İÇERİK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Karşılaştırılan Dil ve Edebiyat Ders Kitapları:

- Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca-Lise Kısmı En Üst Seviye)
- Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı

3.1. Biçimsel Açıdan Karşılaştırma

3.1.1. Ders Kitaplarının Yapı Malzemeleri

3.1.1.1. Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca-Lise Kısmı En Üst Seviye)

- Kitapta mat 120 gram Avrupa ful renk-dört renk baskı (*Dört Renk Baskı: Siyah, sarı, mavi, kırmızı renkleri bir araya geldiği zaman çeşitli renkler ortaya çıkar) kuşe kâğıt (*Kuşe Kağıt: Parlak, düzgün kaygan kâğıt) kullanılmıştır. Kâğıt rengi beyaz olup zaman zaman arka plan renklendirilmiştir. Kâğıt dokusu, dokunulduğunda, pürüzsüzdür.
- Kitabın kâğıdı, baskının arka yüze geçmesini engelleyecek yeterli kalınlıktadır.
- Kitabın kapağında içi beyaz mukavva olan kapak kartonu kullanılmıştır. Bu kapak kartonu kolaylıkla kırılmayacak şekilde kalın, aynı zamanda üzerinde resim ve yazıların canlılığını koruyabilecek şekilde kalitelidir.
- Kitabın kapağında kullanılan kâğıdın cinsi fantezi kâğıttır (*Fantezi Kâğıt: dokunulduğunda ön yüzü pürüzlü, arka yüzü pürüzsüz olan kâğıt cinsidir).
- Kitabın kapağı “selefon kaplama” denilen, kitabı dış etkenlerden koruyarak, kitabın ömrünü uzatan naylon kaplama ile kaplanmıştır. (*Bu kaplama ile yapılan

kitabın üzerine ne dökülürse dökülsün, kitapta hiçbir yıpranma olmaz. Öğrenci, bu özelliğinden dolayı, bu kitabı yıllarca kullanabilir.)

- Kitapta hakiki cilt bezi kullanılmıştır.
- Kitap, 32’şer sayfalık 16’lık formadan oluşmuştur. Formalarındaki sayfalar, birbirine iple bağlanmıştır.
- Kitap, A4 kâğıdında, 29,7X20,5 boyutlarında basılmıştır. Kitabın boyutlarının büyük olmasının sebebi, kitapta çok fazla resim, fotoğraf, şekil, tablo, grafik, metin ve açıklamanın yer almasıdır. Kitapta yer alan materyal zenginliği, kitabın boyutlarını fazlalaştırmıştır.
- Kitabın ağırlığı, kâğıdın gramajıdır. Yani sayfada hissedilen ağırlıktır. Kâğıdın gramajı, kâğıt kitap haline gelmeden, kesilmeden tespit edilebildiği için kitabın terazide tartıldığındaki ağırlığı esas alınmıştır. Kitap terazide tartıldığında, 1528 grama karşılık gelmiştir.
- Kitapta serigrafi tekniği kullanılmıştır. (*Matbaada kullanılan baskı teknikleri: serigrafi (ipek baskı), tipo (yüksek baskı) ve ofset (düz baskı).)
- Kitapta, sayfaların daha rahat açılabilmesi için, sayfalar oval kesilmiş olup sayfaların dağılmaması için cilt payı bırakılmıştır.
- Kitaptaki yazılar, matbaalara özel çizim programı kullanılarak, “CorelDraw” isimli yazı programıyla yazılmıştır (*Bu programla her türlü yazı yazılabilir).

3.1.1.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı

Her iki ders kitabında da aynı yapı malzemeleri kullanılmıştır:

- Kitaplarda mat 80 gram 1. hamur ful renk baskı kâğıt kullanılmıştır. 1. hamur ful renk baskıda, kâğıdın cinsinden dolayı, bazı resimlerin baskısı arka sayfadaki yazılarda hissedilmektedir. Kitapların kâğıt rengi beyaz olup zaman zaman arka plan renklendirilmiştir. Kitapların kâğıt dokusu, dokunulduğunda, pürüzsüzdür.
- Kitapların kâğıdı, baskının arka yüze geçmesini engelleyecek yeterli kalınlıktadır.

- Kitapların kapak kartonu, Amerikan Bristol kâğıdından yapılmıştır. (*Amerikan Bristol kâğıtta, dokunulduğunda, kâğıdın ön yüzü pürüzsüz ve parlak, arka yüzü ise pürüzsüz ve mattır.) Kapakta kullanılan kâğıt, ekonomik olması açısından tercih edilen bir kâğıt olup, dış etkenlere (suya, darbeye) karşı çabuk yıpranabilmekte, üzerindeki resim ve yazıların canlılığını uzun süre koruyamamaktadır.
- Kitaplar, A4 kâğıdına 19X27 boyutlarında basılmıştır.
- Kitabın ağırlığı, kâğıdın gramajıdır. Yani sayfada hissedilen ağırlıktır. Kâğıdın gramajı, kâğıt kitap haline gelmeden, kesilmeden tespit edilebildiği için kitabın terazide tartıldığındaki ağırlığı esas alınmıştır. Kitaplar, terazide tartıldığında, 514 grama karşılık gelmiştir.
- Kitapların daha rahat açılabilmesi ve kitap sayfalarının dağılmaması için kitaplara, matbaa terimi olarak, kırım atılmıştır. Kitaplarda ciltleme yapılmamıştır.
- Kitaplarda sayfalar, düz kesim şeklinde olup daha sonra kitapların kapaklarına yapıştırılmıştır ve forma kullanılmamıştır.
- Kitaplarda ofset baskı (düz baskı) tekniği kullanılmıştır.
- Kitaplardaki yazılar, hep aynı karakterle, 10–12 punto şeklinde yazılmış olup zaman zaman yazıların arka planları renklendirilmiştir.

3.1.1.3. Ders Kitaplarının Yapı Malzemeleri Açısından Karşılaştırılması

Almanca ders kitabı ve Türkçe ders kitaplarının yapı malzemeleri tespit edildiğinde anlaşılıyor ki bu ders kitaplarında kullanılan yapı malzemeleri aynı değildir. Almanca ders kitabı, elinize alıp incelediğinizde de fark edilecektir, matbaa işçiliği bakımından kusursuzdur. Öğrencilerin satın almasında ve beraberinde taşımada zorunluluk olmayan bu kitapta çok kaliteli malzemeler kullanılmıştır. Bu kitapta kullanılan yapı malzemeleri, suya ve darbeye karşı dayanıklıdır. Haklı olarak, kitapta kullanılan yapı malzemeleri, kitabın satış fiyatını artırmıştır. Kitabın şu andaki satış fiyatı 34 Euro'dur.

1.015.000 adet basılan Türkçe ders kitaplarında yapı malzemeleri tasarruflu kullanılmıştır. Sayıca çok basılan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından parasız öğrencilere dağıtılan bu kitaplarda, yapı malzemeleri açısından kaliteden söz etmek mümkün değildir. Yapı malzemeleri yönüyle kalitesiz hazırlanan bu ders kitaplarının, yıpranmaması kaçınılmazdır. Suya ve darbeye maruz kaldığında yıpranacağını düşünmek bir yana kitabın kapağında gezinen bir kalem ucu bile kitabın yıpranmasına neden olabilir.

3.1.2. Ders Kitaplarının Kapak Görünümleri

3.1.2.1. Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca Lise Kısmı En Üst Seviye)

Bu kitabın kapağında, renkler mavi ve yeşil tonlarından meydana gelmiştir. Kapağın alt kısmında yer alan 1/3'lük kısımda kitabın ismi, yayınevi ve kitabın lisenin hangi seviyesi için öngörüldüğü yer almıştır. Kitap yazarlarının isimleri, sol tarafta ince bir sütun içerisinde yatık şekilde yazılmıştır. Kitabı yayınlayan ve hazırlayanların ismi ise kitabın iç kapağında yer almıştır. Kitap kapağı hazırlanırken estetik kaygı ile hareket edilmiştir. Kullanılan renkler bakımından klasik renkler yerine göz alıcı mavi ve yeşil renkler kullanılmıştır. Kapakta, INNOVA, Borchon, Wolfgang Freitang'ın resmi kullanılmıştır. Kapağın 2/3'üne kullanılan resim hâkim olmuş, görsel algılamaya önem verilmiştir. Kapak resminin incelenmesi ile ilgili söylenebilecek şey, kitap konseptinin ana çizgilerinin resimde yer alan öğelerin açıklanması ile anlaşılabilir. Kitabın kapsamı (resimdeki gökkuşağı ve saatle ifade edilen) gelenekten (ön cephedeki Goethe Silueti ile ifade bulan) yola çıkarak tasvir edilebilir. Resimde yer alan kitaplar ve eski-yeni yazı malzemeleri öğrencilerin geçmiş ve günümüze ilişkin biçimlendirme ve okuyup algılama usullerini sembolize eder. Bu durum, Alman Dili ve Edebiyatının görüş alanının kapsamına da işaret ederek kitabın başlık seçimine de neden olmuştur.

3.1.2.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı

Bu ders kitaplarının ön ve arka kapakları, farklı şekilde tasarlanmıştır. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabının;

Ön Kapağında: Hangi öğretim kademesinin hangi sınıfı için hazırlandığı, dersin adı, Millî Eğitim Bakanlığı'nın amblemi yer almıştır. Ders kitabının kapağındaki renkler soluktur. Kapaktaki görüntüler net değildir. Türk Edebiyatçılarından biri olan Atilla İlhan'ın fotoğrafı, bu kitabın kapağında görebildiğimiz görüntülerden birisidir. Bu kitabın kapak görünümü, dersin amacını ve içeriğini yansıtmaktan çok öte gelişigüzel bir şekilde tasarlanmıştır. Ders kitabının yazarları, kitabın kaçınıcı baskı olduğu, nerede ve hangi yıl basıldığı ise kitabın iç kapağında yer alan bilgilerdir.

Arka Kapağında: Sol üst köşede “Haydi Kızlar Okula” logosu ile sağ üst köşede “Okul Yap Adını Yaşat-Eğitime % 100 Destek” logosu yer almıştır. Kapağın ortasına trafik lambası çizilmiştir. Lamba kırmızı, sarı ve yeşil renklerinden oluşur. İlk renk kırmızı kalp ile gösterilmiştir ve altına “Kalplerimiz Kırılmasın!-Az risk taşıdığı sanılan kırmızı ışık ihlallerinde her yıl ortalama 10.000 kaza meydana gelmektedir.” yazısı yazılmıştır. Bütün bunlarla, öğrencilere anlamlı mesajlar verilmek istenmiştir. Kitabın kapağının altında, ortada kalan kısımda “Bu ders kitabı Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir. Para ile satılamaz.” yazısı ile kapağın sağ alt köşesinde ISBN numarası yazılmıştır.

Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabının;

Ön Kapağında: Kitabın hangi öğretim kademesinin hangi sınıfı için hazırlandığı, dersin adı yazılmıştır ve tüm bu yazılar, pembe zemin üzerine beyaz renkte iri puntolarla yazılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın amblemi, kapağın en altında ortadadır. Kapağın zemininde, net olarak görülmese de alfabedeki harflere yer verilmiştir. Kitabın kapağı, dersin amacını ve içeriğini yansıtmak şekilde

tasarlanmamıştır. Ders kitabının yazarları, kitabın kaçınıcı baskı olduğu, nerede ve hangi yıl basıldığı kitabın iç kapağında yer alan bilgilerdir.

Arka Kapağında: Sol üst köşede “Haydi Kızlar Okula” logosu ile sağ üst köşede “Okul Yap Adını Yaşat- Eğitime % 100 Destek” logosu yer almıştır. Kapağın ortasında, daire içinde kurşun kaleme göz, ağız, eller ve bacaklar çizilerek, kurşun kalemin eline basketbol topu tutuşturulmuştur. Kurşun kalemin ağzından “Sporumu yapıyorum, hep sağlıklı kalıyorum” yazısıyla öğrencilere, sporun önemine dair mesaj verilmek istenmiştir. Kitap kapağının altında, ortada kalan kısımda “Bu ders kitabı Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir. Para ile satılamaz.” yazısı ile kapağın sağ alt köşesinde ISBN numarası yazılmıştır.

3.1.2.3. Ders Kitaplarının Kapak Görünümleri Açısından Karşılaştırılması

Almanca ders kitabı ve Türkçe ders kitapları, kapak görünümüleri açısından benzer öğeler içermemektedir.

Almanca ders kitabının kapağında kullanılan sanat resmi, kitabın ismini ve içeriğini birebir yansıtacak şekilde bilinçli seçilmiştir. Kitapta kullanılan renklerin canlılığı, öğrencileri kendine çekmekte, onların göz zevkine hitap etmektedir. Bu ders kitabının kapak görünümü, titiz bir çalışmanın ürünü olarak başarılıdır.

Türkçe ders kitaplarının ön ve arka kapak görünümüleri birlikte değerlendirildiğinde; kitapların ön kapak görünümüleri, renk bakımından öğrencileri kendinden uzaklaştıracak şekilde; birinde soluk, diğerinde tek renktir. Canlı renklerin tercih edilmemesi, kitapların kapak görüntüsü açısından eksi puan olarak düşünülebilir. Ayrıca kitapların ön kapakları, Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım derslerinin amaçlarını ve içeriğini yansıtacak görsel bir tasarımdan uzaktır. Bu kitapların arka kapak görünümelerini değerlendirecek olursak; kitapların arka kapaklarında çeşitli logo ve çizimlere yer verilerek birtakım mesajlar verilmek istenmiştir. Bu logoların ve çizimlerin görüntüleri, arka kapaklarda net olarak

yansıtılmadığından, çok dikkatli bir şekilde bakılmadığı müddetçe, bu mesajların öğrenciler tarafından göz ardı edilebileceği âşikârdır. Sözün özü Türkçe ders kitaplarının kapak görünüşleri, titiz bir çalışmanın ürünü değildir. Kitapların kapak tasarımı, özellikle ön kapak tasarımları, görsellikten, göz zevkine uzaktır.

3.2. İçerik Açısından Karşılaştırma

3.2.1. Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca-Lise Kısmı En Üst Seviye)

Berlin eyaletinde yayınevleri, Almanca dersine ilişkin kendi basacakları kitapları hazırlarken sadece temel öğretim programlarını göz önüne alır. Ders kitaplarının hazırlanmasında, temel öğretim programlarında belirlenmiş amaçlara ve kazandırılması gereken becerilere göre bir yöntem izlenmesi söz konusudur. Ders kitabının hazırlanmasında uygulanacak esas kriterler, temel öğretim programları çerçevesinde belirlenir. Ders kitaplarının hazırlanmasında esas alınan kriterler özetle şunlardır:

- 1) İlk ve esas kriter, ders kitabının temel öğretim programına uygunluk göstermesidir. Yayınevleri bu hususa yeterince dikkat edip, kitabı mümkün olduğu şekilde temel öğretim programına uygun hazırlamaya çalışırlar.
- 2) İkinci kriter, kitabın öğrenci yanlısı olup olmadığı, daha doğrusu öğrenciyi hedef alıp almadığıdır. Kitaplar, daha çok öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği, kolay kullanabileceği şekilde hazırlanmaya çalışılır. Bu nedenle kitabın dilinin akıcı olmasına çalışılır, bilimsel ifadelerden mümkün mertebe kaçınılır. Öğrencilerin anlamasını kolaylaştırmak için çok sayıda şemaya, tabloya, fotoğraf ve resim gibi görsel araçlara yer verilir.
- 3) Üçüncü kriter, kitabın bilimsel bulgulara göre hazırlanmasıdır. Bu kriter kapsamına, ortaya çıkan yeni bilimsel gelişmeler de girer. Kitapların mümkün olduğu müddetçe yeni bilimsel gelişmeleri takip etmesi ve bu sayede güncel kalması amaçlanır.
- 4) Dördüncü ve son kriter ise, kitabın Alman Anayasası'na uygunluğu kriteri göz önünde tutulur. Alman Anayasası'nda yer alan devletin temel düzenine

ilişkin prensipler, Anayasal yükümlülükler yayınevlerince dikkate alınır. Bu sayede kitapta işlenen konuların, Anayasaya aykırı ya da Anayasal düzeni sarsıcı konular olması engellenmiş olur. Öğrencilere arka planda, Almanca dersi verilirken, Anayasal düzenin gerekleri de aktarılmak istenir.

Berlin eyaletinde, temel öğretim programlarının, öğrenciyi lisenin son döneminde yapılacak olgunluk sınavına hazırlaması ve o zamana kadar öğrencinin kazanması istenilen becerileri öğrenciye kazandırabiliyor olması gerekir. Yine temel öğretim programları hazırlanırken güncel olaylara, yeni ortaya çıkan bilimsel gelişmelere, Anayasaya ve eğitim yasalarına bakılır. Temel öğretim programlarında, ulaşılması gerekli ve bağlayıcı çeşitli standartlar yer alır. Bu standartlara nasıl ulaşılacağı ve bu standartların derslerde nasıl aktarılıp kazandırılacağı hususu ise, öğretmenin inisiyatifine bırakılmıştır. Öğretmeni bağlayan tek şey, temel öğretim programında yer alan standartlar ve öğrenciye kazandırılması gereken becerilerdir. Öğretmen, bir kitaptan herhangi bir konuyu, ne zaman ve hangi sınıfta, nasıl işleyeceğine kendisi karar verir. Öğretmenin bunu ne şekilde, nasıl ve hangi zaman aralığında yaptığı, bunu yaparken hangi eğitici araçlardan yararlandığı kendi iradesine bırakılmıştır. Dersin şekillenmesi, temel öğretim programından daha çok öğretmenin kararları doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Berlin eyaletinde, lisenin ikinci kısmında, Almanca dersi için şu anda geçerli olan öğretim programı, “Gymnasium’un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı”dır. Bu öğretim programında Almanca dersine ilişkin yer alan esaslar şunlardır:

Almanca dersinin merkezinde öğrenciler okuyan, yazan, konuşan ve yargıya varan bireyler olarak yer alır. Onlarla bağlantı kuran eğitim misyonu, aktif dilsel vasıflandırma ve estetiksel bir eğitimi aynı ölçüde kapsar.

Almanca dersi; öğrencileri, kendilerinin her türdeki metinler üzerine dil sayesinde dahil edildikleri kültürel, estetik, manevî, politik ve sosyal yaşama bağımsız ve ehil katılıma muktedir kılar. Böylelikle ders, kimlik kurucu bir işlevi yerine getirir. Öğrenciler şekil, dil ve

dünya görüşü açısından geniş çeşitlilikte edebî ve pragmatik metinler oluştururlar. Metinlerin benimsenmesi ve üretimi yoluyla estetiksel deneyimler ve sosyal anlayışlar, bilgiler kazanırlar. Aynı zamanda günlük dildeki ve bilimsel tartışmada kendi ve başkalarının pozisyonlarını eleştirebilme ve bunları iletişim amaçlı aktarabilme yeteneğini geliştirirler. Bu sayede tartışma yeteneğinin temel demokratik prensibini yerine getirirler.

Ortaöğrenimin 5.-10. sınıflarındaki ölçme ve değerlendirme aşamasındaki Almanca dersi meslek tanımlayıcı ve aynı biçimde bilime hazırlayıcı bir işleve sahiptir. Bu, öğrencilerin teorik görüşlerini ve problem çözme önerileri ile uğraşmalarını ve ayrıca kendi davranışlarını aktarmalarını hedef olarak koyar. Öğrenciler konulara sorgulayıcı yaklaşırlar ve kendilerine ait yaratıcı çözüm hamleleri denerler. Komplike dilsel ve sanatsal konularla uğraşı, giderek artan biçimde analitik ve kendilerince tanımlanan davranışı teşvik eder. Tartışma ile belirlenen perspektif değişimi ve değişik bakış tarzlarına açılım, bağlantılı düşünmeyi teşvik eder ve bilginin kazanımına yönelik dinamik bir modeli temel alır. Bu şekilde öğrenciler alanın sınırları dışında da bağlantıları tanırırlar ve bunları kendi başlarına üretebilirler. Böylece kendilerini yükseköğrenim ve mesleğin gerektirdikleri hedefe yönelik hazırlarlar ve yaşam boyu öğrenime ilişkin yeteneklerini ve niyetlerini geliştirirler.

Giriş aşamasındaki Almanca dersinde öğrenciler, ortaöğrenim 5.–10. sınıflarında kazanılan becerileri derinleştirir, genişletirler ve kendilerini ölçme ve değerlendirme aşamasındaki çalışmaya hazırlarlar. En geç giriş aşamasının sonunda ölçme ve değerlendirme aşamasına giriş için aranan koşullara ulaşırlar.

Örgün öğrenimde, ölçme ve değerlendirme aşamasında girişte aranan koşullar, uzun bir aradan sonra öğrenim sürecine geri dönüş nedeniyle akşam okulu dinleyicileri veya kolejlin katılımcıları tarafından yerine getirilir. Bitirme hedefli standartlara, yetişkin öğrenenlerin kendi becerilerinin kullanımının yanı sıra kendi içinde farklılaşan çalışmalarla erişilir.

Giriş aşamasındaki Almanca dersinde öğrenciler, açıklarını kapatmak ve güçlü oldukları yanlarını geliştirmeye yönelik imkânı elde ederler. Bilimsel hazırlayıcı çalışmaya yönelik temelleri derinleştirir veya kazanırlar ve artan biçimde karmaşılaşan ödevlerin kendi başlarına üstesinden gelirler. Burada alana ait metodik bilgileri ve becerileri daha bir güvenle uygularlar. Ders seçimini tam anlamıyla yapabilmek için temel ve alan dersleri için

istenilenleri bilirler. Öğrenciler herhangi bir dersin çalışılmasına hazırlık için bireysel öğrenme alanı elde ederler, öğretmenleri tarafından desteklenir ve rehberlik edilirler.

Almanca dersinin içerikleri; edebî ve pragmatik metinlerin üretimi ve iktibas edilmesinin derinleştirilmesi ve dile ilişkin tanımlar ve işlevlerdir. Dersin profili, edebiyat ve dil tanımının açıklanması yoluyla alan derslerinin edebî ve dilsel, teorik derinleşmesini sağlar.

Bu derste; dilsel ve estetiksel eğitim, metnin iletişim aracı üzerinden birbirine bağlıdır. Dilsel eğitim, öğrencilerin farklı türlerdeki metinleri anlayabilsin, düzenleyebilsin ve aktarabilsin diye sözel ve yazılı alanlardaki ifade yeteneklerini geliştirme amacıdadır. Estetiksel eğitim, öğrencilerin metinleri bilhassa edebî beklenti içerisinde kendi özellikleri içinde biçimlendirilmiş nesneler olarak algılama ve değerlendirme yeteneğini geliştirmek amacına sahiptir.

Almanca dersi için özel alanla bağlantılı beceriler dört beceri alanına ayrılır. Bunlar bir bütünün parçası olarak düşünülür ve mevcut parçaları ile yakın bir değişim ilişkisi içerisinde bulunurlar.

Almanca dersinin merkezinde metinle çalışma yer alır. Söz konusu metin, düzenleyici bir mesele olarak anlaşılır ve algılanır. Burada metin bireysel ve sanatsal ifade ve iletişimin bir aracı olarak incelenir. Metinlerle çalışma için bir bütün olarak düşünülebilecek dört temel beceri alanı şunlardır:

- 1) Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi
- 2) Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması
- 3) Konuşma, Sunum ve Dinleme
- 4) Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi- Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme

Görüş Alanı Almanca ders kitabının içeriği, “Gymnasium’un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı”nda belirlenmiş amaçlara ve kazandırılması gereken becerilere ve aynı zamanda Alman Anayasası’nda yer alan devletin temel düzenine ilişkin prensiplere ve Anayasal yükümlülüklerle uygun bir şekilde öğrenci yanlısı olarak hazırlanmıştır.

Görüş Alanı Almanca ders kitabı, 06.05.2004 tarihinde Westermann Okul Kitapları Yayınevi Limited Şirketine bağlı Schöningh Yayınevinde hazırlanmış ve Westermann Basım Limited Şirketince 654 adet basılmıştır. 528 sayfadır. Kitabın Ön Sözünde de yer aldığı üzere, bu kitap; ilk etapta okul gerekliliklerine ve ihtiyaçlarına yönelik bir eserdir. Bu eser ilginç Almanca dersleri, olgunluk sınavı, yükseköğrenim ve ayrıca alana ilişkin istekler bağlamındaki beklentilerin en iyi şekilde karşılanması amacıyla hazırlanmış olup dersin, özellikle lise kısmı en üst seviyede (Oberstufe'de) görülen dersin aradığı seviyeyi onu aşmadan ulaşır.

Görüş Alanı Almanca, aynı anda üç işlevi yerine getiren bir Almanca ders kitabıdır. Bu kitap;

- 1) Edebiyat ve modern medya araçlarının, konuşmanın ve yazmanın ve ayrıca dil incelemesinin bütünsel çalışmayı ve öğrenmeyi de olanaklı kılacak şekilde bir ciltte birleştirildiği okur yanlısı bir çalışma kitabıdır.
- 2) Edebiyat ve dil bilimi hakkında ve aynı şekilde konuşma ve yazım türleri, çalışma teknikleri ve yöntemleri hakkında temel bilgileri sadece aşamalı bir biçimde kazandıran ve açıklayan değil; aksine çok yanlı uygulama ile güvenli bir biçimde aktaran bilgi kaynağıdır.
- 3) Yazılılara ve olgunluk sınavına hazırlık için içerik, sinopsis ve ayırt edilebilen yazar ve kavramlar, konular düzeni üzerinden hızlı ve güvenilir bir biçimde yönünüzü bulabileceğiniz başvuru kitabıdır.

Bu kitap, esas olarak dilin birliğinden hareket eder ve yeni yazım kurallarını ve noktalama işaretlerini dikkate alarak yazılmıştır. Bunlara sanatsal, dilsel ve lisans hukukuna ilişkin nedenlerden dolayı değişikliğin mümkün olmadığı metinler istisna teşkil eder. Bu metinler kitapta * ile işaretlenmiştir.

Öğrenciler, Ön Sözüde de yer aldığı üzere, bu kitapla;

- 1) Analitik ve biçimlendirici yorum yoluyla geniş kapsamlı anlama süreçlerinden bilgi sahibi olurlar.
- 2) Kendi konuşmaları ve özenli biçimde geliştirilen yazım süreçleri ile ilgili bütün önemli gösterim ve biçim türlerini kesinlikle becerir ve bu anlamda esasen okul zamanının çok ötesine taşan beceriler kazanırlar.

- 3) Dile bir iletişim aracı olarak sahip olmayı ve dili eş zamanlı insana ilişkin temel bilgilerin kazanıldığı incelemenin bir nesnesi olarak anlamayı öğrenirler.

Bu kitap, klasik usullerde hazırlanmış olup kitap başlıkları, Alman tarihini derinden etkilemiş politik, ekonomik ve sosyal gelişmelerin yansıması olan edebî dönemlere göre oluşturulmuştur. Kitapta yer alan konular, kolaydan zora doğru, sistematik bir biçimde sıralanmış ve işlenmiştir. Metinler seçilirken çağlara göre seçilmiş ve bu çağlar seçilirken tarihî olaylar ve gelişmelerden yola çıkılmıştır. Yazarlar seçilirken edebiyat çağları göz önünde tutularak seçim yapılmış ve dönemde eser vermiş belli başlı yazarlar seçilmiştir.

Bu kitap, on iki başlık ve her başlık içerisinde alt başlıkları içerir. On üçüncü başlık, kitabın tamamına ilişkin genel bir bakış ve her başlığa ilişkin kısa özetleri sunar. Kitabın yapısı üç temel üzerine oturur:

- 1) Esas metinler.
- 2) Yönteme ilişkin bilgilerin ve şematik açıklamaların yapıldığı M harfi ile başlayan kutucuklar.
- 3) Kavramların tanıtıldığı sözlük başlığını taşıyan ve büyük L harfi ile gösterilen kutucuklar.

Kitabın içindekiler kısmı, genel bir bakış sunmaya elverişli olarak hazırlanmış ve bu sayede hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin aradıkları konu ve bilgileri rahatlıkla ve kolay bir şekilde bulmaları sağlanmıştır. İçindekiler kısmı, doğrudan hangi konuların işlendiği, hangi sorunların tartışıldığını anlayabilecek şekilde, önce başlıklar sonra başlıkların içinde yer alan alt başlıklar şeklinde düzenlenmiştir. Konular çeşitli çalışma alanlarına bölünerek işlenmiştir. Bu sayede kitabın lisenin ikinci kısım bütün sınıflarını (Gymnasiale Oberstufe 11.-12.-13. sınıflarını) kapsamayı dezavantajı giderilmek istenmiş, öğretmenlere kitapta yer alan bir konuyu yeri geldiğinde rahatlıkla hem 11 hem 12 hem de 13. sınıflarda işlemesi yönünde kolaylık sağlanmıştır.

Berlin eyaletinde, ders kitaplarının hazırlanmasında sınıf ayırımından daha çok konu ayırımı yapılması gerçeğinden hareketle; Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı'nda konular, dört ders yarıyılı olarak tanımlanmıştır.

Berlin eyaletinde dersler, temel dersler ve alan dersleri olmak üzere iki şekilde işlenir (*Temel Dersler: Almanca dersi ile ilgili temel bilgileri içeren, haftada üç saat herkesin alması zorunlu saatleri içeren derslerdir. Alan Dersleri (Seçmeli Dersler): Almanca dersi ile ilgili üretici, beceri isteyen, isteğe bağlı, haftada üç saatlik Almanca dersinin detaylı bir şekilde değerlendirilmesi olan ve haftada beş-altı saat olarak belirlenen derslerdir). Temel dersler ve alan derslerinde, 1. ve 2. ders yarıyıllarında işlenmesi istenilen toplam on beş konu ve bu on beş konu içinde işlenmesi zorunlu kılınan toplam sekiz konu, 11. sınıfları ilgilendirir. 1. ders yarıyılı için yedi konudan dört konu zorunlu iken; 2. ders yarıyılında sekiz konudan dört konu zorunludur. Bu konuları, Görüş Alanı Almanca ders kitabında dağınık bir şekilde görürüz. Kişisel tespitimiz neticesinde, 11. sınıflar (lise birinci sınıflar) için 1. ve 2. ders yarıyılları içinde işlenmesi istenilen konular, kitapta şu başlıklarda belirlenmiştir. Bu konuların Almanca ders kitabındaki karşılıkları, parantez içinde ana başlıklar (1.-2.-3. başlık gibi), alt başlıklar (I-II-III gibi) ve alt başlığın bir alt başlıkları (1-2-3 gibi) olarak aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

1.Ders Yarıyılı: Edebiyat ve Dil Karşılaştırması-Ağırlık Noktası 20.-21.

Yüzyıl

Toplumsal Dönüşümlerde Yaşam ve Yazı

Aşağıdaki üç alt konudan ikisi zorunludur:

1. Edebiyat ve Dilde Nasyonal Sosyalizm Dönemi (9. Başlık III)
2. 1945 Sonrası Edebiyat-Demokratik Alman Cumhuriyetinde ve Federal Almanya Cumhuriyetinde Edebiyat (11. Başlık I)
3. 1989 Sonrası Edebiyat (11. Başlık II-III)

Başka Kùltürlerle İlişki İçindeki Alman Dilini Kùllanan Yazarlar

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Sürgün Edebiyatının Değişik Görünüm Biçimleri (9.Başlık III-IV)
2. Edebiyatın Konusu ve İçeriği Olarak Göç (???söz konusu konunun ders kitabında işlenmediği anlamına geliyor.)

Dil Kuralları ve Dil Değişimleri

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Dil ve Siyaset (9. Başlık II-4)
2. Almancanın Çeşitliliği (2. Başlık II)

2.Ders Yarıyılı: 17.-18. Yüzyılda Edebiyat ve Dil

Toplumda ve Edebiyatta Aydınlanma

Aşağıdaki üç alt konudan ikisi zorunludur:

1. Aydınlanma ve Aydınlanma Eleştirisi (4. Başlık I-1,2 ve 6)
2. Fırtına ve Atılımla Aşırı Duygululuk Dönemi Edebiyatı ve Dili (4. Başlık II-1 ve 2)
3. Drama ve Tiyatronun Gelişimi (1. Başlık IV, 5. Başlık III-2, 7. Başlık III-1, 8. Başlık II-1)

Diğer Avrupa Edebiyatlarıyla Etkileşim İçindeki Alman Dili ve Edebiyatı

Aşağıdaki üç alt konudan birisi zorunludur:

1. Avrupa Rönesansı ve Barok Lirikizmi (3. Başlık I-1 ve 2)
2. Orta Çağın Seçilmiş Eserleri (2. Başlık I-1 ve 4)
3. Alman Esinlemesi Altındaki 17.-18. Yüzyıl İngiliz ve/veya Fransız Edebiyat ve Felsefesinin Yazarları ve Konuları (4. Başlık I-2)

Dil Tarihi ve Gelişimi

Aşağıdaki iki alt konudan birisi zorunludur:

1. Anlam Bilimin Gelişim Yönleri (1. Başlık IV, 5. Başlık III-2, 7. Başlık III-1, 8. Başlık II-1)

2. Alman Konuşma Dilinin Gelişimi (2. Başlık II- 2, 5. Başlık IV-2, 10. Başlık II-2)

Kitabın sayfaları çevrilirken, geçici bir genel izlenime sahip olunabilir ve göze çarpan ilk noktalar tespit edilebilir. Kitapta her bir bölümde bir giriş resmi vardır. Kitap, konusal tasnife göre toplam on iki başlığa (1.-12. başlıklar) ayrılmıştır ve bunun dışında çağlara göre (2.-11.başlıklar) düzenlenmiştir. Düzen açısından başlıklar ve alt başlıklar konulmuştur. Sayfa düzenlemesi ana ve yan sütunlar şeklinde düzenlenmiştir. Ara sözler çok sayıda kullanılmış (Siglen) ve önemli hususlar, çeşitli renklendirmelerle ön plana çıkarılmıştır.

Kitapta metinler, resimler, bilgiler, yöntemler ve ödevler bağlantı içerisinde. Kitabın 479. sayfasından itibaren işlenen “Bir Bakışta” kısmı, öğrencilerin yeri geldiğinde öğrendikleri bilgileri hatırlayabilmelerine ve tekrar etmelerine imkân sağlamıştır. Kitapta bu kısım, öğrencilere ve öğretmenlere genel bir bakış ve başlıkların kısa bir özetini sunmuştur.

Öğrencilerin kitap ile kendi başlarına çalışmalarını teşvik ve bu çalışmalara kolaylık sağlamak açısından kitabın sonunda yeri geldiğinde başvurulabilecek yazar ve konu fihristleri yer almıştır. Ayrıca bu kitapta, çalışma alanlarının bütünleştirilmesine ilişkin özetler kısmı, her bir çalışma alanına ilişkin nelerin yapılması, hangi yazarların hangi eserlerinin okunması ve dil bilgisi açısından nelerin işlenmesi gerektiğine ilişkin kısa bilgiler sunulmuştur.

Birinci Başlık: Lise 1.-3. Sınıflarındaki “İnsan ve İnsaniyet” Konulu Çalışmaya Giriş

Kitabın bu başlığı, 20. yüzyılın önemli ressamlarından Marc Chagall’ın “Melek Düşüşü” adındaki resmi ile başlar (bakınız Ek 11-Resim 1). Resmin sol alt köşesinde yer alan verilerden hareketle, bu resmin yedi yıl süreyle tamamlandığı anlaşılmıştır. Resimde kırmızı bir meleğin derinlikler içerisine düştüğü görülür. Resimde

kullanılan kırmızı, mavi ve sarı renkler ile farklı konu ve motiflerin bir arada yer aldığı, ilk bölümdeki farklılık ve çeşitlilik vurgulanır.

“Şiir Konusu Olarak Yaşamın Anlamı Üzerine Sorgulama” alt başlığında, şiirlerin konusu olarak yaşamın anlamı ve konusu işlenmiştir. Bu alt başlık; kişinin kendisine kim olduğu, yaşamın anlamının nereye uzandığı, dünyanın nasıl algılanması gerektiği gibi soruların cevaplarının arandığı alan olmuştur. Burada, esasında kişi yalnız olmasına rağmen, dışarıdan gelecek yanıtlar da bu sorulara cevap bulunmasında kişiye yardımcı olmaktadır. Din adamlarının ve filozofların yanı sıra çeşitli şairlerin de bu tür soruları sorduğu ve bunlara cevap aradıkları vurgulanmıştır. Bu başlıkta Goethe, Nietzsche ve Matthias Claudius gibi şairlerin şiirlerine yer verilmiş ve daha çok başlıkta şiir kavramı tanıtılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra bu başlıkta Gottfried Benn’in “Seyahatler” şiiri incelenmiş ve belli bir amaca yönelik okumanın nasıl yapılması gerektiği ve bir metinden nasıl alıntılar yapılacağı sözlük ve yöntem kısımlarında izah edilmiştir. Sözlük kısmında dikkati çeken diğer bir husus ise konuşma şekillerinin detaylı biçimde açıklanması ve yan tarafta her bir türe ilişkin ufak resimlere yer verilmiş olmasıdır. Öğrencilerin alan bilgisini ölçmek için beyin fırtınası yaptırılması önerilmiştir. Yine bu başlık altında, daha önce verilen şiirlerle öğrencilere öğretilen şiirler üzerine şiir okuma, konuşma, şiir yazma ve bunları yazılı şekilde yorumlama becerilerinin bazı şiirler üzerinde uygulanması istenmiştir. Bu amaçla Johann Christian Friedrich Hölderlin’in “Özgeçmiş” ve Erich Kästner’in “Kısa Özgeçmiş” şiirlerine yer verilmiş ve uygulamanın bunlar üzerinde yapılması istenmiştir. Öğrenciye resimlerle ek bilgiler verilmiş ve ödevler ile öğrencilerin şiir üzerine çalışması gibi yaklaşımlara girilmiştir. Şiirleri çalışma konusu edilen yazarların geniş biyografilerine, fotoğrafları ile birlikte yer verilmiş ve yan sütunlardaki sözlük kısımlarında terimler izah edilmiştir. Ayrıca bu alt başlıkta, şiir okuma şekillerine dair ayrıntılı açıklamalarda bulunulmuş ve şiir incelemesini öğrenciler nezdinde kolaylaştırmak adına adım adım şiir yorumlaması metodu izah edilmiştir. Şiir analizi detaylı olarak şematik biçimde anlatılmış ve yanlarda verilen resimlerle anlayış kolaylaştırılmak istenmiştir. Yine ilerleyen sayfalarda şiir analizinde kullanılabilecek kavramlar tanıtılmaya başlanmıştır. Öğrencilerin bu

başlıkta, şiir ile uğraşı esnasında bilmek zorunda olduğu her türlü bilgi ve kavram verilmiştir.

“Epik Kısa Türlerde Durumlar ve Geçiş Durumları” alt başlığında, hikâyeleriyle ünlü Johann Peter Hebel’in kısa bir öyküsüne ve yazarın özgeçmişine yer verilmiştir. Ayrıca Wolfgang Borchert’in “Ekmek” isimli eseri de bu alt başlıkta yer almıştır. Sözlük kısımlarında hikâye türleri açıklanmıştır. Ayrıca bu alt başlık içinde, modern anlatım teknikleri anlatılmış ve metot kısmında “biçimlendirici yorum”un nasıl yapılacağı şematik biçimde öğrencilere aktarılmıştır. Öğrenciler ders esnasında aktarılan bilgileri nasıl not etmesi gerektiği, bu anlamda nelere dikkat etmesi gerektiği metot kısmında unutulmamıştır. “Kahramanlar ve Kurbanlardan” başlığı taşıyan kısımda ise daha çok dünya savaşlarının, kitlesel katliamların ve soykırım olaylarının ağırlık koyduğu 20. yüzyıl tarihi incelenir ve bu dönemin, yazarların şiddete ve savaşa karşı tutumlarını nasıl etkilediği öne çıkarılır. Dil açısından ise ders protokollerinin nasıl tutulması gerektiği ve düz yazı yorumu anekdotlar bağlamında açıklanmıştır. Anekdot kavramı sözlük kısmında tanımlanmış ve çok sayıda anekdot örneğine yer verilmiştir. Alman edebiyatının önemli yazarlarından Heinrich von Kleist’in “Son Prusya Savaşından Anekdotlar” eserine geniş yer ayrılmış ve yazar hakkında bilgiler verilmiştir. Sonraki sayfalarda ders protokollerine ve düz yazı yorumuna metot kısmında geniş ölçüde yer ayrılmıştır.

“2000 Yılıının Eşiğinde Gençler” alt başlığında, bu kuşağın kendinden önceki kuşakların aksine, daha korunmalı bir dünyada yaşadıkları, ebeveynlerinin aksine herhangi bir şeye karşı herhangi bir tepki göstermedikleri vurgulanmıştır. Yozlaşmış bir toplumda yetişme çağındaki gençlerin problemleri ile uğraşan yeni dönem yazar ve eserlerine yer verilmiştir.

“Antik ve Modern Dramada Antigon’un Kişiliği” alt başlığında, drama ve Antigon konuları işlenmiştir. Bertolt Brecht ve Sophokles’in Antigon eserleri verilmiş ve kavramlar çeşitli eser, çizim ve fotoğraflarla öğrenciye aktarılmaya çalışılmıştır. Metot kısmında, öğrencilerin bir konu etrafında kendilerinin organize edecekleri ve içeriğini kendilerinin tespit edecekleri “proje dersi” yapmaları

önerilmiştir ve bunun nasıl yapılması ve bu konuda nelere dikkat edilmesi gerektiği şema halinde ayrıntılı bir biçimde ortaya konmuştur.

Bu başlıkta son olarak, “Kurt Tucholsky: Yazar, Eser ve Okuyucu” alt başlığında, Alman edebiyatında çok önemli ve ayrı bir yeri olan Kurt Tucholsky’e yer ayrılmıştır. Yazarın kendisi tanıtılmıştır ve yazarın edebiyatın her alanında yazdığı eserlerinden örnekler sunulmuştur. Yazarın bilhassa mizah alanında verdiği eserlere dikkat çekilmiş ve bu çerçevede kabarelerinden biri örnek mahiyetinde verilmiştir. Sözlük kısmında da kabare kavramı tanıtılmıştır. Bu alt başlıkta çok sayıda görsel malzemeye yer verilmiş ve bu sayede öğrencilerin hem konuyu kavraması kolaylaştırılmıştır hem de kazanılan bilgilerin kalıcı olması sağlanmak istenmiştir. Burada Kurt Tucholsky’nin yazılarını yazdığı “Weltbühne”nin kapak resmi de unutulmamıştır. Metot kısmında ise konuşma teknikleri üzerinde durulmuştur. İyi bir konuşma yapabilmek için nelere dikkat edilmesi gerektiği yeri geldiğinde şema halinde anlatılmıştır.

İkinci Başlık: Orta Çağ

Kitapta bu başlık, sol tarafta rahiplerin yazmış olduğu Orta Çağ’dan kalma bir eserden alıntı bir resim ve sağ tarafta 13. yüzyıldan kalma İncil’den bir resim ile başlar (bakınız Ek 11-Resim 2). Orta Çağ’da neler yaşandığını, çağa hâkim olan düşünüş tarzı ve sembolleri daha iyi kavratmak amacıyla; öncelikle Orta Çağ’a damgasını vuran ve 19. yüzyılın en önemli şairlerinden sayılan Emanuel Geibel’la başlanmış, önce Emanuel Geibel’in kısa bir özgeçmişi sunulmuş, sonra da şairin önemli eserlerinden olan “Friedrich Rotbart” eseri örnek mahiyetinde verilmiştir. Daha sonra Alman edebiyatının önemli isimlerinden kabul edilen Heinrich Heine’in ünlü “Almanya: Kış Masalı” şiiri sunulmuştur. Okuma mahiyetinde üçüncü eser olarak Günter Kunert’in “Neuere Ballade in folge älterer Sage” eseri sunulmuştur. Her üç eser de incelenmemiş, sadece dönemi tanıtmak açısından bilgi amacıyla sunulmuştur.

“Orta Çağ Yaşamından Örnekler” alt başlığında, Orta Çağ yaşamında çok önemli yer sahibi olan şövalyelerin ve rahiplerin yaşamları konu edilmiş ve bununla ilgili Wolfram von Eschenbach’dan “Parzival” ve Hartmann von Aue’dan “Der arme Heinrich” eserleri örnek olarak verilmiştir. Ayrıca Hartmann von Aue’nin özgeçmişi verilmiştir. Burada vurgulanması gereken başka bir husus, sözlük kısmında saray şiir ve roman türleri ile kahramanlık şiirlerinin tanımlanmış olmasıdır. Sadece Orta Çağ Alman Edebiyatında rastlanan bir tür olan saray şövalyelerinin (Trubadur) söylediği trubadur şarkıları dikkat çekicidir. Burada Der von Kürenberg’den “Ich zôch mir einen valken” eseri örnek verilmiştir. Burada göze çarpan ilk husus, o dönem trubadur şarkılarının dil olarak Orta Çağ Almancasını kullandığı ve bu dilin günümüz Almancasından farklı okunup yazıldığıdır. Öğrencilerin söz konusu dili anlayıp, eserleri okuyabilmelerine imkân sunmak açısından, sol tarafta sözlük kısmında bu dilin nasıl anlaşılabilirliğine dair örnekleyici ipuçları verilmiştir. Yine kolaylık olması açısından, şarkının orijinal versiyonunun yanı sıra günümüz Almancası versiyonu da ayrıca verilmiştir. Bu alt başlıkta, Orta Çağ şarkılarının yorumunun nasıl en iyi şekilde gerçekleştirilebileceğine ilişkin ayrı bir yorum metodu şema halinde gösteriliyor ve bu metot öneriliyor olsa da kitabın geneli için geçerli bir şiir yorumlama yöntemi olarak birinci başlıkta önerilen üç aşamalı yöntemin de söz konusu metinler için düşünülebileceği ve kullanılabileceği ayrıca belirtiliyor. Başka bir tabloda da söz konusu Orta Çağ metinlerinin yapısının öğrenci nezdinde daha iyi anlaşılabilmesi için başka bir metot tanıtılıyor. Bu alt başlıkta, sadece Orta Çağ edebiyatına damgasını vuran karşılıksız aşk şarkıları (Minne) yazılı biçimde gösterilmemiş, aynı zamanda bu türün minyatürize örnekleri de öğrenci nezdinde kavrayışı daha da güçlendirme amaçlı görsel biçimde sunulmuştur. Bu tür, günümüz okuyucusuna yabancı olduğundan ve algılanması günümüz bilgisi ile zor olduğundan, bu türün açıklanmasına ilişkin çeşitli yöntemler tanıtılmış ve sunulmuştur. İlginç olan diğer bir nokta ise, kitabın başka bir edebî tür olan okur mektuplarının tahlilini Orta Çağ metinleri ile bağlamış olması ve bir gazetede yayımlanan bir Orta Çağ metnine yazılan okur mektubunun adım adım tahlil edilmesidir. Gündelik hayatta yönetime ve kötü gidişata normal kanallar yoluyla getirilemeyen eleştiri, karşılıksız aşk şarkıları yoluyla ifade edilerek hayat bulmuştur. Bunun en güzel örneklerini çağında sunan Walther von der Vogelweide’in dört adet

eseridir. Yine politik düzlemde başka bir husus da Orta Çağ siyasî hayatı ve dünya görüşü, resimlerle tasvir edilmeye ve ortaya konulmaya çalışılmıştır. Seçilen resimlerin hepsindeki ortak özellik; dinî motifler taşıması, Hristiyanlığa vurgu yapması ve imparatorun Tanrının yeryüzündeki temsilcisi ve gücü sayılması, imparatorun Tanrı tarafından tayin edilmesidir.

“Orta Çağ Dilleri” alt başlığında, lehçe ve şive kavramları verilmeye çalışılmış ve tanımlanmıştır. 19. yüzyılda Avrupa coğrafyasında Alman dilini konuşanların kullandıkları şiveler ve Almancanın günümüzdeki haline gelinceye kadar katettiği aşamalar tablo, harita, çizelge ve metinlerle izah edilmiştir. Günümüz Almancasına gelinceye kadar, Almancanın üç gelişim aşaması gösterdiği hususu da burada belirtilmiştir. Yine burada ayrı bir yer verilen husus da Martin Luther’in, çıkardığı İncil yoluyla Almancanın tek bir dil haline getirilmesi aşamasına katkısıdır ve Martin Luther’in şiveleri İncil yoluyla birleştirmesinin dönüm noktası olmasıdır. Ayrıca bu alt başlıkta, Martin Luther’in yazdığı İncil’den çeşitli örnekler verilmiştir.

Üçüncü Başlık: Barok Dönemi

Kitapta bu başlıkta, Barok dönemi resim örneklerinden David Teniers’in “Die Versuchung des heiligen Antonius” resmi kullanılmıştır (bakınız Ek 11-Resim 3). Bu başlıkta, değişik metinler yoluyla Barok dönemine genel bir bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca karşılaştırma yapmak adına resim ve metinler eklenmiştir. Bu dönemin, savaşların hâkim olduğu bir dönem olduğu ve bunun edebiyata etkisinin de hayli fazla olduğu çeşitli yazarların çeşitli eserleri ile anlatılmaya çalışılmıştır. Burada dönem yazarlarının (Paul Fleming, Christian Hofmann von Hofmannswaldau ve Martin Opitz’in) özgeçmişlerine ve örnek eserlerine yer verilmiştir. Daha sonra Barok döneminde geçerli olan prensipler ve akımlar geniş bir şekilde anlatılmıştır.

Barok döneminde geçerli anlam dünyası “Simplicissimus Teutsch” örnek alınarak anlatılmaya çalışılmıştır. Bu başlıkta, Barok döneminde etkisini göstermiş değişik trajedi ve komediler sunulmuş ve öğrencilerin bu konuları değişik ödevlerle işlemesi öngörülmüştür.

“Dünya Düzeni” alt başlığında ise, Barok döneminin düşünme düzeni çeşitli düşünürler (Gottfried Wilhelm Leibniz, Blaise Pascal vb.) üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Edebî türler arasında önemli bir yer tutan Sonnet işlenmeye başlanmış ve karmaşık düşüncelerin ve dünyevî olmayan konuların yoğunlukla işlendiği Barok dönemindeki kaosa tepki olarak gayet sıkı kurallara tâbi olan Sonnet edebî türü işlenmiştir. Buna ilişkin üç aşamalı bir analiz şeması, yöntem bağlamında kullanılmıştır. Bu alt başlığın sonunda, işlenen bütün konular bir tabela şeklinde derlenip genel bir bakış açısı sunularak, öğrencilerin kazandıkları bilgileri bir düzen içerisinde görebilmelerini sağlamak istenmiştir.

Dördüncü Başlık: Santimentalizm (Aşırı Duyarlılık 18. Yüzyılda), Fırtına ve Gerilim

Kitabın bu başlığı, Hollanda’nın çağının en ünlü ressamlarından olan Johannes Vermeer’in “Coğrafyacı” adlı resmi ile başlar (bakınız Ek 11-Resim 4). Resimde, çalışma masasının üzerindeki karta eğilmiş ve düşüncelere dalmış bir adamı görürüz. Adam, elindeki pergel ile sanki az önce bir uzaklığı ölçmüş ve bunun üzerine düşünüyor izlenimi vermektedir. Adamın önündeki kart, yıldız kettidir; arkasında dolabın üzerinde duran maket ise yerküre maketidir. Bu iki öğeden, resimde yer alan adamın, gök bilimi ve coğrafya konuları ile uğraştığı sonucuna varılır. Bu başlıkta, düşünsel uğraşmayı günümüzde de yoğun biçimde etkileyen Aydınlanma dönemi ve dönemin edebiyata yansımaları konu edinilir. Aydınlanma dönemi, büyük çağ mahiyetinde kavram olarak bir üst kavram özelliğini taşır ve 18. yüzyılda edebiyata hâkim olmuş bütün edebî akımları karşılar.

“Aydınlanma-Ruhun Yeni Çağına Hareket” alt başlığı, daha çok Aydınlanma kavramının açıklanmasına ayrılmış ve bu kavramın kapsam alanı tespit ettirilmeye çalışılmıştır. Aydınlanma yanlılarının beklentileri ve ulaşmak istediği amaçlar, ünlü Alman şair Schubart’ca Almanya özelinde durumu tanımlayan sözleri ile aktarılmaya çalışılmıştır. Schubart’ın tanımladığı Almanya’yı “Tanrıların Evi” haline getirmek için hangi hedeflerin izlenmesi gerektiği ve bunların ne ölçüde gerçekleştirilebileceği sorularına, öğrencilerin çeşitli yazarlardan farklı eserler yoluyla ilk cevaba

ulaşabilmesi sağlanmıştır. Bu anlamda Gotthold Ephraim Lessing'den “Gerçeklik Üzerine” ve Gottlieb Konrad Pfeffel'den “Aydınlanma” isimlerini taşıyan eserler örnek olarak yer almıştır. Eserlerine yer verilen diğer yazarlar ise Gottfried Benn, Christoph Martin Wieland ve Andreas Gryphius olmuştur. Sayfalarda görsel kavrayışı güçlendirmek maksadıyla çeşitli resimlere yer verilmiş, yan sütunlardaki sözlük kısmında yazarların özgeçmişine ve ansiklopedi kavramına yer verilmiştir. Diderot ve d'Alembert'in ansiklopedisinin ilk cildinin kapak resmi de ansiklopedi kavramının açıklandığı sözlük maddesinin üstünde yer almıştır. Dönemin en önemli kişiliklerinden René Descartes de unutulmamış ve Descartes'in önemli eserlerinden olan altı meditasyondan oluşan “İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar” eseri ve özgeçmişi de kitapta yer bulmuştur. Metodik çalışma kısmında Immanuel Kant'ın “Aydınlanma Nedir Sorusuna Yanıt” eseri tahlil edilmiştir ve argümanların nasıl ortaya konulabileceği ve böylesi bir tahlil çalışmasında hangi zorluklarla karşılaşabileceği aktarılacak istenmiştir. Bu alt başlığın bir alt başlığı olan “Aydınlanma ve Mutlakiyetçilik” başlığında, aydınlanma dönemindeki hareketlerin gerek dünya görüşlerinde, gerek siyaset ve gerekse sanat alanında önemli dönüşümlere yol açtığı tespitinde bulunulur ve bu dönem doğa bilimlerin zaferi olarak tanımlanır. Artık sadece insan aklından yola çıkarak hedeflere ulaşılabilceği görülmüş ve doğa bilimsel yöntemler ile felsefî düşüncenin birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri vurgulanmıştır. Bu düşünceden etkilenen yazarlar olarak da Friedrich II. von Preußen, Gottfried August Bürger, Matthias Claudius ve Christian Friedrich Daniel Schubart gösterilmiştir. Bu yazarların eserleri ve özgeçmişleri sunulmuştur. Öğrencilere saray ve burjuva yaşamını tanıtan “18.Yüzyılda Yaşam” başlıklı üç sayfalık bir metin verilmiştir. Metinleri destekleyici çok sayıda resim kullanılmıştır. 18. yüzyıl; siyasî, sosyal ve kültürel yaşamda birbiri ile gerginlik içerisinde olan mutlakiyetin ağırlık bastığı saray yaşamı ve burjuva şehir kültürünün tahayyüllerinin ağır bastığı bir yüzyıl olmuştur. Yazarların bu durumdan nasıl etkilendikleri ve hangi koşullar altında yazdıkları iki mektup içerisinde yer alan iki özgeçmişten yola çıkılarak aktarılmaya çalışılmıştır. Bunlar Christoph Martin Wieland'in Leonhard Meister'a ve Johann Georg Zimmermann'a yazdıkları mektuplardır. Göze çarpan bir husus da yine bu dönemde sansür ve ağır ceza tehdidine maruz bırakılan ifade ve basın özgürlüğünün direkt kanallar aracılığıyla

kullanılamamasına alternatif bir çözüm olarak ortaya konulan masalların ve aforizmaların, öğrencilere bu türlerin en iyi örnekleri olarak tanıtılmak istenmiş olmasıdır. Jean de La Fontaine'den ve Georg Christoph Lichtenberg'den masal ve aforizma örnekleri verilmiştir. Yazarların özgeçmişleri, fabl ve aforizma kavram açıklamaları sözlük kısımlarında yer bulmuştur. Çeşitli masalları karikatürize edici resimler kullanılmıştır. Bir başka kısımda ise, drama konusu işlenmiş ve drama yorumunun nasıl yapılacağı metodik olarak yöntem kısmında gösterilmiştir. Alman edebiyatının önemli eleştirmenlerinden olan Gotthold Ephraim Lessing'den “Bilge Nathan” eseri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir ve bu eser, drama yorumu kısmında tahlil edilmiştir. Burada bu oyunu oynayan çeşitli tiyatroların sahnelerinden fotoğraflara yer verilmiştir.

“18. Yüzyılda Aşırı Duyarlılık ile Fırtına ve Gerilim” alt başlığında; duygulara vurgu yapılan “Duyarlılık”, Aydınlanma çerçevesinde önde giden önemli bir rol oynamış ve en önemli temsilcisi Friedrich Gottlieb Klopstock olmuş ve söz konusu yazarın “Mesih” eseri en önemli eser olarak görülmüştür. “Fırtına ve Gerilim” dönemi, bir grup genç yazardan oluşan bir gençlik hareketi tarafından belirlenmiş ve bu genç yazarlardan Johann Wolfgang von Goethe merkezî bir yer edinmiştir. Bu alt başlıkta, Goethe'den eserler verilmiş, onun yazdığı türler ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Goethe'den sonra söz konusu hareketin diğer önemli bir ismi olan Friedrich Schiller de kitapta hak ettiği yeri bulmuştur. Friedrich Schiller'in eserlerinden çeşitli örnekler sunulmuş ve bu bağlamda “Fırtına ve Gerilim” döneminin yazarları ve 18. yüzyılda tiyatro, yan sütunlardaki sözlük kısımlarında izah edilmiştir. Büyük bir çağ olan Aydınlanma döneminin etkilerinin anlatıldığı son kısımda, ilk olarak Francisco de Goya'ya yer verilmiştir. Ressamın özgeçmişine ve bir resmine yer verilerek, öğrencilerin resmi ve bu resmin başlığını tasvir etmeleri istenmiştir. Daha sonra Günter Grass'ın “Mantığın Rüyası” ve Friedrich Nietzsche'nin “İyi İnsan” eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Ayrıca Günter Grass öğrencilere tanıtılmıştır. Bu kısımda öğrencilerden grup oluşturarak “proje dersi” yapmaları istenmiştir. Bunun nasıl yapılacağı açıklanmış ve adım adım anlatılmıştır.

Beşinci Başlık: Klasik Dönem

Kitabın bu başlığı, Johann Heinrich Wilhelm Tischbein'in en ünlü eseri olan ve Goethe'yi resmettiği "Roma Campagna'sındaki Goethe" resmi ile başlar (bakınız Ek 11-Resim 5). Resimde dikkati çeken ve ressama hata olarak atfedilebilecek husus ise, resimde şair sanki iki sol bacağı varmış gibi gösterilmiştir. Her ne kadar Klasik Çağ, Goethe'nin ve Schiller'in Çağı olarak gösterilse de söz konusu resim, tek başına öğrencilerin ön bilgileri olmaksızın konuya girip, konu hakkında fikir yürütmelerini sağlamaktan uzaktır. Aksine Christa Wolf'un "Çocukluk Örneği" adlı romanından alıntı yapılmış metin ve Goethe'nin "Symbolum" şiiri üzerine kitapça yapılması tavsiye edilen tartışma, konuya daha elverişli bir başlangıç teşkil eder görünmektedir. Yan sütunlarda yer alan sözlük kısımlarında Christa Wolf'un "Çocukluk Örneği" eseri ve antropoloji kavramı kısaca tanıtılmış, ayrıca Apollo Belvedere'nin Yunan orijinalinden kopya edilen mermer Roma heykelinin resmine yer verilmiştir. İlerleyen sayfalarda yine Goethe'den, Matthias Claudius ve Georg Büchner'den metin örnekleri verilmiş ve bu metinler metodik biçimde yöntem kısmında tablo şeklinde, çeşitli karşılaştırma noktaları üzerinden, karşılaştırmaya tâbi tutulmuştur.

Bu başlığın ikinci alt başlığı olan "Örnek Olarak İlk Çağ" başlığında, gezi yazılarına geçilmiş ve bu kısma Goethe'nin ünlü "İtalya Gezisi" eseri ile giriş yapılmıştır. Goethe, bu eserinde İtalya gezisinde yaşadıklarını kendi tuttuğu notlardan, yazılan mektuplardan ve zamanında çıkarılan bir seyahat dergisinden de faydalanarak kaleme almıştır. Başlık, bu eserden alınan çeşitli alıntılarda yüklüdür.

Üçüncü alt başlık olan "Zamana İlişkin Sorulara Klasik Dönem Temsilcilerinin Cevapları" başlığında, klasik dönemin en önemli iki temsilcisinin Goethe ve Schiller'in ayrıntılı özgeçmişlerine yer verilerek, eserlerinin öğrencilerce daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunulmak ve öğrencilerin her iki edebiyatçının özgeçmişlerinden yola çıkarak iki kişiliği karşılaştırmaları istenmiştir. Her iki şairin fotoğraflarına, yan yana durdukları heykellerin resmine ve onları tasvir eden bir karikatüre yer verilmiştir. Sonra sözlük kısmında Klasik Çağ kavramı açıklanmış ve dönemle ilgili bilgiler verilmiştir. Sonra gelen kısımda ise, Klasik dönem şair ve

yazarlarının yaşadıkları dönemde sorulan sorulara verdikleri cevaplar işlenmiştir. Bilhassa dönemin en önemli gelişmesi olan Fransız İhtilali bağlamında dönemin şair ve yazarlarından olan Klopstock, Schiller ve Goethe'nin ihtilale karşı pozisyonları aktarılmaya çalışılmıştır. Kendi çağdaşları ihtilali sevinçle karşılarken, Goethe'nin ihtiyatlı tutumuna bilhassa dikkat çekilmiştir. Fransız İhtilalinin sembolik olaylarından biri ve başlangıcı sayılan Bastille Hapishanesi baskını resmeden bir resim yer almıştır. Yine İhtilal Bildirgesinin Fransızca orijinalinin resmi de kitapta yer almıştır. Burada yine yöntem kısmında “El Notları” kavramı tanıtılmış ve bunun akabinde bir örnek el notuna yer verilmiştir. Yine Goethe'den ve Schiller'den çok sayıda eser örnek mahiyetinde sunulmuştur. Bir başka kısımda Goethe'nin “Iphigenie auf Tauris” adlı drama metni verilmiş ve dramaların yorumunun nasıl yapılacağı yöntem kısmında şema halinde gösterilmiştir.

Dördüncü alt başlık olan “Dil, İnsanın En Etkili İletişim Aracı” başlığında; insanın en eski medya aracı olan dil konusu işlenmiştir. Dilin kökeni üzerine çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Dilin felsefî ve gelişim psikolojisi yönlerinden anlamı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Wilhelm von Humboldt'tan “Dil Bir Faaliyettir” adlı metninden alıntı yapılmış ve yan kısımda yazarın özgeçmişine yer verilmiştir. Yine Dieter E.Zimmer'in insanların nasıl dile geldikleri hususunda yazdığı metin de hemen bu kısımda göze çarpmaktadır. Johann Gottfried Herder'in hayvanların konuştuğu dil ile insanların konuştuğu dil hususunda geliştirdiği teorilerin karşılaştırılmasına da burada değinilmiştir. Son olarak dil-düşünme-gerçeklik ilişkisi bağlamında Benjamin Lee Whorf tanıtılmıştır.

Altıncı Başlık: Romantizm

Kitapta bu başlık; romantizm akımı neticesinde, resim sanatında doğanın öne çıkarıldığı, insanın doğa karşısındaki yerinin sorgulandığı manzara resimlerinden biri olan Caspar David Friedrich'in “Aya Bakan Kadın ve Adam” resmi (bakınız Ek 11-Resim 6) ve bu ressamın kısa bir özgeçmişi ile başlar. Bu başlıkta, esas itibariyle 18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başında sanat ve edebiyatı etkilemiş romantizm akımı açıklanmaya çalışılmış ve döneme damgasını vuran motifler, resimler ve semboller

çeşitli edebiyatçıların farklı eserleri ile tanıtılmaya çalışılmıştır. Joseph von Eichendorff'tan “Özlem” şiiri yer almış ve şiirin içinde hareket eden kişi veya bir başka deyişle şiirin içindeki ben söylemi hakkında öğrencilerden konuya başlamadan önce bir şeyler yazması istenmiştir. Öğrencilerden şiirin içindeki ben söylemini günümüze aktarıp, özlem kavramının her iki dönemde de nasıl algılandığına ilişkin bir değerlendirmeye varılmaya çalışılmıştır. Buna ulaşabilmek amacıyla öğrenciler, tür seçiminde serbest bırakılmış ve monologların, günlüklerin, şiirin ve hatta günümüzde gençler nezdinde çok sevilen müzik türü olan rap’e bile izin verilmiştir. Romantizmin etkisi altında yazılan eserler olarak verilen diğer örnekler ise Rolf Dieter Brinkmann’dan “Şiir”, Karoline von Günderode’nin basılmamış bir romanından alınan “Rüyadaki Öpücük” şiiri ve Bonaventura takma adını kullanan ancak Braunschweig’li tiyatro müdürü Ernst August Friedrich Klingemann’dan “Gece Nöbetleri” kitapta yer bulmuştur.

Yan sütunlarda yer alan sözlük kısımlarında “Motif”in “Sembol”ün “Metafor”un ne olduğu açıklanmıştır. Yine sözlük kısmında bir başka sayfada “Romantik Roman” türü tanıtılmış ve bu türe ilişkin Novalis olarak tanınan Friedrich von Hardenberg’den “Heinrich von Ofterdingen” ve Gotthilf Heinrich Schubert’den “Rüyanın Sembolleştirilmesi” eserleri örnek mahiyetinde gösterilmiştir. Yazarların eserlerinin yanında özgeçmişleri de kısa bir şekilde yanlarında yer almıştır.

Bu başlığın ikinci alt başlığı olan “Romantizm veya Başka Bir Yaşam” başlığında, şarkılarda insanların kendi çağlarında hayatı nasıl algıladıkları anlatılmış ve “memleket” kavramıyla bütün özelemlerin giderileceğine dair bir inanç beslenmiştir. Bu düşüncelerin doğru olup olmadıkları verilen metinlerde açıklanmaya çalışılmıştır. Örnek mahiyetinde Clemens Brentano’nun iki eserine yer verilmiştir: “Der Spinnerin Nachtlid” ve “Uzaktan Konuş” şiirleri. Yine romantizm akımının Alman edebiyatındaki önemli temsilcilerinden olan Achim von Arnim’in “Dua” adlı şiirine de bu alt başlık içinde yer verilmiştir. Bu alt başlıkta yer alan konulardan biri de dönemde yazılan şiirlerin parodik nitelikte olmasıdır. Bunun nedeni dönemin koşulları gereği siyasal makamlara başka kanallar aracılığıyla yöneltilemeyen eleştirinin şiirler yoluyla dile getirilmek istenmiş olmasıdır. Yine bu bölümde diğer

bölümlerde de rastladığımız aşamalı şiir analizi yer almıştır. Ancak burada farklı olan iki şiirin karşılaştırmalı biçimde analiz edilmiş olmasıdır.

18. yüzyıl, batı medeniyeti açısından bir değişimin başlangıcını teşkil etmiştir ve bilhassa dönemin en önemli siyasî gelişmesi sayılan Fransız İhtilali, sanatçıları da bir hayli etkileyerek eserlerinde bunu işlemelerini ve dönemin şekillenmesine bizzat katılmalarını sağlamıştır. Kitabın bu alt başlığında da Fransız İhtilalinin döneme etkileri tartışılmış ve edebiyat tarihinde “İlk Romantikler” olarak adlandırılan romantizm akımının Alman edebiyatındaki ilk temsilcilerinin hangi tecrübeler sonucu o dönemde sahip oldukları bilinç düzeylerine ulaştıkları açıklanmaya çalışılmıştır. Dönemin ilk romantikleri olarak adlandırılan Ludwig Tieck’in Wilhelm Wackenroder’a yazdığı mektuptan, Wackenroder’in Tieck’e cevabından ve Johann Gottlieb Fichte’den “Avrupa’nın Derebeyleri Tarafından O Güne Kadar Baskı Altında Tutulan Düşünce Özgürlüğünün Geri İstenmesi”ne ilişkin metinden alıntılara konu bağlamında yer verilmiştir. Yine sözlük kısmında klasik formata uygun olarak söz konusu edebiyatçıların özgeçmişlerine yan sütunlarda yer verilmiştir. Bu konuda ayrıca öğrencilerin metodik olarak seminer çalışması yapması kitapta istenmiştir.

Üçüncü alt başlık olan “Fantezi ve Gerçeklik” başlığında ise, fantezi ve gerçeklik kavramlarının ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır. Bu ilişkiye ait iki uzun hikâye (novel) başlangıcı verilmiş, bunların tahlili ve yorumu yapılmıştır. Ernst Theodor Amadeus Hoffmann’ın “Altın Tencere”si, Joseph von Eichendorff’un “Mermer Resmi” verilmiştir. Ayrıca bunların tahlil ve yorumunun nasıl yapılacağına ilişkin bir şema verilmiştir. Yan sütunlardaki sözlük kısımlarında yazarların özgeçmişlerine yer verilmesi de unutulmamıştır. Yazarla yazdığı metin arasındaki ilişkiye daha iyi hâkim olabilmek ve yazarı daha iyi anlatabilmek amacıyla “Anlatım” adıyla anılan bir iletişim modeli şematik biçimde ilerleyen sayfalarda sunulmuştur. Bu metodun üç yönü ağır basmaktadır:

- 1) Üretim, yazarın kökeni, geleneği, fikirleri ve amaçları ile ilgili her türlü şeyi kapsar.
- 2) Eserle kastedilen eserin yazıldığı kendi türüne ilişkin metindir. Burada anlatıcı ayrı bir kişilik değildir, aksine anlatılan dünyanın bir parçasıdır ve

belli bir işlevi yerine getirir.

- 3) Algı-benimseme-kabul okuyucu tarafını da ilgilendirir. Bunlarla kastedilen okuyucunun beklentileri, okuma becerileri ve motivasyonlarıdır.

Bir başka kısımda ise, Heinrich von Kleist'in ana konuları olan “Duygulardan Emin Olma” ve “Duygu Karışıklığı” işlenmiştir. Buna ilişkin Türkçeye de çevrilen “Amphitryon” ve “O...’nun Markiz”i eserleri işlenmiştir. Bunlar yan sütunlardaki sözlük kısmında tanıtılmıştır ve bu konu ile ilgili çalışmak için öneriler verilmiştir.

Dördüncü alt başlık olan “Romantizmin Anlaşılması” başlığında, şiirlerin var oluş nedenleri arasında doğanın yeniden verilmesi ya da betimlenmesi gösterilmiştir. Bu savunu Antik Çağ’dan kalma bir savunudur ve romantizm akımında buna karşı çıkılmış, yazarlar düşüncelerini tamamlamamış, eksik eserler olarak ifade edilebilecek fragmentler şeklinde sunmuştur. Örnek olarak Friedrich Schlegel’e ve eserlerine yer verilmiş ve Friedrich Schlegel’in hayatı ayrıca sunulmuştur. Son sayfalarda ise, edebiyattaki romantizm akımına genel bir bakış sunulmuş ve romantizm akımının tarihselliği ve güncelliği işlenmiştir. Yan sütunlardaki sözlük kısmında romantizm kavramı, fikirleri ve Avrupa romantizmi anlatılmaya çalışılmıştır.

Yedinci Başlık: 19. Yüzyılın Gerçekçi Edebiyatı

19. yüzyıla damgasını vuran kalkınma olgusu, dönemin edebiyatına da yansımış ve bu nedenle yedinci başlıkta giriş resmi olarak demir döküm atölyesi ve çalışanlarını tasvir eden Adolph von Menzel’in bir resmi yer almıştır (bakınız Ek 11-Resim 7).

“Edebiyat Yoluyla Davranış” alt başlığında, ifade özgürlüğünü kısıtlayan baskıcı düzene ve sansürlere karşı edebiyat yolunun bir eylem biçimi olarak seçildiği işlenmiştir. Bu dönemde “ifade kaçakçılığı” olarak adlandırılan ve bilhassa Karl Gutzkow’un ağırlık koyduğu hareketle edebiyatın tâbi tutulduğu sansür rejimi, edebiyatçıların fantezi dolu yöntemleri ile aşılmıştır. Konuya giriş mahiyetinde ve

kendisini “Realizm” olarak tanımlayan 19. yüzyıl edebiyatını daha iyi kavratılabilmek amacıyla Heinrich Heine’nin “Die Harzreise”si örnek metin olarak sunulmuştur. Yine metin altında verilen resim, metni destekleyerek; öğrencilere görsel bir şekilde ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunun sonrasına da Georg Büchner’den “Der Hessische Landbote”sinden kısa bir alıntı verilmiştir. Bu alıntı ve verilen ödevlerle o zamana hâkim olan ve günümüz anlayışı ile kabul edilemeyecek düzeni, öğrencilere daha iyi anlatmak amaçlanmıştır. Yan sütunlarda, sözlük kısmında, gezi edebiyatı ve romantizm kavramları tanıtılmıştır. Sonraki sayfalarda ifade özgürlüğünün hangi boyutlarda kısıtlandığı hususunda bir tahayyül oluşturmak açısından değişik karikatürler kullanılmıştır ve dönemin en önemli olaylarından olan 18.10.1817’de Wartburg’da kitap yakılma olayı karikatürize biçimde verilmiştir. Yine bu çağda, şiirin politik bir araç hatta bir silah olarak kullanıldığı ayrı bir alt başlık olarak verilmiştir. Misal olarak Heinrich Heine’den “Die schlesischen Weber” verilmiştir. Yine yan sütunda bununla bağlantılı olarak Georg Herwegh ve Heinrich Heine’nin özgeçmişleri verilmiştir. Sonraki sayfalarda ise, siyasî şiirlerin yorum ve analizine ilişkin bir şema sunulmuştur. Bir başka alt başlıkta da Klasik dönem edebiyatçılarından Heinrich Heine’in ve Georg Büchner’in kendi pozisyonlarını nasıl ortaya koydukları ve tanımladıkları, gerçeğin yazarlar için nasıl ideal bir motif olduğu, yazarların birbirlerine karşı pozisyonları incelenmiştir ve bu bağlamda yazarların çeşitli eserlerine yer verilmiştir. Burada şiirin, esas itibarıyla bireyselleşmesi ve kişinin ön plana çıkması işlenmiştir ve proje yönelimli çalışmalara ağırlık verilmiştir. Ancak bu zamandan kalan çok az şiir örnekleri olduğu vurgulanmış ve olanlar da örnek mahiyetinde sunulmuştur. Annette von Droste-Hülshoff’inden “Grase” ve Eduard Mörike’den “Bir Kış Günü Güneş Dogmadan Önce” eserlerine yer verilmiştir. Yan sütunlarda realizmdeki şiir ve melankoli kavramları ve bu dönemde, kişinin ön plana çıktığı şiirleri yazan Annette von Droste-Hülshoff, Eduard Mörike ve Theodor Storm’un özgeçmişlerine yer verilmiştir. Şiir bölümü bittikten sonra insanlık ölçüsü adına yeni bir başlık sunulmuş, analiz ve yorum şeması verilmiştir. Ayrıca yan alt sütundan, bölümün girişindeki resmin de sahibi olan Adolph von Menzel’in görselliği destekleyici öge olarak “Menzel’in Oturma Odasındaki Kız Kardeşi”, sonra sözlük kısmında Biedermeier dönemi öğrenciye anlatılmaya çalışılmıştır. Biedermeier dönemine ilişkin eserler, metin

olarak verilmiştir. Bu başlıkta, zamanı betimleyen birçok resme yer verilmiştir. Sonrasında problem çözümü yöntemiyle bir tezin incelenerek, öğrenci nezdinde bir sonuca bağlanması ve bir fikre ulaşılması amaçlanmıştır.

“Das Gesellschaftsetwas” alt başlığında, toplumun insanların yaşamını, birbirleri ile olan ilişkilerini nasıl etkilediği, temel belirleyici faktörün insanların yaşamında toplumsal kurallar olduğu ve bu kuralların insanlar nezdinde gerçeklik olarak algılanıp buna göre hayatların şekillendiği işlenmiştir. Konuya yönelik Maria Magdalene ve Henrik Ibsen’den eserler sunulmuştur. Yan sütundaki sözlük kısmında, insanların toplumun katı kuralları arasında sıkışıklığı olgusunu konu edinen “Vatandaşın Acıklı Oyunu- Das Bürgerliche Trauerspiel” ve “Nora oder Ein Puppenheim” eserleri kısaca anlatılmıştır. Ayrıca bu alt başlıkta, gerçeklik nedir, şiirsel realizmin belli başlı özellikleri ve bu konuda yazan Gottfried Keller, Theodor Fontane ve Wolfgang Preisendanz’ın eserleri ve özgeçmişleri verilmiştir. Ayrıca döneme ilişkin metinlerden örnekler sunulmuştur. Metinlerin içeriklerini daha iyi kavrayabilmek amacıyla, öğrenciler için çeşitli ödevler verilmiştir. Son kısımda da sözlük kısmında şiirsel realizm kavramı açıklanmıştır.

Sekizinci Başlık: Yüzyıl Dönüşüm Edebiyatı

Bu başlıkta, 1900 yılının Ocak ayında çıkarılan bir derginin kapak resmi, giriş resmi olarak sunulmuştur (bakınız Ek 11-Resim 8). Gençlik başlığını taşıyan dergide ikiyüzlü bir anıtın tek bir yüzüne sırtını dayamış bir genç resmedilmiştir ve böylelikle her olgunun iki tarafı olduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Bu başlık, dönemin ağırlık noktaları, zamanın eğilimleri ve dünyanın bir geçiş aşamasında olduğu olguları anlatılarak başlamıştır. Dönemin tek bir biçimde karakterize edilemeyeceği ve esas olanın çelişkiler ve karmaşalar olduğu anlatılmıştır. Verilen örnekler arasında Theobald Ziegler’den “Die geistigen und sozialen Strömungen des neunzehnten Jahrhunderts” ve Rainer Maria Rilke’den “Akşam” eserleri verilmiştir. Ayrıca görsel sanatların aynasında resimler ve metinler kıyaslanmıştır. Kitapta yer alan resimler ve bu resimlerle ilgili öğrencilere verilen

ödevlerde, resimlerin açıklanması ve aralarında karşılaştırmaya tâbi tutulması istenmiştir. Buradaki temel amaç, öğrenciye sanat eserleri bağlamında görsellikten faydalanarak, daha önce kazandıkları bilgileri tekrar uyandırmaktır ve canlandırmaktır. Kitapta yer alan resimlerle ilgili verilen ödevlerin sonrasında, modern zamanın önemli temsilcilerinden Friedrich Nietzsche tanıtılmış ve eserlerinden örnekler sunulmuştur.

“Çoğulculuk Yoluyla Birleşme” alt başlığında, çokluk içinde birliğin mümkün olup olmadığı sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Burada Natürallizmin eğilimleri örnek mahiyetinde sunulmuştur ve bu bağlamda örnek olarak Arno Holz/Johannes Schlaf “Papa Hamlet” verilmiştir. Metodik kısımda bir şema sunulmuş ve problem çözümünde metne bağlı olarak metinden çıkarılan problemler çözülmeye çalışılmıştır. Metinde yazarın anlatmak istedikleri ve takındığı tutum, metnin nasıl analiz edildiği, dil bilgisi analizi yapılmıştır. Diğer bir adımda da metne ilişkin eleştirisel bir bakış yapılması beklenmiş ve şemada da gösterilmiştir. Diğer kısımda subjektif dünya deneyimi ve üslup çeşitliliği konusu işlenmiştir. Burada dünyanın hep aynı yasalarla açıklanabildiği, her şeyin olduğu gibi ya da olması gerektiği gibi gösterildiği anlatılmış, yazarların eserlerine kendi kişiselliklerini de kattıklarından dolayı bu tek düzelikten çıkıp değişik üslupların ortaya çıktığı ayrıca belirtilmiştir. Örnek mahiyetinde ise Hugo von Hofmannsthal’dan “Maceracı ve Şarkıcı ya da Hayatın Hikâyesi” sunulmuştur. Ek bilgi mahiyetinde, yan kısmında sözlük başlığı altında Hugo von Hofmannsthal’in özgeçmişi sunulmuştur. Hallerimiz başlığı altında Thomas Mann’dan “Hayal Kırıklığı” eserinden alıntı yapılmış ve diğer yazarlardan da başka örnekler sunulmuştur. Yine şiirlerin karşılaştırmalı olarak analizi şematik biçimde yapılmıştır. Bu alt başlıkta Ekspresyonizm (Dışavurumculuk) açıklanmaya çalışılmıştır. Bu akım, 1910–1925 yılları arasında Alman edebiyatına etkisini gösteren Avrupa görsel sanat akımını ifade eder. Burada Franz Marc’in “Mavi At” resmi basılmıştır. Bu kısımda zamanın çeşitli edebî türlerine ilişkin çok sayıda örnek sunulmuş, bunlar tahlil edilmiş ve yazarların özgeçmişleri ek bilgi şeklinde sunulmuştur. Çizim ve karikatürlerle metin türleri desteklenmek istenmiştir. Burada göze çarpan diğer bir husus ise, yüzyıl geçişinde rastlanan bütün sanatsal akımlara ilişkin bir zaman çizelgesi tablosu verilmiştir ve

sözlük kısmında, öğretilen bilgilerin pekiştirilmesi maksadıyla yüzyıl geçişinde ortaya çıkan bütün edebî akımlar ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

“Dil ve Gerçeklik” alt başlığında, dilin bozulması ve gerçeklik kaybı olguları etrafında modern zamanda yürütülen dil eleştirisi konu olarak ele alınmıştır. Nasıl atasözleri ve deyimlerde olduğu gibi insanın korkudan dili tutulması varsa bazen kişisel yaşanmışlıklara karşı insan sessizliğe bürünür ve düşüncelerini kelimeye çeviremez. Kişisel yaşanmışlıklar karşısında insanın sessizliğe bürünmesi ve kendini ifade edememesi, bilhassa yazarlar ve şairler için çok büyük bir sorun teşkil eder ve bu bağlamda Adorno’nun herkesçe bilinen ünlü “Artık Auschwitz’den sonra şiir yazılamaz.” sözü örnek gösterilebilir. Adorno’nun burada anlatmak istediği yıkım öyle açık ki bundan sonra hiçbir şeyin Auschwitz’den sonra güzel şekilde ifade edilemeyeceğidir. Burada, 20. yüzyıl modern edebiyatın kendisini ifade etmek ve edememek arasındaki çelişkisi anlatılmaya çalışılmıştır. Verilen örneklerle bunlar desteklenmeye çalışılmıştır. Buna ilişkin önce metin mahiyetinde Hugo von Hofmannsthal’dan bir mektup örneği verilmiş, daha sonra da şiir türlerine geçilmiştir. Ayrıca şiirlerin yer aldığı kısımlarda karikatürler de kendine yer bulmuştur. Başlığın sonunda sözlük bölümü altında düşüncenin, dilin, gerçekçiliğin bağlantıları soru-cevap şeklinde paragraflar halinde anlatılmaya çalışılmıştır. Bu başlık esas itibarıyla 19. yüzyıl edebiyatını işler ve kendisini kısaca “Realizm” olarak tanımlar.

Dokuzuncu Başlık: Weimar Cumhuriyetinde ve Sürgünde Edebiyat ya da Sürgün Edebiyatı

Kitapta bu başlığın giriş resmi, Franz Radziwill’in “Köy Girişi” adlı tablosudur (bakınız Ek 11-Resim 9). “Bozulan Dünya” alt başlığında, çelişen dünyada çelişen resimler ve şiir ve düz yazı metinlerindeki insan resimleri konusu yer alır. Örnek yazarlar olarak Hans Carossa ve Erich Kästner verilmiştir. Bu edebiyatçıların hem eserlerine hem de kısa özgeçmişlerine yer verilmiştir. Weimar Cumhuriyetini en iyi şekilde karakterize eden iki büyük romandan Thomas Mann’dan “Der Zauberberg” ve Hermann Hesse’den “Der Steppenwolf” alıntılar

yapılmıştır. Ayrıca dünyanın sırrı ve yaşamın anlamını yitirışı ele alınmış, eğitici yorumlama ve edebî açıklama, yöntem olarak ele alınmıştır. Franz Kafka'dan “Şehir Armaları” ve “Galeride” eserleri verilmiştir. Bu tür metinlerde ağırlıklı olarak yorum çalışması yapılmıştır ve bir Kafka metni örneğinde, farklı yorum üsluplarının farklı sonuçlar çıkardıkları ve farklı kapsamlara ulaştırdıkları öğrencilere verilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin bunu daha iyi anlayabilmeleri için yorum üsluplarına dair bir şemada verilmiştir.

“Volkan Üzerinde Dans” alt başlığında, Birinci Dünya Savaşı gölgesinde yazılan eserlere ilişkin bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Savaşın bitiminin insanlar üzerinde nasıl etkiler doğurduğu, insanların bilinçlerini hangi yönde etkiledikleri ya da değiştirdikleri, o dönemin edebiyatçılarının metinleri üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır. Örnek olarak Karl Kraus'dan “Die letzten Tage der Menschheit Tragödie in fünf Akten mit Vorspiel und Epilog” eseri verilmiştir. Sözlük kısmında röportajın ne olduğu kısaca izah edilmiştir. Diğer kısımda dönemde yazılan değişik metin türleri farklı yazarlardan farklı örneklerle tanıtılmıştır (Aspekte in Glosse, Zeitroman, Volksstück und Gebrauchsliryk). Yine bu başlıkta bir dünya görüşünü ifade açısından politik konuşmalara da yer verilmiştir. Friedrich Ebert'in ve Paul von Hindenburg'ın “Reichspräsident Olarak Göreve Başlama Konuşmaları” yer almıştır. Konu, siyaseti ilgilendirdiğinden ideolojinin, retorik'in ne olduğu sözlük kısmında anlatılmış ve retorik'in, siyasî konuşmanın üç ögesi olan yüceltme, değerini düşürme ve geçiştirme öğeleri kavratılmaya çalışılmıştır. Yine sözlük kısmında siyasî dilin ve gündelik dilin farkları bir tablo şeklinde izah edilmiş ve öğrenci nezdinde politik metinlerin nasıl anlaşılması gerektiği hususunda kolaylık sağlanmaya çalışılmıştır.

“Sürgüne Yollanan Akıl: Sürgündeki Alman Edebiyatı” alt başlığında, son dönem Alman edebiyatına damgasını vurmuş ve sürgüne yollanmış yazarlar arasında yer alan Bertolt Brecht'e yer verilmiş ve edebiyatçının sürgün konusunu, sürgünde geçen yıllarını ve çekilen sıkıntıları işlediği eserleri örneklendirilmiştir. Daha sonra başka bir sürgün edilmiş olan yazar olan Klaus Mann'dan bir eser kitapta yer almıştır. Sözlük kısımlarında, yazarların özgeçmişleri yer almış ve Weimar Cumhuriyeti ve sürgünü anlatan paragraflara yer verilmiştir. Burada dikkati çeken

başka bir husus ise, Almanca dersinde Nasyonal Sosyalizm zamanını, sürgün edebiyatını konu edinen projeler yapılabileceğinin önerilmesi ve bu projelerin nasıl yürümesi gerektiğine ilişkin bilgilerin verilmiş olmasıdır. Bu alt başlığın son kısmında ise, sadece çeşitli yazarlardan, sürgünü konu edinen çeşitli eserler verilmiştir.

Onuncu Başlık: 1945 Sonrası Edebiyat

Kitapta bu başlık, Max Beckmann'dan "Sphinxlerin Nakli" ismini taşıyan tablo (bakınız Ek 11-Resim10) ile başlamıştır ve konuya girmeden önce sol tarafta sphinxlerin ne oldukları anlatılmıştır. Bu dönemin özelliği olarak Alman edebiyatının diğer dönemlerle karşılaştırılmayacak ölçüde gerileme yaşaması, daha önce kitapta yer verilen ve Alman edebiyatında yazılan mükemmel eserlere bu dönemde rastlanmıyor oluşu, Almanya'nın edebiyat bağlamında kurak bir döneme girmesine işarettir. Bu dönemde, sadece önemli sayılmayacak derecede eserler verilebilmiştir. Bu nedenle bu dönem kalıntı-yıkıntı edebiyatı olarak adlandırılmıştır. Bu dönem, Alman edebiyatının yeniden doğuşu aradığı, tutunacak bir dalın arandığı bir dönem olmuştur. Örnek olarak Günter Eich'den "Sayım" şiiri çalışma için verilmiştir. Bunun dışında Wolfgang Borchert'dan düz yazı örneklerine de rastlanır. Burada, zamana damgasını vuran çok sayıda yazarın özgeçmişlerine ve önemli eserlerinin isimlerine yer verilmiştir. Diğer kısımda faşizm ile uğraşı anlamında bir nevi yas çalışması kapsamında verilen eserler aktarılacak istenmiştir. Bu başlık altında faşizmin Almanya'da nasıl bu aşamalara kadar gelebildiği, yaşanan süreç, biz nasıl buralara geldik, bir kez daha bu yaşanmanın olguları öğrencilere kavratılmaya çalışılmıştır ve bu konuya ilişkin birçok örnek verilmiştir. Ama en göze çarpanı Günter Grass'ın "Die Blechtrommel" adlı eseridir. Bir başka önemli yazar olarak ise Bernhard Schlink'den "Okuyan" metni verilmiştir. Bu döneme ait sadece düz yazılar değil şiir örneklerine de rastlanmaktadır. Bu şiirlerin daha iyi anlaşılabilmesi için kitapta, metodik olarak şiir analiz ve şiir yorumlama şemasına yer verilip, dönem şiirlerinden birkaç örnek, aşamalı biçimde tahlil edilmiştir.

“İnsan Olmaktan Başka Hiçbir Şey” alt başlığında, edebiyatın siyasallaştırılması ve sosyalist realizm konusu işlenmiştir. Sosyalist realizm ve taraf tutma sözlük bölümünde tanımlanmıştır ve döneme ilişkin eserler örnek mahiyetinde sayılmıştır. Dönem daha çok yanlı edebî eserlerin verildiği ve edebiyatın sosyalizm hizmetine sunulduğu bir dönem olmuş ve bu yönde eser veren yazarlar ve metinler, öğrencilerin çalışması için sunulmuştur. Bu bağlamda Brigitte Reimann’dan “Ankunft im Alltag” eseri incelenmiştir.

“Görmek ve Dile Dökmek” alt başlığında, modern şiirin yorumu teması işlenmiştir. Burada Paul Celan’dan “Değişken Anahtarla” şiiri ve Marie Luise Kaschnitz’in “Görüşme” şiiri örnek olarak verilmiştir. Sözlük kısmında Orakel (=kehanet) tanıtılmıştır. Yine yan kutucuklarda çeşitli yazarların özgeçmişlerine yer verilmiştir. Sonra bağımsız problem çözüm şeması aşamalı olarak, ayrıntılı biçimde öğrenciye anlama kolaylığı sağlaması açısından verilmiştir. Son kısımlar ise Alman diline, Almanca için ayrılmıştır. Bunlar: Dilin biçimleri, taşıdığı önem, zaman içinde uğradığı değişimler, konuşulan ve yazılan Alman dili arasındaki farklar.

On Birinci Başlık: 1989 Sonrası Edebiyat

Kitapta bu başlık için giriş resmi olarak “Rainer Morawietz: Traumzeit- Seyahat Nereye?” resmi seçilmiştir (bakınız Ek 11-Resim 11). Konuya çok bilinen bir drama eseri ile giriş yapılmıştır. Eser “Onlar İki Kral Çocuğuydular...” başlığını taşır ve eski masalsal motifler içerir. 20. yüzyılda, hâl-i hâzırda, 1988 yılında Georg Seidel tarafından yazılan eserde neden bu motiflerin yer aldığı sorgulanır ve nihayetinde yazarın kendi çağından mistik bir geçmişe mi kaçtığı yoksa kendi çağına bir ayna mı tuttuğu araştırılır. Bahsi geçen bu girişimler, değişik yazarlarca da denenmiş ve bunun bir örneği de Achim von Arnim ve Clemens Brentano tarafından yazılmış olan “Kralın Soylu Çocukları” şiiridir. Ayrıca bu başlık altında drama türü işlenmiş ve okulda gösterime sunulabilecek çeşitli drama eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Kitapta okul gösterisinden bir afişe yer verilerek, bu afiş öğrencileri teşvik etmek amaçlı kullanılmıştır. Merkezî bir kavrama ilişkin anlam bilimsel yansıtma şeması, bir eserde yer alan bir kavramın değişik dönemlerde nasıl

yorumlandığı ve değişik metinlerde nasıl kullanılacağına ilişkin bilgiler vermektedir. Anlam bilimsel yansıtma, drama eserlerini yorumlamada kullanılan bir metot olarak karşımıza çıkar ve eserlerde okuyucuya bilinmez gözüken imâların ve iki anlamlı kavramların daha iyi anlaşılmasına hizmet eder. Başlık altında incelenen diğer bir konu ise, seyahat özgürlüğü düşüncesidir. Bilhassa burada dikkati çeken husus, Almanya'nın yeniden birleşmesinden, doğu tarafında sahip olunmayan ve birleşme sonrası yeniden kazanılan seyahat özgürlüğünün edebî bir öge olarak işlenmiş olmasıdır. Seyahat özgürlüğü, burada yeniden birleşim sonrası edebiyatın temel bir ögesi olarak görülür ve sadece kişilerin bu yolla bulundukları yeri değil, aynı zamanda kişilerin kendilerini de değiştirmeleri anlamına gelir. Burada, hafızalarda çok kalan resimler ve fotoğraf kolâjları kullanılarak, gözler önünde yaşanan bir tarih yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır ve öğrencilerin birebir yaşayamadıkları bu hayatları, baştan aşağı değiştiren bu olayla, doğrudan bağlantı kurmaları amaçlanmıştır. Burada, metot bölümünde, çok ilginç bir yöntem denenmek istenmiştir. Bu başlıktaki bilgileri işleyebilmek için bir “grup puzzle”i yöntemi önerilmiştir. Buna ilişkin her biri, bir konuya ilişkin çeşitli malzemeleri işlemekle ödevli gruplar oluşturulur. Bu ödevlerin yerine getirilmesinden sonra her bir gruptan bir kişi alınarak, yeni gruplar oluşturulur. Herkes bir önceki grubunda çalıştığı konuyu, yeni grubundaki diğer üyelere aktarır ve böylelikle bir bilgi aktarımı süreci işlemeye başlar. Bir sonraki aşamada herkes ilk grubuna döner ve ikinci gruplarından aldıkları bilgilerle birlikte bütün konular hakkında tartışmaya başlarlar. Bu şekilde herkes her konu hakkında bilgi sahibi olur ve herkese sınıf içerisinde her konu üzerinde yorum yapma imkânı sunulmuş olur. Yine klasik edebiyat kitaplarında çok fazla rastlanmayan biçimde, seyahat özgürlüğü bağlamında, Dominik Cumhuriyetine yapılacak bir gezinin reklâm afişi verilmiştir ve öğrencilerin tatil hakkındaki kişisel düşünceleri sorulmuştur. Bu resim üzerinden tatilden hangi beklentilerin oluştuğu konusu tartışmaya açılmış ve öğrencilerin kendi düşünceleri ve kendi sloganları ile rüya tatile ilişkin bir reklâm afişi tasarlama istenmiştir. Bu alt başlığın sonrasında, Berlin duvarının sembolik olarak 1989 yılında yıkılmasından sonraki dönemi konu alan çeşitli yazarlardan çeşitli eserler verilmiş ve ilk alt başlık bitirilmiştir.

“Günümüz Romanında Deşifre Sorunu” alt başlığında, örnek olarak Ingo Schulzes’den “Sıradan Hikâyeler” romanı verilmiştir. Günümüz romanının özelliği olarak hikâyelerin birbirinin içine girmesi ve anlaşılmasının zor olması söylenmiş ve buradan hareketle, her bir eser bir okuma puzzle’ına benzetilmiştir. Burada görselliği desteklemek amacıyla “Sıradan Hikayeler” romanının bir baskısının kapak resmi kitaba koyulmuş ve sözlük kısmında Ingo Schulzes’in özgeçmişi verilmiştir. Yine romanda yer alan hikâyelerin zaman, yer ve kişiler üzerinden karşılaştırılmasını içeren bir tablo sunulmuştur. Bir başka husus ise, kitabın sonlarında yer alan edebî metinlerden yapılan alıntıların giderek uzamasıdır.

On İkinci Başlık: Modern Medya Araçları ve Birbirine Bağlanmış Dünya

Kitapta bu başlık, Jackson Pollock’dan “Siyah Beyaz” adını taşıyan resim ile başlamıştır (bakınız Ek 11-Resim 12). Resimde açık olmayan çizgilerle her şey karmakarışık görünmektedir ve böylelikle sanki beyaz kâğıdın üzerine gelişigüzel çizgiler atılmış hissi verilmiştir.

“Karmaşık Gerçeklik ve Aktarımı” alt başlığında, çeşitli makaleler, gerçekliğin algılanmasını sağlamak için yer almıştır ve buna ilişkin çok sayıda resimli malzeme kullanılmıştır. Yan sütunlarda çeşitli yazarların özgeçmişleri kısaca tanıtılmıştır. Makalelerde öğrencilere gerçekliğin çeşitli algılamaları olduğunu göstermek ve her gerçeğin değişik durumlarda farklı algılanabileceği konusunda bilgi sahibi yapmak esas alınmıştır. Burada gerçekliğin algıya bağlı olduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır.

“Medyanın Bütününde Edebiyat” alt başlığında, edebiyatın farklı görsel araçlarda nasıl işlendiği konusu ele alınmıştır. Bununla ilgili Alfred Döblin’den “Berlin Alexanderplatz” eseri işlenmiş, roman çeşitli görsel araçlara aktarılmış ve öğrencilerin, bu sayede, gerçekliğin değişik durumlarda nasıl farklı algılandığını ve yorumlandığını görmeleri istenmiştir. Böylelikle roman, multimediyatik bir olay haline dönüştürülmüştür. Yeni görsel araçlardan biri olan film tanıtılmış, çeşitli film

örnekleri verilmiş, sözlük kısmında film kavramı kısaca açıklanmış ve filmlerin nasıl tahlil edileceği ve yorumlanacağı şemalarla aktarılmıştır. Günümüzün medya araçlarında en gözde yeri kaplayan internetin hayatımızdaki yerine ve işlevlerine ilişkin bir alt başlık açılmıştır. Örnek site olarak başkentle, Berlin ile ilgili bilgileri içeren Berlin resmî sitesi tanıtılmıştır. Bu alt başlığın girişinde, Berlin’e edebî eserlerden bakılırken; burada Berlin’e internet üzerinden bakılmış ve internetin hayatımızı nasıl etkilediği ve interneti nasıl kullandığımız sorgulanmıştır. İnternetin, araştırmalar için günümüzde en elverişli ve en hızlı araç olduğu vurgulanmış, ancak internette yer alan bilgilerin, bir denetim süzgecinden geçirilerek sadece faydalanılabılır bilgilerin kullanılması gerektiği de unutulmamıştır. Burada metot kısmında “haftalık plan çalışması” adlı bir yöntem önerilmiştir. Burada Berlin’e nasıl ulaşılabilir, Berlin’de nerede kalınabilir, ne yenir, nerede alışveriş yapılır, Berlin’in sinema-tiyatro-konser programları, Berlin’deki konferanslar ve görülmesi gereken yerler gibi kriterler açısından Berlin ile ilgili bilgilerin, öğrencilerce hafta boyu araştırılması, öğrencilerin hafta sonunda bu araştırmaları sunmaları beklenir. Bu başlığın son kısmında, bilgi toplumu ile ilgili bilgiler verilmiştir ve insanların neye göre hareket ettikleri anlatılmaya çalışılmıştır.

3.2.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı- Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nde Madde 4’te ders kitabı şu şekilde tanımlanmıştır: Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, gerektiğinde fasikül halinde de üretilebilen basılı eser. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, Türkiye’de ders kitaplarının içeriğini, öğretim programları belirlemektedir.

Dil ve edebiyat öğretiminde, 20. yüzyılda iletişim, dil bilim, anlam bilim ve yorum bilim alanlarında ulaşılan düşünce ve gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılarak; Türkçenin kullanımı esnasında kazandığı ve kazanabileceği her türlü değer ve özelliği öğrencilere bilgi düzeyinde kazandırmak amacıyla, Türkiye’de,

Edebiyat Programı yanında bir de “Dil ve Anlatım Programına” ihtiyaç duyulmuştur (Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı, 2005).

Bu ihtiyaca göre, Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının içeriğini; Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar ve Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programları belirlemiş ve bu ders kitapları, “bireysel farklılıkları dikkâte alan öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme stratejileri” benimsenerek hazırlanmıştır. Bu ders kitaplarında, öğrenci bütün etkinliklerin merkezindedir.

Ayrıca bu ders kitaplarının içeriği, Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nde geçen aşağıdaki kriterlere uygunluk gösterir. Bu ders kitapları;

- a) Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içermez.
- b) 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak hazırlanmıştır.
- c) Temel insan haklarına aykırılık taşımaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermez.
- d) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanmıştır.
- e) Reklâm niteliğinde öğeleri içermez.

Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programında; ilköğretim okulunu bitirmiş, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen öğrencilerin düzeyleri hareket noktası

alınmıştır ve Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabı bu hareket noktası esas alınarak hazırlanmıştır.

Programda, ortaöğretimde dört yıl boyunca okutulan Türk Edebiyatı dersiyle;

- Özel uzmanlık alanı istemeyen her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen, başta sanat metinleri olmak üzere yine her türlü metni yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenek bakımlarından inceleyip çözümleyebilen ve yorumlayabilen, benzer ve farklı metinleri birbirleriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirebilmek,
- Öğrencilere edebî metinler aracılığıyla estetik zevk kazandırmak,
- Öğrencilerin, uygulanamayan ve kullanılamayan bilgileri tekrar eden değil, bu derslerde elde ettiklerini yaşama tarzlarıyla birleştiren, kendi kimliğinin farkına varmış ve evrensele açık bireyler olmaları amaçlanmıştır.

Programda, yukarıda sıralanan bu amaçları gerçekleştirmek üzere, ünitelerde belirtilen kazanım, önerilen etkinlik ve verilen açıklamalar doğrultusunda, metinlerin incelenmesi ve yorumlanmasıyla öğrencilerin; eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerilerini kazanmaları, bu becerileri geliştirmeleri hedeflenmiştir. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabı, öğrencilerin bu becerileri kazanmaları ve bu becerileri geliştirmelerini sağlayacak çok sayıda ders içi ve okul dışı etkinlikle doludur. Kitapta yer alan etkinliklerden bazıları şunlardır:

- Cahit Sıtkı Tarancı'nın Otuz Beş Yaş şiirini değişik yaşlardaki kişilere okuyunuz. Bu kişilerden şiirle ilgili yorumlarını öğrenerek defterinize yazınız ve sınıfta okuyunuz. Bu yorumların farklı olmasının sebepleri nedir? Sözlü olarak ifade ediniz (sayfa 15'te).
- Manzum hikâye türünü araştırma konusu olarak alan öğrenci, kürsüye gelerek bu edebî türün ortaya çıktığı dönem hakkında sunum yapar. Bu sunumda anlatılanlar, Seyfi Baba adlı manzum hikâyenin özellikleriyle ilişkilendirilerek tartışılır. Ulaşılan sonuçlar deftere yazılır (sayfa 143'te).

Program, Türk Edebiyatı derslerinde, öğrencilerin metinleri önce yapı bakımından çözümlemeleri; tema, dil ve anlatım, anlam bakımlarından incelemeleri; sonra da yorumlamalarını sağlamak üzere hazırlanmıştır. Öğrencilerin, Türk Edebiyatı derslerinde işlevini bilmeden ezberledikleri edebiyat tarihi ve edebî kişilikler hakkındaki bilgiler yerine metni çözümleme, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmaları ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmaları amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında; genellikle yakın dönem Türk Edebiyatı'ndan seçilen örnekler (Asaf Hâlet Çelebi, Mehmet Kaplan, Bahattin Özkışı, Nazım Hikmet Ran, Sait Faik Abasıyanık, Atilla İlhan, Cahit Sıtkı Tarancı, Melih Cevdet Anday ve diğerleri) çevresinde, farklı tarz ve türdeki metinlerin (şiir, masal, destan, hikâye ve roman, Karagöz ve seyirlik oyunları, tiyatro, makale, deneme, sohbet, gezi, günlük vesaire) yapı, tema, dil ve anlatım, anlam bakımlarından incelenip çözümlenmesi ve yorumlanması, çeşitli sorular sorularak ve etkinlikler önerilerek, öğrencilerden istenmiştir.

Programda, Türk edebiyatı kronolojik oluşumu dikkate alınarak sınıflara, sınıflar da ünitelere ayrılmıştır. Böylece neyin, nerede, ne kadar sürede, nasıl öğretileceği somut olarak gösterilmiştir. Türk Edebiyatı ders kitapları da bu esaslar gözetilerek önce sınıflara, sınıflarda ünitelere ayrılmıştır. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında üzerinde durulacak konular, dört ünite halinde ele alınmıştır:

- I. Ünite: Güzel Sanatlar ve Edebiyat
- II. Ünite: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)
- III. Ünite: Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler
- IV. Ünite: Öğretici Metinler

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında, edebî metinlere yer verilmiştir. Yukarıda sıralanan üniteler, edebî metinlerin inceleme yöntemlerini kazandırmayı amaçlayan ünitelerdir.

Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programında; ilköğretim okulunu bitirmiş öğrencilerin, dili kullanma becerisi kazanarak zamanın ihtiyaçlarına cevap

verebilecek aydın kişiler durumuna gelebilmeleri, dili kullanmanın bilgiden çok beceriye dayandığı gerçeği hareket noktası alınmıştır.

Programda, ortaöğretimde dört yıl boyunca okutulan Dil ve Anlatım dersiyle, soyut bilgiler verme, anlatımla ilgili tavsiyelerde bulunma yerine; metinlerden hareketle öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında becerilerini geliştirerek Türkçenin özelliklerini kavramaları; bu alandaki kişisel uygulamalarıyla dili her düzeyde doğru ve güzel kullanabilme zevki ve alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir. Böylece;

- Türkçenin sesini ve söyleyişini kendi benliğinde geliştirerek kullanabilen,
- Türkçe ile düşünen, bireysel dünyasını zamanın gerektirdiği ölçüde genişletip derinleştirerek zenginleştirebilen,
- Türkçe ile ilim ve felsefe yapabilecek temel beceri ve alışkanlıkları kazanan,
- Türkçe ile inanan, hisseden, var olanı algılayan ve değerlendirebilen,
- Türkçenin evreninde kendisini çağdaş insan olarak hisseden, toplumla bütünleşmiş öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır.

Yukarıda sıralanan amaçlar doğrultusunda, Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında; Türkçenin özelliklerini kavrayabilmek için anlatım birimleri üzerinde yürütülen kelime düzeyinde dil ve anlatım çalışmaları; seçilen metinler üzerinde, programda izah edilen ünitelerdeki amaç ve kazanımlardan hareketle, çoğunlukla soru-cevap metoduna, yeri geldikçe de metin üzerinde inceleme ve karşılaştırmalara yer verilerek öğrencilere yaptırılmak istenmiştir. Bu ders kitabında, öğrencilerin her düzeyde metinle yüz yüze gelmeleri sağlanmış ve öğrencilerden bu metinlere benzer yazılar yazmaları istenmiştir. Bu ders kitabında, programda belirtilen amaçların ve kazanımların gerçekleştirilmesine imkân sağlayan farklı yazarlardan kısa metin parçalarına yer verilerek Türkçenin ses zenginliği, yazılı olarak ortaya konulmuştur.

Türkçenin özelliklerini kavrayabilmek için bu ders kitabında, konuyla ilgili şemalara ve bu şemaların açıklamalarına yer verilmiş ve bu şemalar ile ilgili öğrencilere sorular sorulmuştur. Kitapta öğrencilere, dersin amacına yönelik sorular yöneltilerek; öğrencilerden konuyla ilgili araştırma yapmaları, kısa metinlerden ve

özlü sözlerden anlam çıkarmaları, metni yaşamla ilişkilendirmeleri, okuma çalışmaları yapmaları, tartışma yapmaları ve yaptıkları tartışma sonuçları üzerinde düşünmeleri istenmiştir. Ayrıca konuyla ilgili bazı açıklamalarda bulunulmuş ve bu açıklamalar, mavi renkli çerçeve içine alınarak kitapta yer bulmuştur. Bu açıklamalardan biri şu şekildedir: *“Bir sözün gerçek anlamından tümüyle sıyrılıp bir başka anlamda kullanılan haline “mecaz anlam” denir. Mecaz anlamı, deyim anlamla karıştırmamak gerekir. Deyim, iki ya da daha fazla kelimenin, gerçek anlamından uzaklaşarak bir kavramı karşılamak üzere kalıplaşmasıyla oluşan kelime grubudur (İpe un sermek, ağzında bakla ıslanmamak, bindiği dalı kesmek, pabuç pahalı vb.) (sayfa 82’de).”*

Liselerde kazandırılmak istenen dil ve anlatım ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıklar; programda sınıflara, sınıflar da ünitelere ayrılmıştır. Böylece neyin, nerede, ne kadar sürede, nasıl öğretileceği somut olarak gösterilmiştir. Dil ve Anlatım ders kitapları da bu esaslar gözetilerek önce sınıflara, sınıflarda ünitelere ayrılmıştır. Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında üzerinde durulacak konular, altı ünite halinde ele alınmıştır. Bu üniteler şunlardır:

- I. Ünite: İletişim, Dil ve Kültür
- II. Ünite: Dillerin Sınıflandırılması, Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri
- III. Ünite: Ses Bilgisi, Yazım (İmlâ) Kuralları, Noktalama
- IV. Ünite: Kelime (Sözcük) Bilgisi
- V. Ünite: Cümle (Tümce) Bilgisi
- VI. Ünite: Paragraf Bilgisi

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının içerikleri, öğretim programlarındaki esaslar doğrultusunda, üzerinde durulacak konular bakımından farklı hazırlanmış olsalar da bu kitapların düzenlenişindeki sistematik aynıdır. Her iki ders kitabının iç kapağında, bu ders kitaplarının hazırlanması aşamasında yer alan editör, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme, rehberlik ve psikolojik danışma ve görsel tasarım uzmanlarının isimleri alırken; bu ders kitaplarında dış ve iç kapaktan sonra sırasıyla; Türk Bayrağı ve İstiklâl Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk’ün Resmi, İçindekiler ve Kitabımızı

Tanıyalım sayfaları yer almıştır. Her iki ders kitabının son sayfaları, Türkiye Haritası ve Türk Dünyası Haritasına ayrılmıştır.

Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı; Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 28.06.2006 gün ve 282 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 19.07.2006 gün ve 3387 sayılı onayı ile birinci defa 1.015.000 adet basılmıştır. 221 sayfadır. Bu kitap, “Kitabımızı Tanıyalım” başlığında da izah edildiği üzere, şu öğeler üzerine kuruludur:

- Hazırlık
- İnceleme
- Anlama Yorumlama
- Ölçme ve Değerlendirme
- Ders İçi Etkinlik
- Okul Dışı Etkinlik
- Projeler

Hazırlık: Yeni bilgilerin öğrenilmesi amacıyla yapılacak hazırlık çalışmalarını, ders için gerekli materyallerin istenmesini, ön bilgilerin harekete geçirilmesini, incelenecek konu ve metni sezdirecek soruları kapsar.

İnceleme: Metni yapı, tema, dil ve anlatım bakımından çözümleme süreciyle birlikte; eleştirel düşünme, keşfettirme, iletişim, araştırma, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik süreci kapsar.

Anlama Yorumlama: Yapı, tema, dil ve anlatım öğelerinin iç içe girerek oluşturdukları organik birliğin anlam değerleri ile bu anlamın oluşmasını sağlayan öğeler arasındaki ilişkilendirme sürecini kapsar.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğrenilen bilginin ne derece öğrenildiğinin ve kullanılmaya hazır hale gelip gelmediğinin belirlenmesine yönelik süreci kapsar. Kitapta ölçme ve değerlendirme soruları; metin içindeki-parantez içindeki-tablo

- Tasarı Çalışması
- Başarım Ödevi
- Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Hazırlık: Yeni bilgilerin öğrenilmesi amacıyla yapılacak hazırlık çalışmalarını, ders için gerekli materyallerin istenmesini, ön bilgilerin harekete geçirilmesini, incelenecek konu ve metni sezdirecek soruları kapsar.

İnceleme: Metni yapı, tema, dil ve anlatım bakımından çözümleme süreciyle birlikte; eleştirel düşünme, keşfettirme, iletişim, araştırma, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik süreci kapsar.

Anlama Yorumlama: Yapı, tema, dil ve anlatım öğelerinin iç içe girerek oluşturdukları organik birliğin anlam değerleri ile bu anlamın oluşmasını sağlayan öğeler arasındaki ilişkilendirme sürecini kapsar.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğrencilerin bilgilerini sınıflandırmalarını, karşılaştırma yapmalarını, bilgiler arasında ilişkilendirme kurmalarını, yeni bilgileri yorumlamalarını, kendilerini değerlendirmelerine yönelik süreci kapsar. Kitapta ölçme ve değerlendirme soruları; metin içindeki-parantez içindeki-tablo içindeki boşlukları doldurma, doğru-yanlış seçenekleri işaretleme, çoktan seçmeli ya da kısa cevap-uzun cevap gerektiren sorular, açık uçlu sorular şeklindedir.

Bu ders kitabında; çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, doğru-yanlış sorularının çözümünün kitap üzerine yapılması istenmiştir. Kitapta açık uçlu soruların, varsa kitaptaki boşluğa, yoksa deftere yazılması tavsiye edilmiştir.

Bu ders kitabında, Ölçme ve Değerlendirme bölümlerinde verilen eşleştirmeli, boşluk doldurmalı ve doğru-yanlış sorularının üzerinde yönergeleri verilmiştir. Bu soruların, yönergeler dikkâte alınarak çözülmesi uygun görülmüştür. Örnek: “Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

Yaşadığımız dünyada göstergelerin karşıladığı canlı ve cansız her şeye denir.

Göstergeleri inceleyen, araştıran bilim dalına denir (sayfa 10'da)."

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları: Öğrencilerin, ünite ile ilgili öğrenmiş olduğu bilgilerin çoktan seçmeli sorular yoluyla değerlendirilmesine yönelik çalışmaları kapsar.

Kırmızı Renkli Etkinlikler: Öğrencilerin sınıf içinde derse yönelik etkin katılımlarını kapsar.

Mavi Renkli Etkinlikler: Öğrencilerin sınıf içinde derse yönelik etkin katılımları için okul dışında hazırlık yapmalarını gerektiren süreci kapsar.

Tasarı Çalışması: Dersle ilgili yapılacak örnek tasarı konularını ve tasarı işlem basamaklarını kapsar. Kitapta, tasarı ile ilgili olarak öğretmen için Tasarı Değerlendirme Ölçeği, öğrenciler için Öz Değerlendirme Formu ek olarak verilmiştir.

Başarım Ödevi: Örnek başarım ödevlerini ve bu ödevlerin yapılmasıyla ilgili işlem basamaklarını kapsar. Kitapta sadece bir ünite için (Ses ve Seslerin Kullanılışı Ünitesi için) örnek verilmiştir. Ayrıca başarım ödevleriyle ilgili olarak öğretmen için Dereceli Puanlama Anahtarı, öğrenciler için Öz Değerlendirme Formu ek olarak verilmiştir.

Ayrıca Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında, her ünitenin girişinde, ünitenin içeriğini yansıtacak sözlere yer verilmiştir. Bu sözler şunlardır:

- I. Ünite: “*Ne kadar bilersen bil; söylediklerin karşındakinin anladığı kadardır (Mevlânâ).*”
- II. Ünite: “*Güzel dil Türkçe bize,*
Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması,

En saf, en ince bize (Ziya GÖKALP)."

▪ III. Ünite:

SES

Kopan çığlar altında kalanlar olduğu

oysa görüliyordu,

Bir kadının ilerde

bir şeyler hıçkırıldığı

bir erkeğin, birine,

görünmeyen birine bir şeyler seslendiği

oysa görüliyordu

ama duyuluyordu. -Ses!

Sanki ses olmayınca hiçbiri olmuyordu (Behçet NECATİGİL)."

- IV. Ünite: "Kelimelerin gücünü anlamadan insanların gücünü anlayamazsınız (Konfüçyüs)."
- V. Ünite: "Sözün en güzeli, söyleyenin doğru olarak söylediği, işitenin de yararlandığı sözdür (Aristo)."
- VI. Ünite: "Güçlü olmak istersen söz ustası ol (Mısır Atasözü)."

3.2.3. Ders Kitaplarının İçerik Açısından Karşılaştırılması

- Almanca ders kitabı ve Türkçe ders kitaplarının kitap başlıkları, farklı yöntemler izlenerek hazırlandığı için, benzerlik göstermez.

Almanca ders kitabı, sınıf ayırımından çok konu ayırımı gözetilerek hazırlanmıştır. Almanca ders kitabının içeriğini belirleyen Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı'nda konular, dört ders yarıyılı olarak tanımlanmış ve 1. ve 2. ders yarıyıllarındaki konuların lise birinci sınıflarda işlenmesi zorunlu kılınmıştır. Bu kitapta bu konular, çağlara göre dağıtılmıştır. Bu kitapta yer alan konuların hangi sınıflarda, nasıl, ne kadar sürede ve ne zaman işleneceği öğretmenin inisiyatifine bırakılmıştır. Almanca öğretim programında, konuların kaçınıcı sınıflarda, ne kadar sürede ve nasıl öğretileceğine dair bir açıklama

yer almamıştır. Kitabın şekillenmesinde öğretim programında yer alan dersin amaçları ve öğrencilere kazandırılması gereken beceriler yön vermiştir.

Türkçe ders kitaplarında, sınıf ayırımı gözetilerek ünitelere göre konu başlıkları belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarının içeriğini belirleyen Türk Edebiyatı 9.-10.-11.-12. Sınıflar ve Dil ve Anlatım 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programları'nda; hangi ünitelerin ve konuların kaçınıcı sınıflarda, ne kadar sürede ve nasıl öğretilceği, derslerin hedef-kazanım sayıları, hangi ünitelerde ne kadar sayıda metin seçileceği, metinlerde aranacak özellikler somut olarak gösterilmiştir. Bu somut veriler ışığında Türkçe ders kitapları şekillenmiştir.

- Almanca ders kitabı ve Türkçe ders kitaplarında, kitap başlıkları gibi konuların işlenişi de benzerlik göstermez.

Almanca ders kitabında, edebiyat bilgileri ve edebiyat tarihi bir arada sunulmuştur. Bu kitapta konular, çeşitli çalışma alanlarına bölünerek, kolaydan zora doğru, sistematik bir biçimde sıralanmış ve işlenmiştir. Bu sayede kitabın lisenin ikinci kısım bütün sınıflarını (Gymnasiale Oberstufe 11.-12.-13. sınıflarını) kapsaması dezavantajı giderilmek istenmiş, öğretmenlere kitapta yer alan bir konuyu yeri geldiğinde rahatlıkla hem 11 hem 12 hem de 13. sınıflarda işlemesi yönünde kolaylık sağlanmıştır. Ayrıca bu kitapta, edebiyatın her alanına ilişkin metin türleri tanıtılmış ve bu türlere ilişkin çok sayıda örneğe yer verilmiştir. Bir edebiyat çağı işlenirken, o çağa ilişkin çeşitli metin türleri üzerinden işlenmiştir. Örneğin epik, lirik ve drama şeklinde metin türleri üzerinden bir edebiyat çağı işlenmiştir. Bu kitapta yer alan metinler, çeşitli metin türlerine özgü şemalarla bağlantı kurulmuş ve bu şemalar kolaydan zora giden bir düzen içerisinde oluşturulmuştur. Konuyu başlangıçta daha iyi kavrayabilmek amacıyla büyük şemalara yer verilmiş, detaya girilmemiş fakat konunun sonlarında yer alan şemalarda detaylı ve karmaşık incelemelere yer verilmiştir.

Türkçe ders kitaplarında, edebiyat bilgileri ve edebiyat tarihi ayrı ayrı sunulmuştur. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında; genellikle yakın dönem Türk

Edebiyatı'ndan seçilen örnekler çevresinde, farklı tarz ve türdeki metinlerin yapı, tema, dil ve anlatım, anlam bakımlarından incelenip çözümlenmesi ve yorumlanması, çeşitli sorular sorularak ve etkinlikler önerilerek, öğrencilerden istenmiştir. Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında ise anlatım birimleri üzerinde yürütülen kelime düzeyinde dil ve anlatım çalışmaları; seçilen metinler üzerinde, çoğunlukla soru-cevap metoduna, yeri geldikçe de metin üzerinde inceleme ve karşılaştırmalara yer verilerek öğrencilere yaptırılmak istenmiştir. Ayrıca bu ders kitabında, öğrencilerin her düzeyde metinle yüz yüze gelmeleri sağlanmış ve öğrencilerden bu metinlere benzer yazılar yazmaları istenmiştir. Türkçenin özelliklerini kavrayabilmek için konuyla ilgili şemalara ve bu şemaların açıklamalarına yer verilmiş ve bu şemalar ile ilgili öğrencilere sorular sorulmuştur. Öğrencilerden konuyla ilgili araştırma yapmaları, kısa metinlerden ve özlü sözlerden anlam çıkarmaları, metni yaşamla ilişkilendirmeleri, okuma çalışmaları yapmaları, tartışma yapmaları ve yaptıkları tartışma sonuçları üzerinde düşünmeleri istenmiştir.

Almanca ders kitabı ve Türkçe ders kitaplarında, yukarıda da izah edildiği gibi, konular işlenirken farklı yöntemler denenmiştir. Almanca ders kitabında konular, çeşitli materyallerden yararlanılarak bütün yönleriyle açıklanmıştır. Bu açıklamalar paralelinde öğrencilerden, ödev yolu ile araştırma yapmaları istenmiştir. Türkçe ders kitaplarında ise konularla ilgili açıklamalar mevcut değildir. Öğrencilerin o konu hakkında fikir sahibi olabilmesi için öğrenciler, sorular ve etkinlikler yoluyla o konuya yönlendirilmiştir.

- Almanca ders kitabının ve Türkçe ders kitaplarının, öğrencilerin dil ve edebiyat derslerinin amaçları doğrultusunda yetişmelerinde, hem eksiklikleri hem de artıları mevcuttur. Kendi eğitim sahaları içinde değerlendirilen bu ders kitaplarının artıları ve eksiklikleri şunlardır:

Almanca Ders Kitabının Artıları;

- Bu kitap, Berlin eyaletinde Gymnasiumlarda önerilen diğer Almanca ders kitapları içinde, en zoru ve en iyisidir. Fiyatının pahalı olması ve içerik bakımından Gymnasium öğrencileri için bile çok ayrıntılı ve ağır olması

dışında, iki kusurunu saymazsak, çok iyi hazırlanmıştır. İçindeki materyal zenginliği ile adeta bir dil ve edebiyat ansiklopedisi özelliği taşır.

- Bu kitapta; öğrencilerin bilgileri öğrenmesinde destekleyici işlev görmeleri, öğretilenlerin göz önünde canlandırılması ve anlama kolaylığı sağlamak amaçlarıyla çok sayıda görsel malzemeye, eklere, yazarları tanıtıcı özgeçmişlere ve yazarların fotoğraflarına, karikatürlere, çalışma bilgilerine ve benzeri malzemeye yer verilmiştir.
- Bu kitapta verilen çalışmalar ve ödevler yolu ile öğrencilerin her bölümün başında yer alan giriş konularını anlamaları ve kavramaları kolaylaştırılmış, bu sayede öğrencilerin karmaşık ve zor metinlere dair korkuları giderilmek istenmiştir.
- Bu kitabın içindekiler kısmı, doğrudan hangi konuların işlendiği, hangi sorunların tartışıldığını anlayabilecek şekilde, önce başlıklar sonra başlıkların içinde yer alan alt başlıklar şeklinde, genel bir bakış sunmaya elverişli olarak hazırlanmıştır ve bu sayede hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin aradıkları konu ve bilgileri rahatlıkla ve kolay bir şekilde bulmaları sağlanmıştır.
- Bu kitapta, kimi zaman kitapta yer alan konuların hatta kitabın da dışına çıkan proje çalışmaları yer alır. Bu projelerin nasıl yapılması gerektiği, projeler yapılırken nelere dikkât edilmesi gerektiği, kitapta, şema halinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu sayede, öğrencilerin proje çalışmaları kolaylaştırılmıştır.
- Bu kitap, konuları ve aktarılan bilgileri vurgulamak, öğrencilerce anlatılanların yeniden tanınmaları ve ayırt edilebilmeleri hususunda düzenlilik sağlamak hedefli, çok renkli hazırlanmıştır.
- Bu kitapta metot, sözlük ve esas metinler ayrı ayrı renklendirilmiştir. Bu sayede öğretmen ve öğrencilerin istenen bilgilere kolaylıkla ulaşabilmeleri ve kitapta hangi kısımda, nelerin anlatıldığını bilebilmeleri sağlanmıştır.
- Bu kitapta başlıkların girişinde, genel olarak tarihî sıralamaya uygun olarak seçilmiş olan resimlere yer verilmiştir. Bu resimlerin konuya giriş oluşturması ve bu resimler aracılığıyla konuya girilmeden önce, konu hakkında bilgi sahibi olmayan öğrencilerin, kendi aralarında tartışmaları amaçlanmıştır.

- Bu kitapta başlıkların girişinde yer alan resimlerin dışında, başlıklar içinde yer alan diğer resimler, öğrencilerin konuları kitabın dışına çıkarak da incelemeleri olanağını sunmuştur. Bu sayede, öğrencilerin diğer alanlara da girmeleri ve diğer alanlarda da bilgi sahibi olmaları istenmiştir. Mesele verilen resimler yoluyla sanat alanına öğrenciyi yaklaştırabilmektir.
- Bu kitabın 479. sayfasından itibaren işlenen “Bir Bakışta” kısmı, öğrencilerin yeri geldiğinde öğrendikleri bilgileri hatırlayabilmelerine ve tekrar etmelerine imkân sağlamış, genel bir bakış ve başlıkların kısa bir özetini sunmuştur.
- Bu kitabın sonunda yeri geldiğinde başvurulabilecek yazar ve konu fihristleri, öğrencilerin kitap ile kendi başlarına çalışmalarını teşvik ve bu çalışmalara kolaylık sağlamıştır.
- Bu kitapta yer alan çalışma alanlarının bütünleştirilmesine ilişkin özetler kısmı; her bir çalışma alanına ilişkin nelerin yapılması, hangi yazarların hangi eserlerinin okunması ve dil bilgisi açısından nelerin işlenmesi gerektiğine ilişkin kısa bilgiler sunarak öğrenciye çalışmalarında pratik seçenekler sunmuştur.

Almanca Ders Kitabının Eksiklikleri;

- Bu kitap, konuları işlerken bazen çok detaya girmekte ve bu durum, öğrencilerin kafasını karıştırma potansiyeli içermektedir. Kitabın konuları birçok açıdan, çok yönlü incelemesi öğrenciler için bir kazançtır. Fakat bu çok yönlü incelemenin zararı da yok değildir. Bu çok yönlü inceleme, lise ikinci kısımda (Gymnasiale Oberstufe’de) okuyacak öğrencileri zorlayabilecek ve kimi zaman seviyelerini aşabilecek niteliktedir.
- Bu kitapta, her sayfada çok fazla sayıda materyale ve bilgiye yer verilmesi, sayfaların arzu edilenden daha dolu oluşu, öğrencilerin aleyhine görülebilecek bir durumdur.
- Bu kitapta gereğinden fazla tarihî olaylar göz önüne alınmış ve gereğinden fazla tarihî olay ve gelişmelere yer verilmiştir. Tarihsel bilgiler, çoğu bölümde olmazsa olmaz bilgiler olarak görülmüştür.

- Bu kitapta, maalesef, son dönemde tartışılan, gündemde bir hayli yer tutan ve sırf bu nedenlerle öğrencilerin ilgisini rahatlıkla çekebilecek çevre, göç, globalleşme ve Avrupa Birliği Entegrasyon Süreci gibi konulara yer verilmemiştir.
- Bu kitap, bir ders kitabı olmaktan öte daha çok üniversitelerde okutulan bir kitap gibi görünmektedir.
- Bu kitap, öğretmen ve öğrenci bütçeleri düşünüldüğünde, piyasadaki örneklerine göre çok pahalıdır (kitabın şu andaki satış fiyatı 34 Euro'dur).

Türkçe Ders Kitaplarının Artıları:

- Bu kitaplarda, öğrencilere, Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım derslerinin birbirinden bağımsız dersler olmadığı mesajı verilmeye çalışılmıştır (*Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında sayfa 7'de 5. soru: "Dil ve Anlatım dersinde dilin işlevlerini gördünüz. Malazgirt Ululaması'nda, dilin hangi işlevi ile kullanıldığını belirleyerek şiirden örnek ifadeler bulunuz).
- Bu kitaplar; öğrencilerin eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerileri kazanmaları ve bu becerileri geliştirmelerini sağlayacak çok sayıda soru ve ders içi ve okul dışı etkinliklerle doludur.
- Bu kitaplarda, çok sayıda kısa metin parçasına yer verilmiştir. Öğrencilerin konuları ezbere değil, metin çalışmaları yoluyla öğrenmesi amaçlanmıştır.
- Bu kitaplarda yer alan sorular ve etkinlikler, öğrencilere Türk Dili ve Edebiyatı hakkında bilinmesi gerekenler ile ilgili çok geniş bir yelpaze sunmuştur.
- Bu kitaplarda verilen ödevler yolu ile, öğrencilerin pek çok bilgiyi bir arada değerlendirebilmesi ve yorumlayabilmesi amaçlanmıştır.
- Bu kitaplarda yer alan şemalar, fotoğraflar, resimler, tablolar ve haritalar konuların öğrenilmesinde, öğrencilere rehberlik etmiştir.

Türkçe Ders Kitaplarının Eksiklikleri:

- Bu kitaplar, bireysel farklılıkları dikkâte alan öğrenme ve öğretme stratejileri benimsenerek hazırlanmış olsa da bu kitapların, bütün liselerde öğrenci düzeyleri eşit sayılarak seçeneksiz olarak okutturulması düşündürücüdür.
- Bu kitaplarda, dil ve edebiyat öğretimi doğrudan açıklamalar yoluyla yapılmamış; öğrencilerin ilköğretimde kazandıkları düşünülen dil becerileri yoluyla daha çok uygulamaya yönelik yapılmıştır. Bu durum, bu kitapların öğrencilere sunduğu bir avantaj olarak algılansa da bu kitaplarda yer alan yüzlerce soru ve etkinlik nedeniyle bu kitaplar, alıştırma ve etkinlik kitaplarının ötesine geçememiştir.
- Bu kitaplarda yer alan bazı etkinlikler ve sorular, öğrencilerin bilgi seviyesinin üstündedir (*Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında sayfa 9’da yer alan 15. etkinlik: Bedük>beyük>böyük>büyük ses simgelerinin yazılışını “dil göstergelerinin değişebilirliğini ve değişmezliği kuralına uygun inceleyerek verilen ses simgelerinin kullanılış biçimlerini yazınız: kulgak/..., kangı/..., edgü/..., kadgu...).
- Bu kitaplarda yer alan etkinliklerden bazılarının yapılabilmesi, Türkiye koşulları düşünüldüğünde, sınıf mevcutlarının kalabalık ve ders saati sayısının kısıtlı olmasından dolayı güçtür (*Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında sayfa 159’da yer alan 3. etkinlik: Sınıf üç gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Birinci grup “Elektra” isimli metni, ikinci grup “Hamlet” isimli metni, üçüncü grup “Cimri” isimli metni dil, konu ve konunun anlatımına göre inceler ve metinlerin üzerimizde bıraktığı etkileri belirler. Grup sözcüleri ulaşılan sonuçları tahtaya maddeler halinde yazarlar. Sonuçlar karşılaştırılarak tiyatro metinleri konularına göre gruplandırılır).
- Öğrenci yanlısı olarak hazırlanan bu kitaplar; daha çok öğretmenin işini, soru sorma ve araştırma konusu bulma bakımından kolaylaştırmıştır.
- Bu kitaplarda öğrencilere verilen ödevler, internetin veya kütüphanenin hiç olmadığı ya da yetersiz kaldığı yani şartların eşit olmadığı Türkiye’de, öğrenciler için ciddi bir kaynak ihtiyacını beraberinde doğurmuştur (*Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında sayfa 36’da yer alan 3. etkinlik: İki grup oluşturulur. Gruplardan biri Batı Türkçesi’nin diğeri ise Kuzey Doğu Türkçesi’nin gelişim evrelerini araştırır ve gruplar tartışma sonuçlarını sınıfa sunar).

Farklı konular ve yöntemlerle dil ve edebiyat öğretimi yapan Almanca ders kitabı ve Türkçe ders kitaplarının öğrencileri yetiştirirken sundukları artılar ve eksikliklerden anlaşılıyor ki, her iki ülkede de ders kitapları, öğrencileri dil ve edebiyat derslerinin amaçları doğrultusunda yetiştirmek için yeterli değildir.

Almanya’da (Berlin eyaleti örneğinde) öğrenciler, ders kitaplarından birebir yararlanmadıkları, satın almalarında ve yanlarında taşımalarında zorunluluk olmadığı için Görüş Alanı Almanca ders kitabı, öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin yetişmelerinde doğrudan bir katkı sağlamaz. Bu kitap, lise son sınıfta yapılacak olan olgunluk sınavına; hangi yüzyıllarda kimler var, hangi yazarların hangi kitaplarına yer verilmiş, hangi konular nasıl işlenmiş, konular işlenirken hangi materyallerden yararlanılmış bütün bunlarla ilgili hazırlayıcı bilgileri sunar.

Türkiye’de ders kitaplarının, öğrencileri sınavlara hazırlama gibi bir işlevi yoktur. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları, dersin şekillenmesinde önemli bir işleve sahip olup bu kitaplar, öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin dil ve düşünme becerilerinin gelişmesi için doğrudan bir katkı sağlar. Bu kitaplar, dil ve edebiyat öğretimini teorik bilgilere yer vermeden, tamamen uygulamalı olarak sunduğu için öğrenciler, bu kitapları yanlarında sürekli bulundurmak zorundadır.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, farklı yaklaşımlarla hazırlanmış Almanya’da Görüş Alanı Almanca; Türkiye’de Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının biçimsel açıdan ve içerik açısından karşılaştırılması; yapı malzemelerine, kapak görünümlerine, konuların işlenişine, ders kitaplarının öğrencilerin yetişmesinde sundukları artılara ve eksikliklere göre yapıldı.

Almanya’nın ve Türkiye’nin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı eşit dengeler üzerine kurulu olmadığı için Berlin’de Görüş Alanı Almanca ve Türkiye’de Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları farklılıklar arz eder.

➤ **Görüş Alanı Almanca ders kitabı ve Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının hazırlanmasında gözetilen kriterler şunlardır:**

- Öğrencilerin kitap alıp almamakta serbest oldukları Berlin eyaletinde, okullarda okutulabilecek ders kitaplarının içeriğini belirleyen, yayımı ve uygulanması konusunda kurallar koyan veya bu hususta yetkisi olan bir kurum yoktur. Görüş Alanı Almanca ders kitabının içeriğine “Gymnasium’un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı”ndaki Almanca dersinin amaçları ve Almanca dersinde kazandırılması gereken beceriler yön vermiştir. Bu ders kitabı, okur yanlısı-öğrenci yanlısı bir çalışma kitabı olarak yapı malzemelerinden kapak görünümüne ve içeriğine kadar bütünüyle çok iyi hazırlanmıştır.
- Türkiye’de, okullarda okutulabilecek ders kitaplarının içeriğini belirleyen, yayımı ve uygulanması konusunda kurallar koyan ve bu hususta yetkisi olan kurum, Millî Eğitim Bakanlığı’dır. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının içeriğini; Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar ve Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar

Öğretim Programları belirlemiş ve bu ders kitapları, “bireysel farklılıkları dikkâte alan öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme stratejileri” benimsenerek; yapı malzemeleri yönüyle kaliteden, kapak tasarımı yönüyle dersin amaçlarından ve görsellikten uzak bir şekilde, alıştırma ve etkinlik kitapları düzeyinde hazırlanmıştır.

➤ **Dil ve edebiyat öğretimi, Görüş Alanı Almanca ders kitabı ve Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarında aşağıdaki şekilde yapılmıştır:**

- Görüş Alanı Almanca ders kitabında, edebiyat bilgileri ve edebiyat tarihi bir arada sunulmuştur. Bu kitapta konular, çeşitli çalışma alanlarına bölünerek, kolaydan zora doğru, sistematik bir biçimde sıralanmış ve işlenmiştir. Bu sayede kitabın lisenin ikinci kısım bütün sınıflarını (Gymnasiale Oberstufe 11.-12.-13. sınıflarını) kapsaması dezavantajı giderilmek istenmiş, öğretmenlere kitapta yer alan bir konuyu yeri geldiğinde rahatlıkla hem 11 hem 12 hem de 13. sınıflarda işlemesi yönünde kolaylık sağlanmıştır. Ayrıca bu kitapta, edebiyatın her alanına ilişkin metin türleri tanıtılmış ve bu türlere ilişkin çok sayıda örneğe yer verilmiştir. Bir edebiyat çağı işlenirken, o çağa ilişkin çeşitli metin türleri üzerinden işlenmiştir. Örneğin epik, lirik ve drama şeklinde metin türleri üzerinden bir edebiyat çağı işlenmiştir.
- Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarında, edebiyat bilgileri ve edebiyat tarihi ayrı ayrı sunulmuştur. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında; genellikle yakın dönem Türk Edebiyatı’ndan seçilen örnekler çevresinde, farklı tarz ve türdeki metinlerin yapı, tema, dil ve anlatım, anlam bakımlarından incelenip çözümlenmesi ve yorumlanması, çeşitli sorular sorularak ve etkinlikler önerilerek, öğrencilerden istenmiştir. Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitabında ise anlatım birimleri üzerinde yürütülen kelime düzeyinde dil ve anlatım çalışmaları; seçilen metinler üzerinde, çoğunlukla soru-cevap metoduna, yeri geldikçe de metin üzerinde inceleme ve karşılaştırmalara yer verilerek öğrencilere yaptırılmak istenmiştir. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarında, öğrencilerin her düzeyde metinle yüz yüze

gelmeleri sağlanmış ve öğrencilerden bu metinlere benzer yazılar yazmaları istenmiştir.

- **Öğrenciler, dil ve edebiyat derslerinin amaçları doğrultusunda yetiştirilirken; Görüş Alanı Almanca ders kitabının ve Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarının sundukları artılar ve eksiklikler şunlardır:**

Ders Kitaplarının Artıları;

- Görüş Alanı Almanca ders kitabı; konuları ve aktarılan bilgileri vurgulamak, öğrencilerce anlatılanların yeniden tanınmaları ve ayırt edilebilmeleri hususunda düzenlilik sağlamak hedefli, çok renkli hazırlanmıştır. Bu kitapta; öğrencilerin bilgileri öğrenmesinde destekleyici işlev görmeleri, öğretilenlerin göz önünde canlandırılması ve anlama kolaylığı sağlamak amaçlarıyla çok sayıda görsel malzemeye, eklere, yazarları tanıtıcı özgeçmişlere ve yazarların fotoğraflarına, karikatürlere, çalışma bilgilerine ve benzeri malzemeye yer verilmiştir ve konular, birçok açıdan çok yönlü incelenmiştir.
- Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları; öğrencilerin eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerileri kazanmaları ve bu becerileri geliştirmelerini sağlayacak çok sayıda soru ve ders içi ve okul dışı etkinlikle doludur. Bu kitaplarda yer alan sorular ve etkinlikler, öğrencilere Türk Dili ve Edebiyatı hakkında bilinmesi gerekenler ile ilgili çok geniş bir yelpaze sunmuştur.

Ders Kitaplarının Eksiklikleri;

- Görüş Alanı Almanca ders kitabı, lisenin birinci ve ikinci basamaklarının (Gymnasium'un üst sınıflarının) tamamı için öngörülse de öğrenci seviyesi olarak Gymnasium'un üst sınıflarına (Gymnasiale Oberstufe sınıflarına), olgunluk sınavında Almanca dersini alan dersi olarak seçenlere hitap eder. Bu kitap, konuları işlerken bazen çok detaya girmekte ve bu durum, öğrencilerin kafasını karıştırma potansiyeli içermektedir. Bu kitabın konuları çok detaylı

incelemesi, Gymnasiale Oberstufe’de okuyacak öğrencileri zorlayabilecek ve kimi zaman seviyelerini aşabilecek niteliktedir. Ayrıca bu kitapta, her sayfada çok fazla sayıda malzemeye ve bilgiye yer verilmesi, sayfaların arzu edilenden daha dolu oluşu, öğrencilerin aleyhine görülebilecek bir durumdur. Bu kitap, bir ders kitabı olmaktan öte daha çok üniversitelerde okutulan bir kitap gibi görünmektedir ve öğretmen ve öğrenci bütçeleri düşünüldüğünde, piyasadaki örneklerine göre çok pahalıdır (kitabın şu andaki satış fiyatı 34 Euro’dur).

- Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları; bireysel farklılıkları dikkâte alan öğrenme ve öğretme stratejileri benimsenerek hazırlanmış olsa da bu ders kitaplarının, bütün liselerde öğrenci düzeyleri eşit sayılarak seçeneksiz olarak okutturulması düşündürücüdür. Bu kitaplar, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri beceriler haline dönüştürmesi için bir çalışma alanı sunsa da çok sayıda verilen soru ve etkinlik nedeniyle alıştırma ve etkinlik kitabının ötesine geçememiştir.

*****Görüş Alanı Almanca ders kitabında ve Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitaplarında dikkat çeken unsurlar şunlardır:**

Görüş Alanı Almanca Ders Kitabında;

- Edebiyat bilgileri ve edebiyat tarihinin bir arada öğretimi yoluyla, Almanlar arka planda, millî ve dinî kimliklerine gönderme yapmışlardır. Bu kitapta; Nasyonal Sosyalizm, faşizm, sürgünler, dünya savaşları, soykırım, kitlesel katliamlar, şiddet ve Hristiyanlık öğelerine yer verilmiştir. Bütün bu öğeler, bu kitapta 1.-2.-9.-10. başlıklarda yer almıştır. Bu başlıkların bu kitapta yer almasının sebebi; Almanların geçmişte yaptıkları hatalardan ders çıkardıklarını, özgürlükten ve barıştan yana bir millet olduklarını özelde öğrencilerine genelde ise bu kitaptan istifade edecek olan herkese duyurmak istemeleridir.
- Bu kitapta, Almancanın öğretimi sadece Alman sanatçıların, yazarların eserleri üzerinden yapılmıştır. Böylelikle doğrudan Alman Milliyetçiliği savunulmuştur.

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitaplarında;

- Edebiyat bilgileri ve edebiyat tarihinin ayrı ayrı öğretiminde Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları ile Atatürk Milliyetçiliği yön verse de bu kitaplarda, millî kimlikle övünmeye dair bir öğeye rastlanmamıştır. Ayrıca, “Türk millî eğitiminde laiktir esastır” hükmünden hareketle, dinî kimliğe de gönderme yapılmamıştır.
- Bu kitaplarda, millet ayırımı yapılmaksızın, Türk ve Dünya Edebiyatçılarının çeşitli eserlerinden kısa metin parçalarına yer verilmiş; Türkçenin dünya dilleri arasındaki seçkinliği ve itibarının, edebî metinler üzerinde yapılan çalışmalarla öğrenciler tarafından ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yukarıda sıralanan sonuçlara dayalı olarak, Görüş Alanı Almanca ders kitabı detaylı bilgilerden arınarak; Türk Edebiyatı 9. Sınıf ve Dil ve Anlatım 9. Sınıf ders kitapları uygulama çalışmaları yanında teorik bilgilere de yer vererek öğrenme ve öğretme sürecine daha fazla katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. <<http://www.meb.gov.tr/>> (2006, Kasım 11).

Berlin Eyaleti Eğitim Yasası. <<http://www.tcberlinea.com/egitimyasasi.pdf>> (2006, Ekim 4).

Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü. <<http://www.tdk.gov.tr/>>.

Blickfeld Deutsch Oberstufe (Görüş Alanı Almanca Lise Kısmı En Üst Seviye) (06.05.2004). (Baskı:654). Yayınlayanlar: Peter Mettenleiter ve Stephan Knöbl, Hazırlayanlar: W.Aleker, W.Frank, W.Frei, E.Göggel, S.Knöbl, K.Krebsbach, P.Mettenleiter und J.Schnell. Schöningh Yayınevi.

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası (2002, Temmuz). Almanca-Türkçe Yasa Metni, Federal Almanya Siyasî Eğitim Merkezi, Yayınlayan: Bonn.

Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. (2003). Berlin und München: Langenscheidt KG.

Güncel Türkçe Sözlük. <<http://www.tdk.gov.tr/>>.

Gymnasium'un 11.-13. Sınıfları İçin Almanca Öğretim Programı. <http://www.berlin.de/imperia/md/content/senbildung/schulorganisation/lehrplaene/sek2_deutsch.pdf> (2007, Ocak 25).

Langenscheidt Cep Sözlükleri Türkçe. Yazan: Prof. Dr. Karl Steuerwald
Langenscheidt Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. <<http://tkb.meb.gov.tr/>> (2007, Mart 3).

Neues Deutsches Wörterbuch Karl-Heinz Göttert. (2007). Köln: Helmut Lingen Verlag GmbH und Co. KG.

OĞUZKAN, F. (1974). **Eğitim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ortaöğretim Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı (2006). (Birinci Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı. <<http://ogm.meb.gov.tr/>> (2005, Ağustos 10).

Ortaöğretim Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı (2006). (Birinci Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı. <<http://ogm.meb.gov.tr/>> (2005, Ağustos 10).

ÖNEN, Y. ve SANBEY, C. (1993). Almanca-Türkçe Sözlük. Baskıya Hazırlayan: Vural Ülkü. Cilt II. Ankara: Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu Yayınları: 546.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. <<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>> (2006, Kasım 7).

TÜRKOĞLU, A. (2005). *Avrupa Birliği Sürecinde Eğitimi Etkileyen Faktörler*, **Millî Eğitim Dergisi** (Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi Yaz:2005, Yıl:33, Sayı:167), <www.meb.gov.tr> adresinden 25.11.2006 tarihinde alınmıştır.

YALÇIN, A. (2002). **Türkçe Öğretim Yöntemleri** “Yeni Yaklaşımlar”. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yazım Kılavuzu. <<http://www.tdk.gov.tr/>>.

EKLER

EK 1: 1739 SAYILI MİLLÎ EĞİTİM TEMEL KANUNU İÇİNDEKİLER

Kanunun Kapsamı

BİRİNCİ KISIM: Türk Millî Eğitim Sistemini Düzenleyen Genel Esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM: Türk Millî Eğitiminin Amaçları

I. Genel Amaçlar

II. Özel Amaçlar

İKİNCİ BÖLÜM: Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri

I. Genellik ve Eşitlik

II. Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları

III. Yöneltilme

IV. Eğitim Hakkı

V. Fırsat ve İmkân Eşitliği

VI. Süreklilik

VII. Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği

VIII. Demokrasi Eğitimi

IX. Laiklik

X. Bilimsellik

XI. Planlılık

XII. Karma Eğitim

XIII. Okul ve Ailenin İşbirliği

XIV. Her Yerde Eğitim

İKİNCİ KISIM: Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

BİRİNCİ BÖLÜM: Genel Hükümler

Örgün ve Yaygın Eğitim

İKİNCİ BÖLÜM: Örgün Eğitim

A. Okul Öncesi Eğitim

I. Kapsam

II. Amaç ve Görevler

III. Kuruluş

B. İlköğretim

I. Kapsam

II. Amaç ve Görevler

III. Kuruluş

a. İlköğretim Kurumları

b. Kuruluş Şekilleri

C. Ortaöğretim

I. Kapsam

II. Ortaöğretimden Yararlanma Hakkı

III. Amaç ve Görevler

IV. Kuruluş

V. Ortaöğretimde Yönelme

VI. Yükseköğretime Geçiş

VII. İmam Hatip Liseleri

VIII. Güzel Sanatlar Eğitimi

D. Yükseköğretim

I. Kapsam

II. Amaç ve Görevler

III. Kuruluş

a. Yükseköğretim Kurumları

b. Yükseköğretimin Düzenlenmesi

IV. Yükseköğretimin Paralı Oluşu

V. Yükseköğretim Planlaması

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Yaygın Eğitim

I. Kapsam, Amaç ve Görevler

II. Kuruluş

III. Koordinasyon

ÜÇÜNCÜ KISIM: Öğretmenlik Mesleği

I. Öğretmenlik

II. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı “Eğitim Yüksek Okulu” Açma Yetkisi

III. Öğretmenlerin Nitelikleri ve Seçimi

- IV. Öğretmenlerin Bölge Hizmeti
- V. Uzman ve Usta Öğreticiler
- VI. Öğretmenlerin Hizmet İçi Yetiştirilmesi
- VII. Yurt İçi ve Dışı Yetiştirme İmkânları
- VIII. Öğretmen Konutları

DÖRDÜNCÜ KISIM: Okul Binaları ve Tesisleri

Okul Yapıları ve Taşınmazları

BEŞİNCİ KISIM: Eğitim Araç ve Gereçleri

- I. Kapsam
- II. Görev
- III. Görevin Yerine Getirilmesi
- IV. Okullarda Okutulacak Kitapların Tespiti ve Ücret Ödenmesi

ALTINCI KISIM: Eğitim ve Öğretim Alanındaki Görev ve Sorumluluklar

- I. Yürütme, Gözetim ve Denetim
- II. Yasaklık
- III. Okul Açma Yetkisi
- IV. Yurt Dışı Eğitim

YEDİNCİ KISIM: Son Hükümler

- I. Kenar Başlıkları
- II. Kaldırılan Hükümler
- III. Yönetmelikler
- IV. Yürürlük
- V. Yürütme

**EK 2: BERLİN EYALETİ EĞİTİM YASASI (01.02.2004 TARİHİNDEN
İTİBAREN GEÇERLİDİR.)**

İÇİNDEKİLER

Bölüm I: Okulun Görevleri ve Eğitim ve Öğrenim Hakkı, Ehemmiyet Alanları

1. Okulun Görevleri
2. Eğitim ve Öğrenim Hakkı
3. Eğitim ve Öğretimin Hedefleri
4. Eğitim ve Öğretimde Gerçekleştirilmesi Gereken Temel İlkeler
5. İş Birliği, Okulların Açılması
6. Tarife ve Tatbik Alanları

Bölüm II: Okul Yapılandırılması

Kısım I: Kalite Güvencesi Bireysel Sorumluluk

7. Okulsal Mesuliyet ve Bağımsızlık
8. Okul Programı
9. Kalite Emniyeti ve Değerlendirilmesi

Kısım II: Eğitimin ve Dersin Teşekkülü

10. Eğitim ve Dersler İçin Temel Öğretim Programları
11. Temel Öğretim Programları-Komisyonlar
12. Branş Dersler, Öğretim Amaçları ve Ödev Alanları, Öğretim Alanları
13. Din ve Dünya Görüşü Dersleri
14. Ders Saatleri Planı
15. Ana Dili Almanca Olmayan Öğrenciler İçin Ders
16. Okul Kitaplarının ve Diğer Ders Materyallerinin Tanıtımı

Bölüm III: Okulun Tanzimi

Kısım I: Tanzim ve Organizasyonları

17. Sınıflar, Okul Seviyeleri ve Okul Çeşitleri, Öğretim Geçişleri
18. Okul Denemeleri, Özel Pedagojik Alanları Olan Okullar
19. Tam Gün Teklifleri, Tam Gün Öğretim Yapan Okullar, Yetiştirme Dersleri ve Gözetimi

Kısım II: Primer Basamak

20. İlkokul

Kısım III: İkinci Basamak I

21. Genel Bilgiler
22. Birleşik Okul (Gesamtschule)
23. Ortaokul (Hauptschule)
24. Genişletilmiş Ortaokul (Realschule)
25. Birlikte Çalışan Haupt- ve Realschule
26. Gymnasium (Lise)
27. İkinci Basamak I'in Detaylı Şekillendirilmesi

Kısım IV: İkinci Basamak II

28. Lise Üst Sınıfları (Gymnasiale Oberstufe)
29. Meslek Okulu (Berufsschule)
30. Meslek İhtisas Okulu (Berufsfachschule)
31. İhtisas Yüksek Okulu (Fachoberschule)
32. Meslek Yüksek Okulu (Berufsoberschule)
33. Çift Vasıflı Öğretim Yolları
34. İhtisas Okulu
35. Üst Basamak Merkezleri (Oberstufenzentrum)

Kısım V: Özel Pedagojik İlerletme

36. Ana Öğeler
37. Ortak Ders
38. Özel Pedagojik Yetiştirme Ağırlık Merkezli Okullar
39. Özel Pedagojik Yetiştirme Dersli Okulun Çerçevesi

Kısım VI: Diğer Öğretim Basamakları

40. Dışardan Genel ve Meslekî Diploma Kazandırmak İçin İkinci Eğitim Yolu

Bölüm IV: Okula Devam Mecburiyeti

41. Ana Kurallar
42. Okula Devam Mecburiyetinin Başlangıcı ve Devam Süresi
43. Meslek Okullarına Devam Mecburiyeti ve Süresi
44. Okula Devam Mecburiyetine Riayet Etme Mesuliyeti
45. Okula Devam Mecburiyetinin İcrasını Temin Etmek

Bölüm V: Okul Şartları

Kısım I: Genel Hükümler

46. Öğrencilerin Hak ve Sorumlulukları
47. Veli ve Öğrencilerin Bilgilendirilmesi
48. Resmî Yayınlar, Öğrencilerin Fikir Özgürlükleri, Politik Amaçlı Reklâmlar
49. Öğrenci Grupları
50. Eğitim Materyalleri Özgürlüğü ve Okul Parası
51. Okulun Gözetme Sorumluluğu
52. Muayeneler ve Okul Sağlık Bakımı
53. Okul Yılı, Okul Haftası, Tatiller

Kısım II: Okula Alınma ve Öğrenim Yollarının Seçimi

54. Genel
55. İlkokullar İçin Kaideler
56. İkinci Basamak I' e Geçiş
57. Meslekî Okullara Alınma ve İkinci Öğretim Yoluna Geçiş

Kısım III: Öğrenimin Değerlendirilmesi, Sınıf Geçme, Sınavlar, Tanınanlar

58. Öğrenim Başarı Kontrolleri ve Karneler
59. İlerlemeler (Sınıf Geçmeleri) Üst Sınıflara Geçmeler, Sınıf Tekrarları, Sınıf Atlamaları, Kurs Sınıflandırılması
60. Bitirme İmtihanları ve Bitirme Süreci, Öğrenci Olmayanlar İçin İmtihanlar
61. Tahsil Ehliyetinin ve Diğer Okul Başarılarının Tanınması

Kısım IV: Eğitim Tezatlarında Tedbirler

62. Eğitim Önlemleri
63. Düzen Önlemleri

Kısım V: Evrak Koruma

64. Bilgi İşlem ve Bilgi Hakları
65. Değerlendirmeler, Okullarda Bilimsel Araştırmalar, İstatistik Artışlar
66. Bilgi İşlemin Detaylandırılması

Bölüm VI: Okul Yapısı

Kısım I: Okul Personeli, İdaresi

67. Öğretim Kadrosunun Konum ve Görevleri

- 68. Okul Çalışanları, Diğer Kişilerin Etkileri
- 69. Okul Müdürünün Konumu ve Görevleri
- 70. İtiraz Hakları ve Vazife İhtilafı
- 71. Okul Yöneticiliğinin Fonksiyonlarının Gerçekleşmesi İçin Gerekli Talepler
- 72. Müdürün Görevlendirilmesi
- 73. Fonksiyon Görevleri
- 74. Geliştirilmiş Okul İdareleri

Kısım II: Okul Konferansı

- 75. Konum ve Görevler
- 76. Karar ve Dinleme Hakları
- 77. Üyeler
- 78. Uygulama Kuralları ve Kurullar

Kısım III: Öğretim Kadrosunun Konferansları

- 79. Öğretim Kadrosunun Genel Konferansı
- 80. Branş Konferansları, Bölüm Konferansları
- 81. Sınıf Konferansları, Zümre Konferansları, Sömestr Konferansları
- 82. Üyeler

Kısım IV: Öğrencilerin Okula Etkileri

- 83. Öğrenci Temsilcilerinin Görevleri
- 84. Öğrenci Konuşmacıları
- 85. Tüm Okul Öğrenci Temsilcileri, Öğrenci Toplantıları
- 86. Oberstufenzentren Diğer Meslek Okullarına Etkileri
- 87. Branş Okullarına (Fachschule) Etkileri

Kısım V: Velilerin Okula Etkileri

- 88. Veli Temsilcilerinin Görevleri
- 89. Veli Toplantıları, Veli Temsilcisi Konuşmacıları
- 90. Okul Veli Temsilcileri, Okul Veli Toplantıları
- 91. Kademe Meslek ve Başka Eğitim Merkezlerinin Etkileri

Kısım VI: Tamamlayıcı Mevzuat Kuralları

- 92. Özel Pedagojik Merkezli Okullar ve Meslek Okulları
- 93. Düzenleme Yetkisi

Bölüm VII: Özel Okullar

Kısım I: Genel Maddeler

- 94. Özel Okullar
- 95. Okul Yapısı ve Denetimi
- 96. Tavsif

Kısım II: Yedek Okullar

- 97. Yedek Okullar
- 98. Müsaade (İzin) Yetkisi
- 99. Müsaade Yetkisinin Devri ve Silinmesi, Kaldırılması
- 100. Eyaletçe Tanınan Yedek Okullar
- 101. Finanse Edilmesi

Kısım III: Ek Okullar

- 102. Tamamlayıcı Okullar
- 103. Devletçe Tanınmış Tamamlayıcı Okullar

Kısım IV: Ek Kararlar

- 104. Özel Müesseseler ve Özel Ders

Bölüm VIII: Okul İdaresi

- 105. Okul Denetimi
- 106. Branş Denetiminin Konumu
- 107. Okul Psikoloji Servisi
- 108. Okul ve İletişim Berlin Eyalet Enstitüsü
- 109. Belediyelerin Görevleri

Bölüm IX: Belediye ve Eyalet Şurası

- 110. Belediye Üyeleri
- 111. Belediye Okul Müşavirleri
- 112. Meslek Okulları Komiteleri
- 113. Meslek Okul Müşavirleri
- 114. Eyalet Üyeleri
- 115. Eyalet Müşavirleri

Bölüm X: Ortak Maddeler

- 116. Şuraların Çalışma Prensipleri
- 117. Seçimler İçin Prensipler

- 118. Seçim Denetimi
- 119. Başkan ve Görev Yeri
- 120. Seçilmiş Temsilcilerin Konumları
- 121. Odalar ve Giderler
- 122. Oturum Protokolü

Bölüm XI: Müzik Okulları ve Halk Eğitim Merkezleri (Volkshochschule)

- 123. Halk Eğitim Merkezleri (Volkshochschulen)
- 124. Müzik Okulları

Bölüm XII: Geçiş ve Sonuç Mevzuatları

- 125. Okulların Devamı
- 126. Düzen Muhalefeti
- 127. Temel Hakların Kısıtlanması
- 128. İdarî Hükümler
- 129. Geçiş Kuralları
- 130. Yasak Talimatların Kaldırılması
- 131. Talimatların Yürürlüğe Girmesi

**EK 3: TÜRK EDEBİYATI DERSİ 9. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI
İÇİNDEKİLER**

1. GİRİŞ.....	1
2. PROGRAMIN HAREKET NOKTASI VE GENEL AMAÇLAR.....	2
3. PROGRAMIN YAPISI.....	6
4. Dokuzuncu Sınıf.....	6
5. PROGRAMIN UYGULANMASIYLA İLGİLİ ESASLAR.....	15
6. Ders İşleniş Yöntem ve Teknikleri.....	15
7. Ders Kitaplarının Hazırlanması ve Metin Seçimi.....	17
8. Kitap Forma Sayıları.....	21
9. KAZANIM TABLOSU, ÜNİTELER İÇİN ÖNERİLEN SÜRE VE METİN SAYILARI.....	22
10. DOKUZUNCU SINIF DERSİ ÜNİTE VE KAZANIMLARI.....	27
I. ÜNİTE: GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT.....	27
1. Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri.....	27
2. Edebiyatın Bilimlerle İlişkisi.....	29
3. Dilin, İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi.....	29
4. Metin.....	30
5. Edebî Metin.....	31
6. Edebiyat ve Gerçeklik.....	33
II. ÜNİTE: COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR).....	35
1. Şiir İnceleme Yöntemi.....	35
a. Şiir ve Zihniyet (Dönemi).....	35
b. Şiirde Ahenk (Ses ve Ritim).....	35
c. Şiir Dili.....	36
d. Şiirde Yapı.....	38
e. Şiirde Tema.....	39
f. Şiirde Gerçeklik ve Anlam.....	39
g. Şiir ve Gelenek.....	40
h. Yorum.....	41
i. Metin ve Şair.....	42

j. Manzume ve Şiir.....	42
2. Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme.....	43
III. ÜNİTE: OLAY ÇEVRESİNDE OLUŞAN EDEBÎ METİNLER.....	44
1.Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinleri Tanıma ve Gruplandırma..	44
2.Anlatmaya Bağlı Edebî Metinleri İnceleme Yöntemi.....	44
a. Metin ve Zihniyet.....	44
b. Yapı (Olay Örgüsü, Kişiler, Mekân, Zaman).....	45
c. Tema.....	47
d. Dil ve Anlatım.....	48
e. Metin ve Gelenek.....	49
f. Anlama ve Yorumlama.....	49
g. Metin ve Yazar.....	52
3.Anlatmaya Bağlı Edebî Metin Örneklerini İnceleme (Masal ve Destandan, Hikâye ve Romana).....	53
4.Göstermeye Bağlı Edebî Metinler (Karagöz ve Seyirlik Oyunlardan, Modern Tiyatro Metinlerine).....	53
a. Göstermeye Bağlı Edebî Metinleri Tanıma (Tiyatro).....	53
b. Göstermeye Bağlı Edebî Metinleri İnceleme.....	55
IV. ÜNİTE: ÖĞRETİCİ METİNLER.....	56
1. Öğretici Metinleri İnceleme Yöntemi.....	56
a. Metin ve Zihniyet.....	56
b. Yapı (Plan).....	56
c. Ana Düşünce.....	57
d. Dil ve Anlatım.....	58
e. Metin ve Gelenek.....	59
f. Anlam.....	60
g. Metin ve Yazar.....	60
h. Yorum.....	60
2. Öğretici Metin Örneklerini İnceleme/Karşılaştırma.....	61
11. ATATÜRKÇÜLÜK KONULARI.....	164
12. ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ.....	166
13. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	168

A. Programla Kazandırılmak İstenen Üst ve Alt Beceriler.....	168
B. Ölçmede Kullanılacak Testler ve Testlerde Kullanılacak Soruların Özellikleri.....	174
C. Değerlendirme.....	176
14. EKLER.....	178
15. KAYNAKÇA.....	187

**EK 4: DİL VE ANLATIM DERSİ 9. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI
İÇİNDEKİLER**

1. GİRİŞ.....	1
2. PROGRAMIN HAREKET NOKTASI VE AMACI.....	2
3. PROGRAMIN YAPISI.....	4
a. Dokuzuncu Sınıf.....	4
4. PROGRAMIN UYGULANMASIYLA İLGİLİ ESASLAR.....	7
a. Dokuzuncu Sınıf.....	7
5. DERS KİTAPLARININ HAZIRLANMASI VE METİN SEÇİMİ.....	13
a. Dokuzuncu Sınıf.....	13
b. Metin Seçimi.....	15
c. Kitap Forma Sayıları.....	15
6. KAZANIM TABLOSU, ÜNİTELER İÇİN ÖNERİLEN SÜRE VE METİN SAYILARI.....	17
7. DOKUZUNCU SINIF ÜNİTELER, AMAÇLAR, KAZANIMLAR.....	20
I.ÜNİTE: İLETİŞİM, DİL VE KÜLTÜR.....	20
1. İletişim.....	20
2. İnsan İletişim ve Dil İlişkisi.....	23
3. Dil Kültür İlişkisi.....	25
II.ÜNİTE: DİLLERİN SINIFLANDIRILMASI.....	26
1. Dillerin Sınıflandırılması.....	26
2. Türk Dilinin Tarihî Gelişimi ve Türkiye Türkçesi.....	27
III.ÜNİTE: SES BİLGİSİ-YAZIM (İMLÂ) KURALLARI-NOKTALAMA....	28
A. Telaffuz (Söyleyiş).....	28
1. Ses ve Seslerin Kullanımı.....	28
B. Türkçenin Sesleri ve Özellikleri.....	32
C. Yazım (İmlâ) Kuralları.....	32
D. Noktalama İşaretleri.....	33
IV.ÜNİTE: KELİME (SÖZCÜK) BİLGİSİ.....	33
A. Kelimedeki Yapı.....	33
B. Kelimedeki Anlam.....	34

1. Kelimede Anlam ve Kavram.....	34
2. Anlamları Bakımından Kelimelerin Gruplandırılması.....	36
a. Anlam Çeşitleri.....	36
b. Anlam İlişkilerine Göre Kelimeler.....	37
c. Kelimelerde Anlam Değişmeleri.....	38
3. Kelime Grupları.....	39
V. ÜNİTE: CÜMLE (TÜMCE) BİLGİSİ.....	42
A. Cümlelerin Öğeleri.....	42
B. Cümlelerin Yapısı.....	44
C. Cümlede Anlam.....	45
1. Cümlede Anlamın Oluşması.....	45
2. Bildirdikleri Anamlara Göre Cümleler.....	47
a. Haber Cümleleri.....	47
b. Dilek-İstek, Soru Cümleleri.....	49
c. Olumlu-Olumsuz Cümleler.....	53
3. Anlamlarına Göre Cümleler.....	54
4. Anlatım Bozuklukları.....	56
VI.ÜNİTE: PARAGRAF BİLGİSİ.....	57
1. Anlam Birimi Olarak Paragraf.....	57
2. Paragrafta Yapı.....	58
3. Paragrafın Boyutu.....	60
4. Paragrafta Anlam ve Ana Düşünce.....	61
5. Paragraf Çeşitleri.....	62
6. Paragrafta Düşünceyi Geliştirme Yolları.....	65
7. Metin ve Paragraf.....	67
11. ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ.....	174
12. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	176
A. Programda Kazandırılmak İstenen Üst ve Alt Beceriler.....	176
B. Ölçmede Kullanılacak Testler ve Testlerin Özellikleri.....	181
C. Değerlendirme.....	183
13. EKLER.....	186
14. KAYNAKÇA.....	195

EK 5: ORTAÖĞRETİM TÜRK EDEBİYATI 9. SINIF DERS KİTABI
İÇİNDEKİLER

I. ÜNİTE: GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT.....	1
1. Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri.....	1
2. Edebiyatın Bilimlerle İlişkisi.....	6
3. Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi.....	9
4. Metin.....	12
5. Edebî Metin.....	15
6. Edebiyat ve Gerçeklik.....	20
II. ÜNİTE: COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR).....	26
1. Şiir İnceleme Yöntemi.....	27
a. Şiir ve Zihniyet.....	27
b. Şiirde Ahenk (Ses ve Ritim).....	31
c. Şiir Dili.....	35
d. Şiirde Yapı.....	40
e. Şiirde Tema.....	49
f. Şiirde Gerçeklik ve Anlam.....	52
g. Şiir ve Gelenek.....	55
h. Yorum.....	59
i. Metin ve Şair.....	62
2. Manzume ve Şiir.....	66
3. Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme.....	72
III. ÜNİTE: OLAY ÇEVRESİNDE OLUŞAN EDEBÎ METİNLER.....	88
1. Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinleri Tanıma ve Gruplandırma.....	89
2. Anlatmaya Bağlı Edebî Metinleri İnceleme Yöntemi.....	94
a. Metin ve Zihniyet.....	94
b. Yapı (Olay Örgüsü, Kişiler, Mekân, Zaman).....	97
c. Tema.....	103
d. Dil ve Anlatım.....	107
e. Metin ve Gelenek.....	111
f. Anlama ve Yorumlama.....	114

g. Metin ve Yazar.....	118
3. Anlatmaya Bağlı Edebî Metin Örneklerini İnceleme (Masal ve Destandan Hikâye ve Romana).....	121
4. Göstermeye Bağlı Edebî Metinler (Karagöz ve Seyirlik Oyunlardan Modern Tiyatro Metinlerine).....	156
a. Göstermeye Bağlı Edebî Metinleri Tanıma (Tiyatro).....	156
b. Göstermeye Bağlı Edebî Metinleri İnceleme.....	164
IV. ÜNİTE: ÖĞRETİCİ METİNLER.....	174
1. Öğretici Metinleri İnceleme Yöntemi.....	175
a. Metin ve Zihniyet.....	175
b. Yapı (Plan).....	178
c. Ana Düşünce.....	183
d. Dil ve Anlatım.....	186
e. Metin ve Gelenek.....	191
f. Anlam.....	193
g. Metin ve Yazar.....	196
h. Yorum.....	199
2. Öğretici Metin Örneklerini İnceleme ve Karşılaştırma.....	202
Proje Çalışması.....	216
Proje Değerlendirme Ölçeği.....	217
Öz Değerlendirme Formu.....	217
Edebiyat Terimleri Sözlüğü.....	218
Kaynakça.....	220

EK 6: ORTAÖĞRETİM DİL VE ANLATIM 9. SINIF DERS KİTABI**İÇİNDEKİLER**

I. ÜNİTE: İLETİŞİM, DİL VE KÜLTÜR.....	1
1. İletişim.....	3
2. İnsan, İletişim ve Dil.....	11
3. Dil-Kültür İlişkisi.....	16
4. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	23
II. ÜNİTE: DİLLERİN SINIFLANDIRILMASI VE TÜRKÇENİN DÜNYA DİLLERİ ARASINDAKİ YERİ.....	25
1. Dillerin Sınıflandırılması.....	27
2. Türk Dilinin Tarihî Gelişimi ve Türkiye Türkçesi.....	31
3. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	39
III. ÜNİTE: SES BİLGİSİ, YAZIM (İMLÂ) KURALLARI, NOKTALAMA.....	41
1. Telaffuz (Söyleyiş).....	43
2. Türkçenin Sesleri ve Özellikleri.....	50
3. Yazım (İmlâ) Kuralları.....	56
4. Noktalama İşaretleri.....	60
5. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	64
IV. ÜNİTE: KELİME (SÖZCÜK) BİLGİSİ	67
1. Kelimede Yapı.....	69
2. Kelimede Anlam.....	78
a. Kelimede Anlam ve Kavram.....	78
b. Anlamları Bakımından Kelimelerin Gruplandırılması.....	81
I. Anlam Çeşitleri.....	81
II. Anlam İlişkilerine Göre Kelimeler.....	89
III. Kelimelerde Anlam Değişimleri.....	94
c. Kelime Grupları.....	97
3. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	111
V. ÜNİTE: CÜMLE BİLGİSİ.....	113
1. Cümlelerin Öğeleri.....	115
2. Cümlelerin Yapısı.....	120

3. Cümlede Anlam.....	125
a. Cümlede Anlamın Oluşması.....	125
4. Bildirdikleri Anamlara Göre Cümleler.....	129
a. Haber Cümleleri.....	129
b. Dilek-İstek, Soru Cümleleri.....	133
c. Olumlu-Olumsuz Cümleler.....	137
5. Anlamlarına Göre Cümleler.....	141
6. Anlatım Bozuklukları.....	148
7. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	155
VI. ÜNİTE: PARAGRAF BİLGİSİ.....	157
1. Anlatım Birimi Olarak Paragraf.....	159
2. Paragrafta Yapı.....	163
3. Paragrafın Boyutu.....	169
4. Paragrafta Anlam ve Ana Düşünce.....	172
5. Paragraf Çeşitleri.....	178
6. Paragrafta Düşünceyi Geliştirme Yolları.....	194
7. Metin ve Paragraf.....	201
8. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	206
TERİMLER SÖZLÜĞÜ.....	210
EKLER	
EK 1. Tasarı (Proje) Çalışması Örnek Formu.....	211
EK 2. Tasarı Değerlendirme Ölçeği.....	212
EK 3. Tasarı “Öz Değerlendirme Formu”.....	213
EK 4. Başarım (Performans) Ödevi “Örnek Formu”.....	214
EK 5. Başarım Ödevi “Puanlama Anahtarı”.....	215
EK 6. Başarım Ödevi “Öz Değerlendirme Formu”.....	216
KAYNAKÇA.....	217

**EK 7: GYMNASIUM’UN 11.-13. SINIFLARI İÇİN ALMANCA ÖĞRETİM
PROGRAMI
İÇİNDEKİLER**

1. Amaçlar
2. İçerikler
3. Alana İlişkin Metodik Beceriler
 - 3.1. Okuma
 - 3.2. Yazım
 - 3.3. Konuşma ve Dinleme
 - 3.4. Dil Bilimi ve Dil Bilinci
4. Gymnasium’un Üst Sınıflarındaki, Ölçme-Değerlendirme Aşamasındaki, Eğitim ve Öğretim
 - 4.1. Genel İlkeler
 - 4.2. Performans Tespiti ve Değerlendirilmesi
5. Almancanın Beceri Kazanımına Katkısı
 - 5.1. Alan Profili
 - 5.2. Alanla Bağlantılı Beceriler
 - 5.2.1. Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi
 - 5.2.2. Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması
 - 5.2.3. Konuşma, Sunum ve Dinleme
 - 5.2.4. Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi-Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme
6. Giriş Koşulları ve Bitirmeye Yönelik Standartlar
 - 6.1. Giriş Koşulları
 - 6.1.1. Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi
 - 6.1.2. Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması
 - 6.1.3. Konuşma, Sunum ve Dinleme
 - 6.1.4. Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi-Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme
 - 6.2. Hedefe Yönelik Standartlar

6.2.1. Edebî ve Pragmatik Metinlerin Okunması, Oluşturulması ve Değerlendirilmesi

6.2.2. Metinlerin Yazılması, Oluşturulması ve Sunulması

6.2.3. Konuşma, Sunum ve Dinleme

6.2.4. Dil Bilinci ve Dilsel Yeteneklerin Geliştirilmesi-Dil ve Dilin Kullanımına Dair Düşünme

7. Yetki ve İçerik

7.1. Tarihsel ve Toplumsal Bağlamları İçerisinde Edebiyat ve Dil

7.2. Diğer Kültürler Bağlamında Edebiyat ve Dil, Sanatlar ve Medya Araçları

7.3. Metin Çeşitleri ve Metin Yapıları

7.4. Dil ve Dilin Kullanımı

8. Ders Yarıyılı

8.1. Temel Dersler

8.2. Alan Dersleri

9. Diğer Düzenlemeler

9.1. Sınıf Üstü Ders

9.2. Ek Dersler

9.3. Yabancı Dildeki Dil Dersleri

10. Almanca Dersinde Performans Tespiti ve Değerlendirilmesi

**EK 8: BLİCKFELD DEUTSCH OBERSTUFE (GÖRÜŞ ALANI ALMANCA
LİSE KISMI EN ÜST SEVİYE) DERS KİTABI
ÖN SÖZ**

Sevgili Öğrenciler,

Bu kitabı biraz karıştırdığınızda, önünüzde yepyeni bir Almanca ders kitabının durduğunu hemen anlayacaksınız. Bu kitapla ilginç Almanca dersleri, olgunluk sınavı, yükseköğrenim ve ayrıca alana ilişkin istekler bağlamındaki beklentilerin en iyi şekilde karşılanmak istendiğini göreceksiniz.

GÖRÜŞ ALANI ALMANCA, ilk etapta okul gerekliliklerine ve ihtiyaçlarına yönelen bir eserdir.

- Siz de gerekli yerlerde kitabın konseptiyonuna önceki sınıflarda edinmiş olduğunuz bilgi ve becerilerle, mevcut yaşam durumunuza ilişkin sorularınızla, edebiyat, dil ve her şeyden öte konuşma ve yazım türleri ile tartışmalara ilişkin eleştirisel ve verimli önerilerinizle kitabın konseptiyonuna dahil edileceksiniz.
- Burada Almanca dersinin de dışında faydalanılan bilgi zengini metinler, yeni konulara ilişkin motive edici bağlantılar, kendinizin de yapacağı çalışmalara ilişkin çok yanlı teşvikler, temel çalışma tekniklerinin yanı sıra yoğun çözüm ve öğrenme destekleri bulacaksınız.

GÖRÜŞ ALANI ALMANCA, dersin, bilhassa lise kısmı en üst seviyede görülen dersin aradığı seviyeyi onu aşmadan ulaştır.

- İlk başlıkta derslerde ele alınacak her şey için güvenilir bir çalışma temelinin aktarılması yoluyla yeni içeriklerin ve yöntemlerin tekrarlarının ve tanıtlarının eklendiği ortaokulların son üç sınıfındaki çalışmaya temel niteliği oluşturan bir girişin elde edilmesi sağlanır.
- Ana ve yan sütunlardaki metinler, önemli bilgiler ve çalışma teşvikleri yoluyla çalışma süreçleri gözle görülür hale gelir ve çözümler önemli ölçüde kolaylaşır.

- Dönemlere göre biçimlendirilmiş içerik (2.-11. başlıklar arası) metinlerin tarihî sınıflandırılmasını mümkün kılıyor ve bütün kültürel bağlantılara çok sayıda bakış açıyor.
- “Bir Bakışta” eki genel bir bakış ve özetlerin yanında sınava ve meslekî pratiğe yönelik bilgiler ve yardımlar da içeriyor.

GÖRÜŞ ALANI ALMANCA aynı anda üç işlevi yerine getiren bir Almanca ders kitabını sunuyor.

1. Edebiyat ve modern medya araçlarının, konuşmanın ve yazmanın ve ayrıca dil incelemesinin bütünsel çalışmayı ve öğrenmeyi de olanaklı kılacak şekilde bir ciltte birleştirildiği okur yanlısı bir çalışma kitabını kullanıyorsunuz.
2. Size edebiyat ve dil bilimi hakkında ve aynı şekilde konuşma ve yazım türleri, çalışma teknikleri ve yöntemleri hakkında temel bilgileri sadece aşamalı bir biçimde kazandıran ve açıklayan değil; aksine çok yanlı uygulama ile güvenli bir biçimde aktaran bir bilgi kaynağına sahipsiniz.
3. Bunun dışında yazılılara ve olgunluk sınavına hazırlık için içerik, sinopsis ve ayırt edilebilen yazar ve kavramlar, konular düzeni üzerinden hızlı ve güvenilir bir biçimde yönünüzü bulabileceğiniz başvuru kitabını elinizde tutmaktasınız.

GÖRÜŞ ALANI ALMANCA, esas olarak dilin birliğinden hareket eder ve dersin üç çalışma alanını sadece bir bütünün değişik görünüm biçimleri olarak ele alır.

1. Analitik ve biçimlendirici yorum yoluyla geniş kapsamlı anlama süreçlerinden bilgi sahibi olursunuz. Eser seçimi her defasında bir dönemin karakteristiğini arar, metinlerin ortaya çıkış ve etki şartlarını bir araya toplar; tarihin, felsefenin ve güzel sanatın görünüm biçimlerini dikkate alır.
2. Kendi konuşmanız ve özenli biçimde geliştirilen yazım süreçleri ile ilgili bütün önemli gösterim ve biçim türlerini kesinlikle becerir ve bu anlamda esasen okul zamanının çok ötesine taşan beceriler kazanırsınız.

3. Dile bir iletişim aracı olarak sahip olmayı ve dili eş zamanlı insana ilişkin temel bilgilerin kazanıldığı incelemenin bir nesnesi olarak anlamayı öğrenirsiniz.

GÖRÜŞ ALANI ALMANCA sizleri, okuyucular ve metinler arasında vuku bulacak angaje (sözle ya da yazılı olarak bağlanmış), eleştirisel ve verimli bir tartışmaya davet eder.

Çalışmalarınızda size neşe ve başarılar diliyoruz.

Yayıncı ve Yazarlar

Okuma Bilgileri

1. Kullanıma İlişkin

- On iki başlığın tamamı genel olarak dizinler yoluyla (Romen rakamları) ve alt dizinler yoluyla (Arap rakamları) düzenlenmiştir. Son kısımdakiler sorun odaklı ve alan özelindeki çift başlıkla anlamayı kolaylaştırır.
- Kitabın sonundaki sinopsis üzerine yazarları, başlıkları, sayfa bilgilerini ve çalışma alanlarının birleştirilmesine ilişkin önerileri bulacaksınız.

2. Yapıya İlişkin

- Alt dizinler içinde çalışılan bütün metinler ve resimler numaralandırılmıştır. Metinlerin altındaki yıllar, ortaya çıkış veya yayınlanış tarihini verirler.
- Biyografiler yazarların yaşamlarına ve eserlerine ilişkin kısa bilgiler verirler ve en önemli eserlerine dikkat çekerler.

L: Sözlük için kullanılır ve alanın içeriğine ve yöntemine ilişkin önemli bilgiler sağlar.

M: Genellikle sarı şekilde eklenen yöntemler için kullanılır ama yeşil eklerle yazım türlerini açıkça vurgular.

- Çalışma teşvikleri ya da önerileri daima mevcut çalışma alanındaki kenar sütununda mavi yazı ile görülmektedir. Bunlar seçimlik öneriler olarak anlaşılmalıdır.

- Konusal bütünlerin sonunda genellikle projeler (diğer alanlarla birlikte çalışma içerisinde) veya proje odaklı süreçler (sadece Almanca dersine özgü) için öneriler yapılmıştır.

**EK 9: BLİCKFELD DEUTSCH OBERSTUFE (GÖRÜŞ ALANI ALMANCA
LİSE KISMI EN ÜST SEVİYE) DERS KİTABI
İÇİNDEKİLER**

ÖN SÖZ /KULLANICILAR İÇİN BİLGİLER

BİRİNCİ BAŞLIK: Lise 1.–3. Sınıflarındaki “İnsan ve İnsaniyet” Konulu Çalışmaya Giriş

I. Şiir Konusu Olarak Yaşamın Anlamı Üzerine Sorgulama (8)

1. İnsan Nedir?–Tarihî Süreçte Lirik Şiirin Türleri (8)
2. İnsan ve Zaman–Şiir Yorumunun Görünüm Biçimleri ve Yöntemleri (12)

II. Epik Kısa Türlerde Durumlar ve Geçiş Durumları (23)

1. Gündelik Yaşamın Çok Anlamlılığı–Eğitici Anlatıların Yanı Sıra Takvim Hikâyeleri ve Kısa Hikâyelerin Biçim Verici Yorumlanması (23)
2. Kahramanlardan ve Kurbanlardan–Ders Protokolü ve Nesir Anekdotlar Örneğinde Düz Yazı Yorumu (29)

III. 2000 Yılıının Eşiğinde Gençler (39)

1. Çağdaş Gençlik Kültürünün Yansıması Olan Modern Delikanlılık Çağı Romanları?–Öğrenci Yönelimli Çalışma (39)
2. Niçin Edebiyat?–Bir Edebî Kanonun Sorunları Hakkındaki Pozisyonlar ve Düşünceler (45)

IV. Antik ve Modern Dramada Antigon’un Kişiliği (49)

1. Kralın İktidar İddiasına Karşı Hemcinslik ve Tanrıların Emri–Sophokles’in “Antigon” u (I.Ö 441) (49)
2. Uzlaşıya Karşı Kayıtsız Şartsızlık Talebi–Jean Anouilh’s’in “Antigon”u (1942) (56)

V. Kurt Tucholsky: Yazar, Eser ve Okuyucu (61)

1. İnsanî Çağrı Olarak Zaman Eleştirisi–Katılımcı Edebiyat İbreti (Örneği) (61)
2. İncitilmiş Bir İdealist–Hicvin Olanakları (64)
3. Kelimelerin Etkisi–Edebî İletişim ve Kabullenme (71)

4. Dil Neler Yapabilir?–Dilin Retorik Biçimleri ve Temel İşlevleri (77)

İKİNCİ BAŞLIK: Orta Çağ

I. Orta Çağ Yaşamından Örnekler (84)

1. Gece Yaşamından Resimler–Orta Çağın Alınması Kabulü (84)
2. Şövalye ve Rahip–Orta Çağın İki Yaşam Şekli (87)
3. Lirik Aşk Şiirleri Yazan Saray Şövalyesi–Lirik Aşk Şiirlerinin Türleri (92)
4. Politik Şair Olarak Walther von der Vogelweide–Lirik Siyasî, Ahlâkî Şiirlerdeki Bozulmuş Düzen Eleştirisi (100)

II. Orta Çağ Dilleri (106)

1. Yazı Dilinin Kaynakları?–Dünün ve Bugünün Ağızları (106)
2. Almancanın Oluşumundan Önceki Evre–Hindu-Avrupa Dil Ailesi (I.Ö 1. ve 2. yüzyıl) (108)
3. Orta Çağın İlk Evresindeki Diller–600-1050 Arasında Kullanılan Almanca (110)
4. Edebî Ortak Dil–1100-1400 Arasında Kullanılan Almanca (112)
5. Her Yerde Aynı Şekilde Kullanılan Dile Doğru Gidiş (1400’den İtibaren)–Martin Luther’in Rolü (114)

ÜÇÜNCÜ BAŞLIK: Barok Dönemi

I. Bir Çağın Yüzleri (116)

1. Savaş Yüzyılı–Metinde ve Resimde Motif Karşılaştırması (116)
2. Yaşama Sevinci ve Dünyaya Dönüş–Carpe Diem ve Vanitas Arasındaki Etik Karşıtlığı (118)

II. Sembol Dünyası (123)

1. Bir Macera Olarak Yaşam?–Özel İşaret Bilimi ve Roman (123)
2. Bir Tiyatro Olarak Yaşam?–Trajedi ve Komedi (126)

III. Dünya Düzeni (130)

1. Düşünme Düzeni–Felsefe ve Kavga Yazıları (130)
2. Kaosa Karşı Güçlü Duruş–Sonedeki Üç Aşamalı Model Uygulaması (134)
3. Kelime Düzeni–Dil Reformu ve Şiir Bilgisi (137)

DÖRDÜNCÜ BAŞLIK: Santimantalizm (Aşırı Duyarlılık 18. Yüzyılda), Fırtına ve Gerilim

I. Aydınlanma–Ruhun Yeni Çağına Hareket (144)

1. “Aydınlanma Nedir?” (Immanuel Kant)–Bir Kavramın Anlam Çerçevesi ve Açıklanması (144)
2. Aydınlanma ve Mutlakiyetçilik–Fikir ve Gerçeklik (153)
3. Lessing ve Wieland–Kısa Raporlar Olarak ve Mektuplar İçinde Biyografi (158)
4. Fikirsiz Özgürlük İçin Mücadele–Fabl ve Özdeyiş (160)
5. Saray Dünyasındaki Ahlaklı Vatandaş–Anakreonizmin Tarz Aracı (164)
6. Aydınlanmış Çağ Ütopyası–Lessing’in “Bilgi Lathani”nin Drama Yorumu ve Edebî Açıklaması (166)

II. Santimantalizm (Aşırı Duyarlılık 18. Yüzyılda), Fırtına ve Gerilim–Bireysel İnsancılık Ütopyası (177)

1. Kalbin İyilikleri–Mektuproman ve Yaşantı Lirisi (177)
2. Yargıç Sandalyesi Olarak Tiyatro–“Fırtına ve Gerilim” Draması (183)
3. “Aydınlanmış Bir Çağda mı Yaşıyoruz?” (Immanuel Kant)–Büyük Bir Çağın Etkileme Hikâyesi ve Problem Çözümü (188)

BEŞİNCİ BAŞLIK: Klasik Dönem

I. Klasik Dönemin Canlılığı-Etkililiği (196)

1. Goethe’nin Şiirlerini Hatırlamak–Geleneğin Bireysel Sahiplenilmesi (196)
2. İnsan Görüşleri–Metin Karşılaştırılmasında İnsan Resimleri (198)

II. Örnek Olarak Antikite (İlk Çağ) (201)

1. Seyahatnameler–Johann Wolfgang von Goethe’nin İtalya Gezisi (201)
2. Antikitenin Sahiplenilmesi–Sanat Normları (204)
3. Klasik Dönem Temsilcileri ve Klasik Çağ–Öz Geçmişler ve Kavram Tespiti (208)

III. Zamana İlişkin Sorulara Klasik Dönem Temsilcilerinin Cevapları (213)

1. Meydan Okuma Şeklindeki Fransız Devrimi–Goethe’nin ve Schiller’in Pozisyonları (213)
2. Kurtarılan İnsanlık–Dramatik Bir Metnin Yorumu (218)
3. Geçmişe Bakışla Klasik Çağ–Kabullenme Görünümleri (229)

IV. Dil – İnsanın En Etkili İletişim Aracı (232)

1. Dilin Kökeni Üzerine–Felsefî ve Gelişim Psikolojisi Yönünden Açıklanması (232)
2. “Hayvanların Kullandığı Dil” ve “İnsanların Kullandığı Dil” Teorilerinin Karşılaştırılması (234)

ALTINCI BAŞLIK: Romantizm

I. Romantizm–Resimler (238)

1. Gece ve Rüya–Motifler, Resimler ve Semboller (238)
2. Doğa ve Memleket Şarkıları–Karşılaştırma Şeklinde Şiir Yorumlamaları (242)

II. Romantizm veya Başka Bir Yaşam (249)

1. Devrim Yolu İle Değişim?–Seminer Çalışması İçin Öneriler (249)
2. Eleştirisel Hareketler–Ütopya ve Hiciv (251)
3. Yaşam Şekilleri: Eğlence Adamlığı ve Tembellik–Romantizmde Grup Oluşturma (253)
4. Kendi Ayakları Üzerinde Durmayı Arayış–Romantizmde Kadınlar (255)

III. Fantezi ve Gerçeklik (258)

1. Şiirde Fantezi Resimler–İki Nuvel Başlangıcının Karşılaştırılması (258)
2. Duygu Kesinliği ve Karışıklık–Heinrich von Kleist’in Temel Konuları (265)

IV. Romantizmin Anlaşılması (271)

1. Romantik Dönem Temsilcilerinin Kendilerini Anlatması–Şiir Biliminin Görünümleri (271)

2. Döneme Geri Bir Bakış–Romantizmin Tarihselliği ve Güncelliği (272)

YEDİNCİ BAŞLIK: 19. Yüzyılın Gerçekçi Edebiyatı

I. Edebiyat Yoluyla Davranış (274)

1. “Fikir Kaçakçılığı” (Karl Gutzkow) - Programmschrift ve Karikatür (274)
2. Lirîği Silah Olarak Kullanmak–Siyasî Şiirlerin Yorumlanması (277)
3. Klasik Çağın Sanat Dönemine Karşı–Heinrich Heine’de ve Georg Büchner’deki Karşıt Pozisyonlar (283)

II. Kendini Gözlemleme ve Dünya Deneyimi (288)

1. Lirikteki Bireysellik–Proje Yönelimli Çalışmalar (288)
2. İnsanın Ölçüsü–Nuvel Özetleri ve Metin Açıklamaları (292)

III. Das Gesellschaftsetwas (Theodor Fontane) (299)

1. Düzenlerin Hapishanesinde–Vatandaşın Trajedisi (299)
2. Gerçeklik Nedir?–Poetik Realizmin Belli Başlı Özellikleri (302)

SEKİZİNCİ BAŞLIK: Yüzyıl Dönüşüm Edebiyatı

I. Bir Çağın Yansımaları ve Özellikleri (308)

1. Geçiş Aşamasında Dünya-Zamanın Eğilimleri (308)
2. Güzel Sanatların Aynasında–Resimlerin ve Metinlerin Karşılaştırılması (312)
3. Modern Edebiyatın Ana Figürü–Friedrich Nietzsche (315)

II. Çoğulculuk Yoluyla Birleşme? (317)

1. Deney Olarak Edebiyat–Doğalcılığın Eğilimleri (317)
2. Subjektif Dünya Deneyimi–Tarz Çoğulculuğu (Üslup Zenginliği) (324)
3. Rüya ve Çaresizlik Arasında–Dışa Vurumculuk (332)

III. Dil ve Gerçeklik (341)

1. Dilin Çöküşü ve Gerçeklik Kaybı–Modern Edebiyatın Dil Eleştirisi (341)
2. Algılama Krizi Şeklinde Ortaya Çıkan Dil Krizi–Düşünmek, Konuşmak ve Gerçeklik (344)

DOKUZUNCU BAŞLIK: Weimar Cumhuriyetinde ve Sürgünde Edebiyat ya da Sürgün Edebiyatı

I. Bozulan Dünya (350)

1. Aykırı Bir Dünyanın Birbiriyle Çelişkili Resimleri–Lirikte ve Nesirde İnsan Resimleri (350)
2. Dünyanın Anlaşılmazlığı ve Hayatın Anlamının Yitirilmesi–Eğitici Yorumlama ve Edebî Açıklama (353)

II. Volkan Üzerinde Dans (361)

1. Savaşın Uzun Gölgesi–Romanda, Tragedyada, Deneme ve Röportajdaki Görünüm Biçimleri (361)
2. “Çağ Anlayışı Işık Çalıyor” (Kurt Tucholsky)–Notlar, Çağ Romanları, İçeriği Eğlenceli Tiyatro Sahneleri ve Uygulamalı Lirikteki Görünüm Biçimleri (366)
3. Yaşam Panayırı–Dadaizm ve Zaman Eleştirisi (371)
4. İkna Etmek ya da Kandırmak?–Bir Dünya Görüşünün İfadesi Olarak Politik Konuşma (375)

III. Sürgüne Yollanan Akıl: Sürgündeki Alman Edebiyatı (377)

1. “Sürgünüz Biz, Sürülenler” (Bertolt Brecht)–Göç Diye Anılan Olgunun Perspektifleri (377)
2. Gurbetten Haberler–Düz Yazı Türleri ve Epik Tiyatro (380)

ONUNCU BAŞLIK: 1945 Sonrası Edebiyat

I. Başka Bir Başlangıcı Arayış (384)

1. “Envanter” (Günter Eich)–Enkaz Edebiyatı Perspektifleri (384)
2. “Ölüm İşi” (A. und M. Mitscherlich)–Faşizmle Mücadele (390)
3. “Güvensizlik Topografyası” (Ilse Aichinger)–Yönelim Denemeleri Olarak Şiirler (405)
4. Hareket–Modern Şiirlerle Deney Yapmak (409)

II. “İnsan Olmaktan Başka Hiçbir Şey” (Christa Wolf) (411)

1. Edebiyatın Tarafıllığı?–“Sosyalist Realizm”de Varış Edebiyatı (411)
2. “Sanat Olana Hep Aykırı Olduğundan” (Stefan Schütz)–Proje Yönelimli Bir Sürecin Denenmesi (414)

3. “ Bu Kendisine Hiçbir Şekilde Sona Ermek İstemeyen Yol” (Christa Wolf)–Modern Düz Yazıdaki İz Arayışı (418)

III. Görmek ve Dile Dökmek (422)

1. “Değişken Anahtarla” (Paul Celan)–Modern Edebî Eserin (Manzum Eserin) Yorumu (422)
2. “Her Kelime İle Büyüyoruz” (Christian Morgenstern)-Özgür Açıklama (425)
3. “Benim Dilim” (Günter Kunert)–Konuşma Tarzları (428)

ON BİRİNCİ BAŞLIK: 1989 Sonrası Edebiyat

I. Edebiyat Aynasında Yeniden Birleşme (436)

1. “Onlar İki Kral Çocuğuydular...”–Modern Dramada Eski Bir Malzeme (436)
2. “Batıya Gidiş”–Birleşme Bağlamında Edebî Bir Motif Olarak Seyahat Özgürlüğü (441)

II. Günümüz Romanında Deşifre Sorunları (450)

1. Ingo Schulz’un “Basit Hikâyeleri”–Kolay Hikâyeler Yerine Bir Okuma Bulmacası (450)
2. Roman Ağı İçinde Yakalama Oyunu–Yöntemler ve Okuma İçin Öneriler (457)

ON İKİNCİ BAŞLIK: Modern Medya Araçları ve Birbirine Bağlanmış Dünya

I. Karmaşık Gerçeklik ve Aktarımı (462)

1. Yaşamımız, Bir Akşam Üzeri Dizisi mi?–Gerçeklik ve Görsel Gerçekler (462)
2. Sahtecilik ve Değersizleştirme?–Güncel Medya Eleştirisinin Görünüm Biçimleri (467)

II. Medyanın Bütününde Edebiyat (468)

1. “Berlin Alexanderplatz”–Büyük Şehir ve Montaj Romanı (468)
2. “Berlin Alexanderplatz”–Bir Multimedya Olayı (470)

III. Yakın Görüşte Gerçeğin Bir Kesintisi (474)

1. www.berlin.de –Başkent İnternette (474)
2. Neye Göre Hareket Ediyoruz?–Multimedyatik Bilgi Toplumu (476)

BİR BAKIŞTA: Özetler ve Genel Bakışlar

I. Konuşabilmek ve Yazabilmek (479)

1. A'dan Z'ye Çalışma ve Öğrenme Teknikleri (479)
2. Konuşma Becerisi (480)
3. Yazma Becerisi (484)

II. Edebiyatı Anlamak (489)

1. Cinslere ve Cins Türlerine Genel Bakış (489)
2. Bir Bakışta Çağlar (490)
3. Çağlar ve Çağ Etkileşimleri (492)
4. İletişim Sürecinin Parçası Olarak Metni Anlamak (493)

III. Dili İyi Bilmek (494)

1. Kelime Türleri (Kelime Hazinesi) (494)
2. Cümle Yapımı (Söz Dizimi) (495)
3. İmlâ Kurallarında ve Noktalama İşaretlerinde Karşılaşılan Zorluklar (496)

Çalışma Alanlarının Bütünleştirilmesine İlişkin Sinopsisler (Derlemeler) (498)

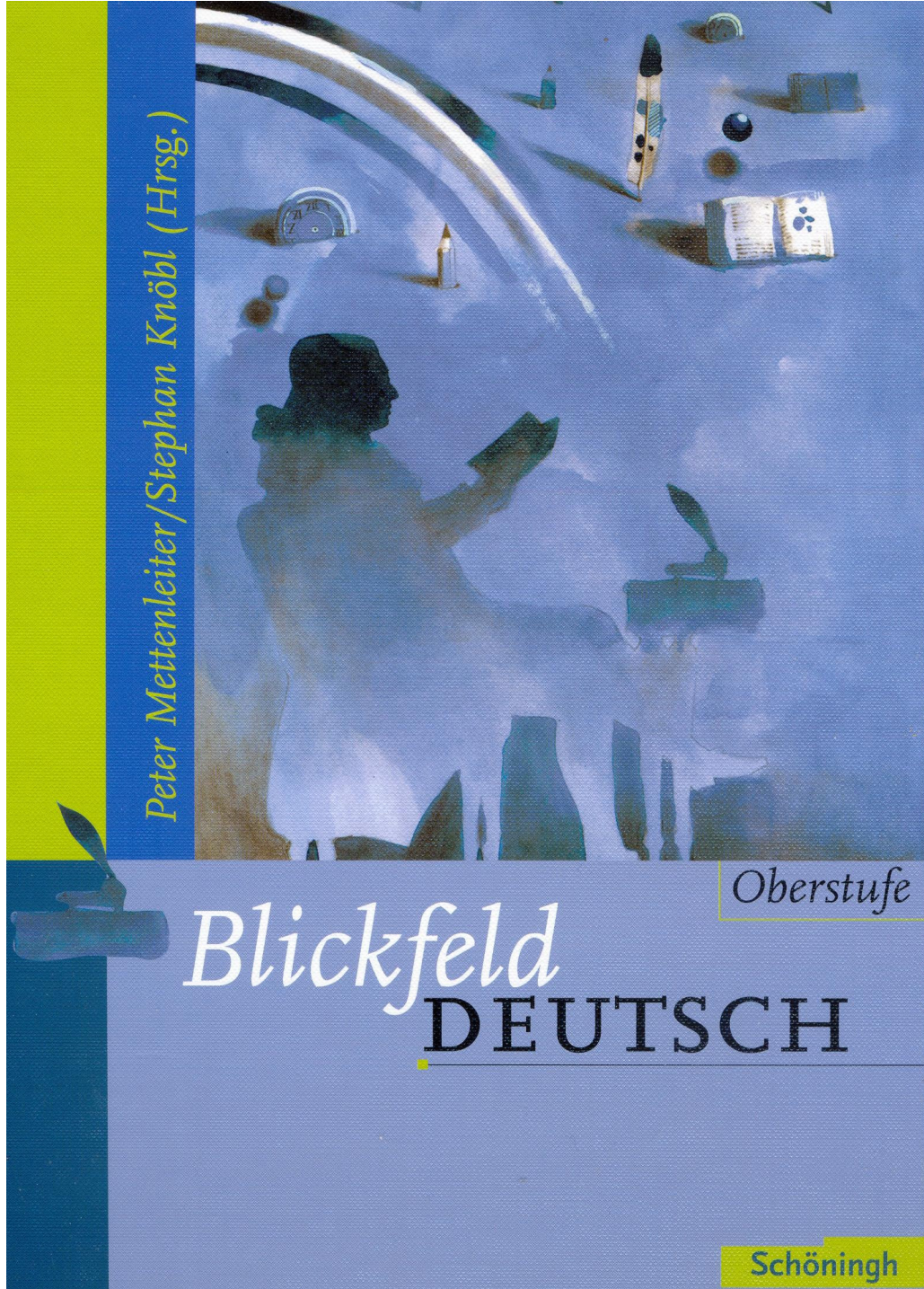
Yazar kayıtları (514)

Konu ve Yöntem Kayıtları (517)

Metin Kaynakları–Bibliyografya (520)

Resim Kaynakları (528)

**EK 10: BLICKFELD DEUTSCH OBERSTUFE (GÖRÜŞ ALANI ALMANCA
LİSE KISMI EN ÜST SEVİYE) DERS KİTABININ ÖN, İÇ VE ARKA
KAPAKLARI**

Blickfeld DEUTSCH

Oberstufe En Üst Seviye
Lise Kısmı

Herausgegeben von: YAYINLAYAN

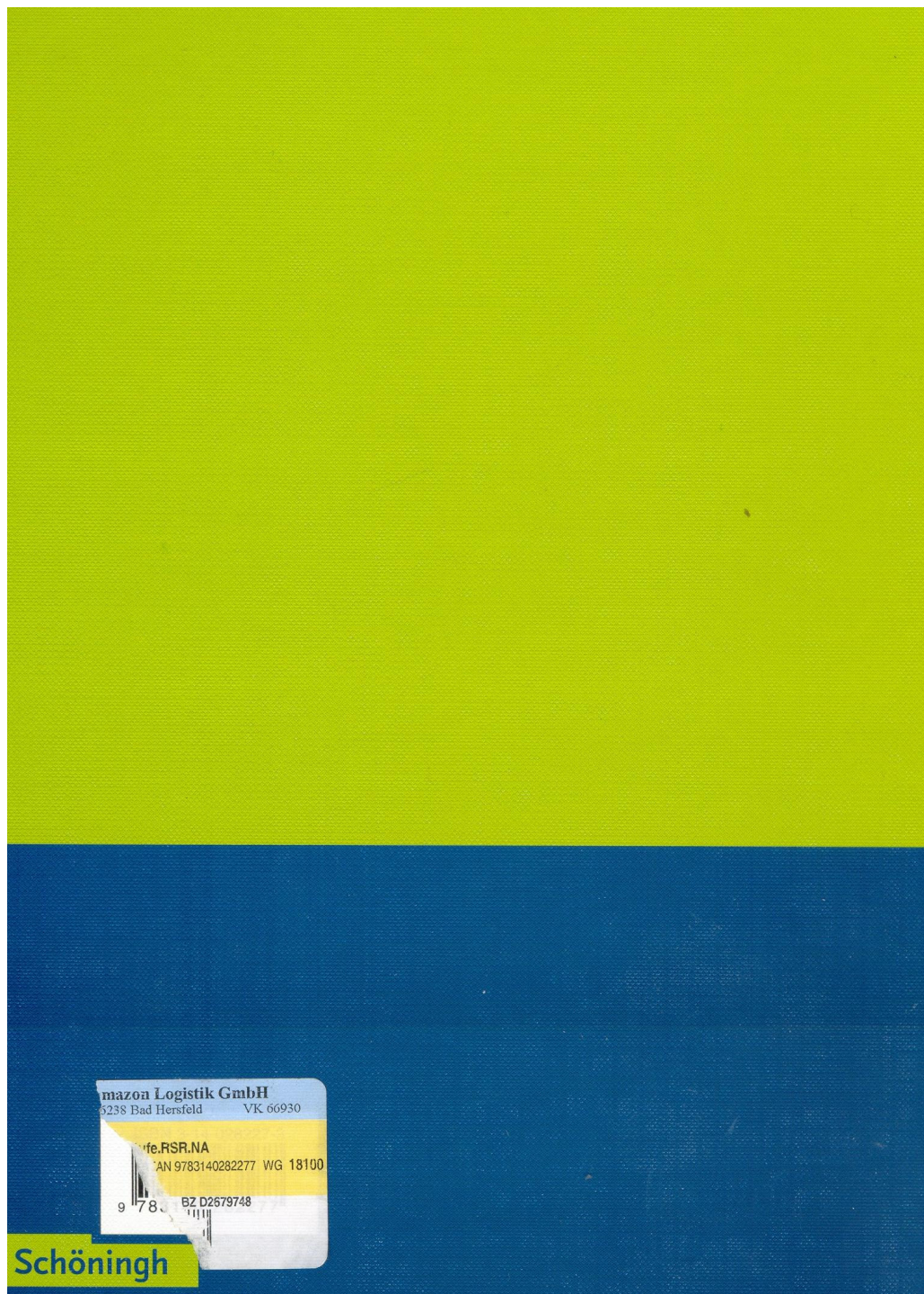
Peter Mettenleiter und Stephan Knöbl

Erarbeitet von: HAZIRLAYANLAR

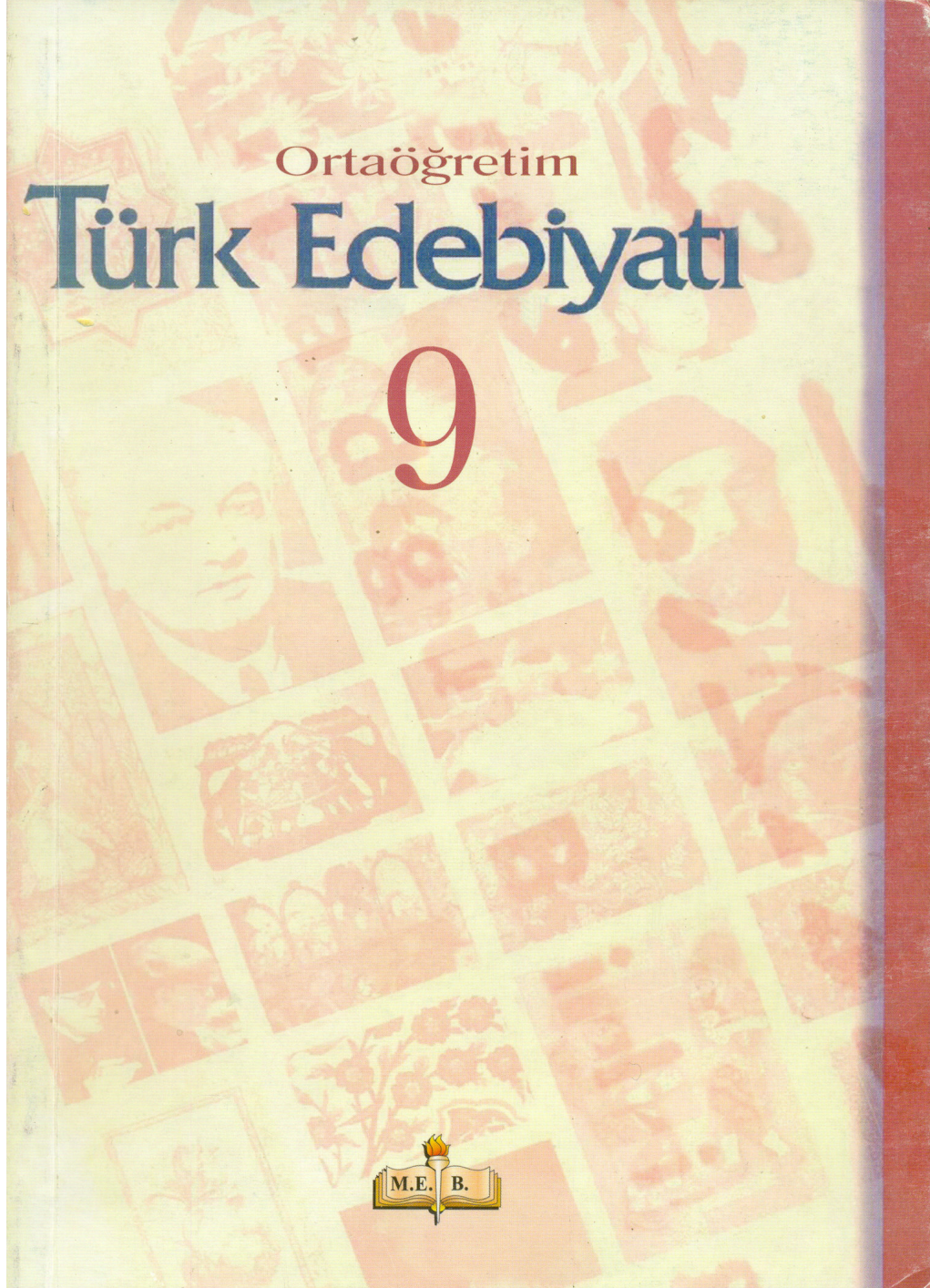
Wolfgang Aleker, Werner Frank,
Walter Frei, Emil Göggel, Stephan Knöbl,
Kirsten Krebsbach, Peter Mettenleiter
und Josef Schnell

Yayınların Adi

Schöningh

**ORTAÖĞRETİM TÜRK EDEBİYATI 9. SINIF DERS KİTABININ ÖN, İÇ
VE ARKA KAPAKLARI**

TÜRK EDEBİYATI

9. SINIF

DERS KİTABI

YAZARLAR

ALİ KURT

Ekrem DEMİR

Tugba BAŞER

Güzide ÇİFTÇİ

Nuran ÖZLÜK

Murat SUKAN

Abdurrahman YÜKSEL

Arif ARSLAN

Ekrem AYYILDIZ

Kerem Fatih CEYHAN

Mustafa ÇETİN

Erhan SÖĞÜT

Başak TOPTAŞ

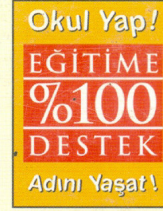
Bekir ZENGİN

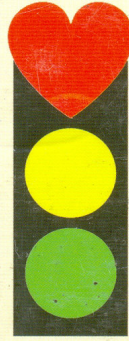
DEVLET KİTAPLARI

BİRİNCİ BASKI

Uniprint – İstanbul 2006

www.egitimedestek.meb.gov.tr

Kalplerimiz Kırılmasın!

Az risk taşıdığı sanılan
kırmızı ışık ihlallerinde
her yıl ortalama 10.000 kaza
meydana gelmektedir.

BU DERS KİTABI
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR
PARA İLE SATILMAZ

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında
Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol
taşıması zorunlu değildir.

**ORTAÖĞRETİM DİL VE ANLATIM 9. SINIF DERS KİTABININ ÖN, İÇ VE
ARKA KAPAKLARI**

ORTAÖĞRETİM
DİL VE ANLATIM
9. SINIF
DERS KİTABI

YAZARLAR

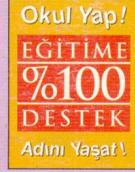
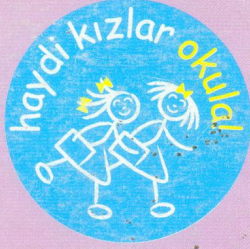
Mediha ACAR
Adem Hakan ALPTEKİN
Mercan BİLGİN
Dr. Oğuz DOĞAN
Halil ÖZMEN
Mehmet ARKIN
Naim BAŞKAYA
Lütfi ERGÜL
Murat MAT
Yasin ÖKSÜZ
Ayhan TERGİP

DEVLET KİTAPLARI

BİRİNCİ BASKI

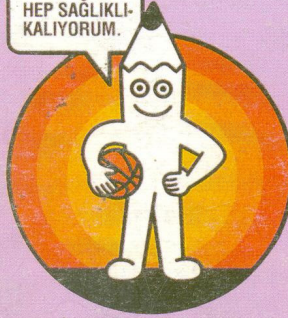
EVOS Basım - Ankara 2006

www.egitimdestek.meb.gov.tr

SPORUMU
YAPIYORUM,
HEP SAĞLIKLI-
KALİYORUM.

BU DERS KİTABI
MİLLÎ EĞİTİM.BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR
PARA İLE SATILAMAZ

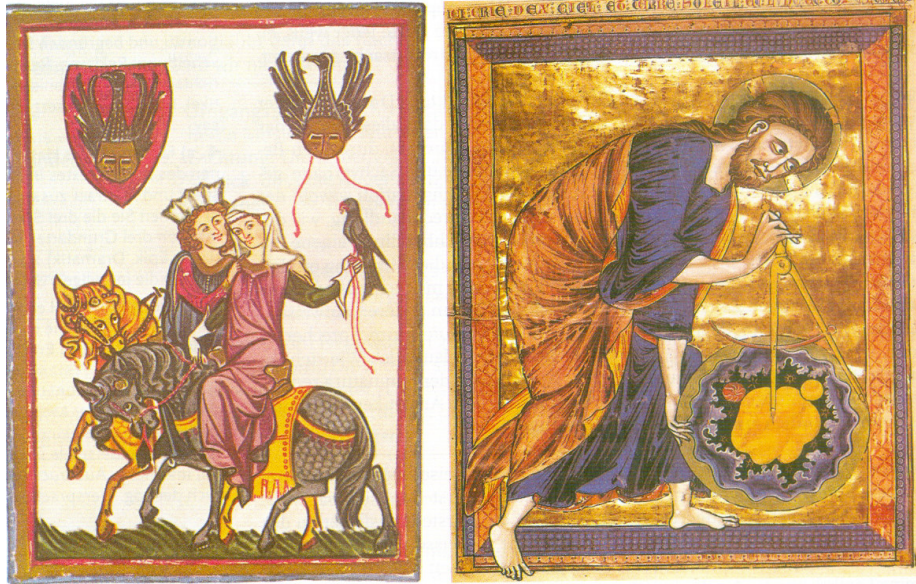
Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında
Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol
taşıması zorunlu değildir.

**EK 11: BLICKFELD DEUTSCH OBERSTUFE (GÖRÜŞ ALANI ALMANCA
LİSE KISMI EN ÜST SEVİYE) DERS KİTABINDA 1.-12. BAŞLIKLARIN
GİRİŞ RESİMLERİ**

Resim 1: Marc Chagall: Melek Düşüşü (sayfa 8)

Resim 2: Sol tarafta rahiplerin yazmış olduğu Orta Çağ'dan kalma bir eserden alıntı bir resim-Sağ tarafta 13. yüzyıldan kalma İncil'den bir resim (sayfa 84)

Resim 3: David Teniers: Die Versuchung des heiligen Antonius (sayfa 116)

Resim 4: Johannes Vermeer: Coğrafyacı (sayfa 144)

Resim 5: Johann Heinrich Wilhelm Tischbein: Roma Campagna`sındaki Goethe (sayfa 197)

Resim 6: Caspar David Friedrich: Aya Bakan Kadın ve Adam (sayfa 238)

Resim 7: Adolph von Menzel: Eisenwalzwerk (sayfa 274)

Resim 8: 1900 yılının Ocak ayında çıkarılan bir derginin kapak resmi (sayfa 308)

Resim 9: Franz Radziwill: Köy Girişi (sayfa 350)

Resim 10: Max Beckmann: Sphinxlerin Nakli (sayfa 384)

Resim 11: Rainer Morawietz: Traumzeit- Seyahat Nereye? (sayfa 436)

Resim12: Jackson Pollock: Siyah Beyaz (sayfa 462)

